

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Postoje k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné
společnosti**

**Attitudes towards Homosexuality in Relation to Adoption of Children in
Society Today**

Diplomová práce

Vedoucí práce :

doc. Mgr. Pavlína Janošová, Ph.D.

Autor práce:

Bc. Lukáš Drbohlav

Praha 2016

Poděkování:

Touto cestou děkuji vedoucí mé práce doc. Mgr. Pavlíně Janošové, Ph.D. za velmi vstřícný přístup, trpělivost, cenné informace a mnoho času, který mi ochotně poskytovala po celou dobu tvorby mé diplomové práce, ať už prostřednictvím elektronické komunikace nebo v rámci konzultačních hodin. Zároveň děkuji své rodině, kolegům a blízkým přátelům, kteří mi pomáhali po celou dobu mého vysokoškolského studia. Dále bych chtěl tímto poděkovat i vysokoškolským učitelům Mgr. Zdeňku Slobodovi, PaedDr. Haně Milerové, Ing. Jaromíře Ježkové, kteří mi dovolili provést výzkum v rámci jejich přednášek.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Postoje k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné společnosti*“ vypracoval samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 6. 5. 2016

.....

Podpis autora

Anotace

Cílem práce je prozkoumat oblast postojů společnosti k homosexualitě v souvislosti s případnou adopcí dětí. První oddíl diplomové práce je zaměřen na vymezení pojmu homosexualita, objasňuje příčiny jejího vzniku a shrnuje její historii. Dále jsou zde popsány změny názorů soudobé společnosti v souvislosti s homosexuální emancipací. Pozornost je věnována tomu, jak se odráží ve společenských postojích v pracovním a školním prostředí i v kontextu přátelských vztahů. Poslední kapitola se pak již zaměřuje na téma homoparentality, tedy výchovy dětí homosexuálními partnery. Diskutován je zde také ohled na případný vliv sexuální orientace rodičů při výchově dětí gay a lesbickým párem. Sledována je i problematika adopce dětí z ústavní péče, osvojení dítěte druhým partnerem a varianta pěstounské péče. Ve druhém oddílu jsou analyzovány výsledky výzkumu, jehož cílem bylo zmapovat pohled humanitně a technicky studijně zaměřených mužů a žen na neheterosexualitu samotnou a na případné svěřování dětí do péče homosexuálním rodinám. Prezentovány jsou zde i některé z reakcí respondentů, které vyjadřují postoje k dané minoritě.

Annotation

The aim of the work is to explore attitude of society to homosexuality in connection with potential children adoption. The first part of the thesis is aimed at defining the term of homosexuality, clarifying its origins and summarizing its history. There are also described attitude changes in present society in connection with homosexual emancipation. Attention is devoted to the fact, how it is reflected in attitudes of society in working and school environment and also in context of friendly relationships. The last part of the thesis is devoted to topic of homoparentality, what is children upbringing by homosexual partners. Discussed is also potential influence of parents' sexual orientation when children are raised by gay or lesbian couple. Issues of adoption of children from institutional care, a child adoption by the other partner and foster care are also studied. Results of the research, whose aim was to map attitude of humanist and technical oriented men and women to non-heterosexuality and possible child adoption by homosexual families, are presented in the second part of the thesis. Some of the respondents' reactions that present attitudes towards given minority are quoted.

Klíčová slova: homosexualita, partnerství, rodičovství, adopce, postoje, společnost

Keywords: homosexuality, partnership, parenthood, adoption, attitudes, society

Obsah:

Předmluva.....	7
Úvod.....	9

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvodem k homosexualitě.....	11
1. 1. Homosexualita a její příčiny vzniku.....	11
Definice homosexuality.....	11
Genetické a biologické příčiny.....	13
1. 1. 1. Homosexualita u muže.....	15
1. 1. 2. Homosexualita u ženy.....	17
2. Dějiny homosexuality.....	19
2. 1. Přírodní společenství.....	19
2. 2. Doba starověku.....	19
2. 3. Středověk.....	23
2. 4. Od novověku do současnosti.....	23
3. Homosexuální emancipace v současnosti a změny postojů společnosti.....	28
3. 1. Postoje společnosti k menšinám.....	30
3. 2. Postoje k homosexuální menšině.....	31
3. 2. 1. Odraz společenských postojů v pracovním prostředí.....	33
3. 2. 2. Odraz společenských postojů ve školním prostředí.....	35
3. 2. 3. Postoje vůči homosexualitě v kontextu přátelských vztahů.....	36
4. Rodina v současnosti a homoparentalita.....	38
4. 1. Sexuální orientace rodičů z hlediska výchovy potomků.....	40
4. 1. 1. Gay pár a rodičovství.....	42
4. 1. 2. Lesbický pár a rodičovství.....	44
4. 2. Adopce „cizích dětí“.....	45
4. 3. Adopce dítěte partnera/partnerky.....	47
4. 4. Pěstounská péče.....	48

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Úvod do výzkumu.....	50
1.1. Stanovení hypotéz praktické části práce.....	50

2.	Specifikace zkoumaného vzorku.....	51
3.	Metoda výzkumu.....	52
	Dotazník.....	53
4.	Způsob sběru dat od respondentů.....	55
5.	Prezentace a vyhodnocení výzkumu.....	57
6.	Diskuze	102
	Závěr.....	107
	Seznam použité literatury.....	110
	Summary.....	120

Předmluva

Námětem ke zpracování tématu mé diplomové práce byla současná diskuze o pokusu zrovnoprávnění neheterosexuálních rodin vedená napříč naší společností. Mým záměrem bylo podrobněji analyzovat homosexuální problematiku, a to z hlediska postojů společnosti, které v konečném důsledku ovlivňují rozhodování legislativních orgánů, konkrétních sociálních pracovníků i potencionálních homosexuálních žadatelů v otázce adopcí dětí samotných. Nejednou jsem se setkal s odlišnými stanovisky lidí k tomuto tématu, a to ve dvou ohledech:

První z nich spočívá v odmítání normality a rovnoprávného postavení příslušníků minoritní sexuální orientace, plynoucí ze stereotypů a nadřazenosti heterosexuality, která i dnes determinuje vzorce „správné“ rodiny. Zastánci těchto postojů mají mnohdy za to, že jinakost a sexuální preference ve smyslu homosexuality je odchylka od normálu sexuální orientace a staví se k ní negativně, nepřijímají ji. Jak ale vzniká tento předsudečný postoj vůči gayům a lesbám? Podle mého názoru vytváří tyto stereotypní představy především média, výchova a přístup rodičů k homosexualitě. I authority, jako bývalý český prezident Václav Klaus a současný prezident Miloš Zeman, se vyjadřují k otázkám neheterosexuality, čímž ovlivňují názory společnosti. Exprezident Klaus akcentuje pojem „*homosexualismus*“, když v jednom ze svých tiskových prohlášení namířených proti průvodu homosexuálů doslova píše, že „*Pražská „Prague Pride“ není projevem homosexuality, ale homosexualismu, kterého se – stejně jako řady dalších módních „ismů“ – velmi obávám. Přesně toto je ostatně postoj, který jsem veřejně zastával v roce 2006 při svém vetu zákona o registrovaném partnerství*“ (Klaus, 2011). Aktivisté usilující o zrovnoprávnění této menšiny zaznamenali důsledky veskrze odmítavého přístupu hlavy státu k minoritní sexuální orientaci. Následky tkvěly nejen ve zmiňovaném odkladu zákona o registrovaném partnerství, ale i v prohloubení některých nenávistných postojů proti gayům, lesbám a transsexuálům do budoucna.

Opačné stanovisko vychází ze schopnosti přijímat ostatní lidi na základě jejich přirozenosti¹. V druhé polovině 20. století se rozpoutala sexuální revoluce, která měla za následek postupné upouštění od preskriptivních představ o maskulinním muži a feminní ženě. Součástí dalšího vývoje byla i osvěta v oblasti lidské sexuality, respektive homosexuality. Pro srovnání zde uvádím i přístup nynější hlavy státu. „*Sexuální orientace*

¹ Janošová (ústně) se zmiňuje o paradoxu, že jde původně o křesťanský postoj – každý člověk má stejnou hodnotu bez ohledu na jeho kvality.

je naprosto soukromou věcí každého z nás. Vůbec bych sem nepletl politiku, protože práva homosexuálů jsou stejná jako práva heterosexuálů“ (Švábek, 2016). Na takto obecné rovině s tímto výrokem lze souhlasit, nicméně realita tomu zdaleka neodpovídá. Výroky těchto významných osobností naznačují, že náhled na tuto problematiku je rozporuplný i ve 21. století.

Úvod

Pro tuto diplomovou práci jsem zvolil téma postoje k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné společnosti. Podnětem pro jeho zpracování se stala diskuze o uzákonění adopce dětí gay a lesbickými páry probíhající v ČR. Pokud se mám věnovat tak závažnému tématu, nemůžu opominout pohled na homosexualitu jako na celek. Primárně budu nahlížet na odlišnou sexuální orientaci z hlediska svých předchozích poznatků, jelikož jsem se podobným tématem zabýval v mé bakalářské práci. V ní jsem rozebíral homofobii v žákovských kolektivech. Dále bych chtěl podotknout, že tato problematika se do jisté míry, ať už přímo či nepřímo, dotýká všech lidí ve společnosti (Janošová, 2000). Sexualita všeobecně je nedílnou součástí každého jednotlivce, ať už je to ta většinová – heterosexuální, nebo menšinová – homosexuální. Problém však tkví v odlišnostech mezi těmito skupinami. Negativní postoje k neheterosexualitě mohou vznikat na základě předsudků pramenících z heteronormativity, jež do jisté míry formuje názory majority.

Podrobnosti týkající se postojů společnosti k homosexualitě zpracovala v roce 2000 Pavlína Janošová v publikaci *„Homosexualita v názorech současné společnosti“*. Tato kniha mi byla inspirací po celou dobu tvorby mé práce. Je však třeba uvést, že je více jak 15 let stará a za tuto dobu výzkumy v oblasti homosexuality zaznamenaly značný posun.

Tato diplomová práce je rozdělena do dvou ústředních částí, a to na část teoretickou a výzkumnou. První z nich je dělena do čtyř hlavních kapitol, ve kterých vycházím z nastudované odborné literatury, přičemž nejprve interpretuji primární pojmy.

V úvodní kapitole teoretické části práce se nejprve věnuji odlišným přístupům k příčinám vzniku homosexuality, a to z hlediska biologického a genetického. Zmiňuji zde i možný vliv výchovy při utváření odlišné sexuální orientace. V této otázce ovšem dodnes zůstávají nejasnosti. Dále zde specifikuji homosexualitu u muže a u ženy. Další kapitola se zabývá historií homosexuality, a to od dob pravěkých, přes starověk a středověk, až do novověku a současnosti. Předposlední kapitola popisuje soudobé změny v souvislosti s emancipací homosexuálních lidí. Jedna z podkapitol se zabývá obecnými postoji k menšinám. Druhá specifikuje postoje k minoritě homosexuální, a to z kontextu přátelských vztahů, školního i pracovního prostředí. V posledním oddílu teoretické části se objevuje výraz poměrně nový – homoparentalita. Tento pojem je zde představen jako „zvláštní“ typ rodiny,

kteřá je primárně tvořena dvěmi muži, nebo dvěmi ženami a vybočuje tak z představ o tradiční rodině. Případný vliv sexuální orientace rodičů při výchově dítěte je popsán v jedné z podkapitol. Další se pak zabývá výchovou dětí gay a lesbickými páry. V posledních podkapitolách je pozornost věnována adopci dítěte druhého partnera nebo partnerky, dále adopce „cizích dětí“ homosexuálním párem, a nakonec pěstounská péče.

V empirické části diplomové práce jsem se zaměřil na výzkum v oblasti postojů studentů technického a humanitního zaměření k homosexuálně orientovaným lidem. Studii provádím tak, že porovnávám ženy a muže technického směru (FSv ČVUT, FD ČVUT) a studenty a studentky humanitního, resp. na člověka zaměřeného směru (FF ZČU, 2. LF UK). Dotazované dále segmentuji do podsouborů dle genderu bez ohledu na studijní zaměření a podle zaměření bez ohledu na pohlaví. Cílem bylo zjistit, jaké postoje zastávají vysokoškolští studenti k minoritní sexuální orientaci, zda jsou k takto zaměřeným lidem tolerantní či nikoliv. Dále jsem chtěl získat představu o tom, jaký mají vysokoškolští studenti zájem o tuto problematiku. Poté sleduji a analyzuji jejich konkrétní postoje ke zrovnoprávnění registrovaného partnerství i k adopci dětí neheterosexuálním párem. V neposlední řadě jsem chtěl zjistit, jestli budou tolerantnější lidé humanitně zaměřeni oproti technicky zaměřeným. Výsledky kvalitativní analýzy jsem kvantifikoval pomocí otevřeného kódování do kategorií a jejich četnost napříč skupinami jsem vyhodnocoval pomocí statistické metody Chí kvadrát. Výzkumné nálezy jsem v diskusní části porovnával s předem stanovenými hypotézami a s poznatky v odborné literatuře.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvodem k homosexualitě

Pojem homosexualita je dnes velmi frekventovaný, a to až už mezi lidmi ve společnosti nebo v odborné literatuře. Obecně homosexualitu chápeme jako sexuální přitažlivost ke stejnému pohlaví (z řeckého homo – stejný; sexus – pohlaví). Víme také, že homosexualita se vyskytuje mezi muži, ale stejně tak i mezi ženami, z tohoto hlediska lze rozlišovat mužskou a ženskou homosexualitu². Jak ji lze definovat lépe?

1. 1. Homosexualita a její příčiny vzniku

Definice homosexuality

Brzek a Pondělíčková-Mašlová (1992) popisují homosexualitu jako sexuální orientaci na osoby totožného pohlaví. Dále podotýkají důležitý aspekt (tj. že orientace u člověka je celoživotně neměnné zaměření), sám člověk si tudíž tuto orientaci nezvolil a nevyvolil. „*Nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví.*“ (Brzek a Pondělíčková-Mašlová, 1992, s. 19). Důležité je zmínit, že homosexuálně zaměřený člověk není jen pohlavně přitahován osobou stejného pohlaví, jak uvádějí autoři, ale je i schopen navazovat plnohodnotný partnerský vztah ve stejné míře jako lidé heterosexuální³.

Janošová (2000) píše o homosexualitě jako o záležitosti, která se týká více méně všech lidí ve společnosti. Podotýká, že významná část majority v populaci si není jista svým heterosexuálním zaměřením po celý svůj život. Dále se zaměřuje na homosexualitu z hlediska sexuálního prožívání, sexuální identifikace a sexuálního chování. Tato hlediska pak dohromady tvoří komplex, který jasněji vypovídá o zaměření jedince.

² Janošová (2000) uvádí, že mužského jedince homosexuálně zaměřeného společnost označuje za gaye (z angl.) a ženu za lesbičku.

³ Janošová (ústně) upozorňuje na to, že publikace vznikla na začátku devadesátých let 20. století, tudíž brání homosexualitu před případnou kritikou a despektem, která byla po revoluci běžná.

K sexuálnímu chování Janošová (2000) podotýká, že to je vnější projev sexuality. Každý jedinec vlivem interakce se svým sociálním okolím může své projevy měnit v závislosti na tom, jak bude či nebude přijímán. Homosexuálně orientovaný jedinec se může chovat heterosexuálně a samozřejmě i naopak. Zajímavostí je, že „*velké procento lidí, kteří se později identifikovali jako homosexuální, zahajovalo svůj pohlavní život v heterosexuálním partnerství*“ (Janošová, 2000, s. 15). Můžeme tedy říci, že jedinec své sexuální chování sdílí s druhými především tehdy, když je přesvědčený o přijatelnosti a normalitě ve svém sociálním okolí. Janošová (2000) se dále zmiňuje o tom, že člověk někdy mění své chování i v závislosti na tom, zda je sexuální objekt zájmu osoby k dispozici, či nikoliv, např. tam, kde dochází k absenci opačného pohlaví, se můžou vyskytnout homosexuální tendence v chování – internáty, věznice, armáda apod.

Sexuální identifikace, jak Janošová (2000) uvádí, je individuální sebepojetí osoby. I zde hraje velkou roli společnost a její tolerance či netolerance k dané problematice. Jde prakticky o to, zda se člověk považuje za homosexuála, či heterosexuála. Důležitou roli v tomto sebeurčení hraje hledání partnera nebo celkově citové založení jedince. Pokud se osoba rozhodne otevřeně žít homosexuální život, nese s tím určitá rizika, která se týkají zásadního omezení možností založení rodiny. Potřeba sexuální identifikace se zvyšuje, protože je důležité „zapadnout“ do určité skupiny a jasně se vymezit vůči ostatním. Posléze se toto „vytvořené“ společenství dokáže lépe hájit než jedinec. Stehlíková a kol. (1995) v době, kdy byla jejich publikace vydána, poukazují na vzestupný význam gay hnutí pro homosexuálně zaměřené osoby.

V neposlední řadě Janošová (2000) uvádí sexuální prožívání jako další důležitý aspekt homosexuální orientace. Autorka uvádí, že je tento ukazatel vůbec nejdůležitější, protože nejvíce vypovídá o zaměření jedince – „*je s ním spojena veškerá sexuální aktivita*“ (Janošová, 2000, s. 18). Sexuální touha po styku s druhou osobou je naplněna a „sexuálně prožita“, dalo by se říci, že je naplněna nejnítěněji.

Sexuologický slovník (Capponi a kol., 1994) definuje homosexualitu jako zaměření jedince, které je eroticko-sexuální vzhledem ke stejnému pohlaví. Autoři docházejí také k tomu, že se v různých kulturách a době hodnocení této orientace velice odlišuje. Např. to, co bylo považováno v antickém Řecku a Římě za „dobré mravy“ u mužů nebo u žen později

za „feministické libůstky“, je jinde a jindy považováno za sexuální deviaci, nebo dokonce za trestný čin. Autoři slovníku dále uvádí i zajímavost z Nové Guineje, kde domorodci žijí výhradně homosexuálně a jen jednou v roce mají speciální rituál, kdy dochází k plození potomstva. Dokonce mají k heterosexuálnímu pohlavnímu styku takový odpor, že u mužů dochází k impotenci.

Oproti tomu psychologický slovník (Hartl a Hartlová, 2000) popisuje homosexualitu jako pohlavní sklon k osobám identického pohlaví, dále dělí homosexualitu na mužskou (uranismus, pederastie) a ženskou (tribadie, sapfismus a lesbismus). Autoři ji dále dělí na vrozenou a získanou. Získaná pak může vznikat v raném dětství, a to za předpokladu, že je jedinec fixován na osobu stejného pohlaví nebo může vznikat tehdy, kdy je dítě vystaveno nevyhovujícímu působení vnějších činitelů⁴. Homosexualita „je za poruchu považována pouze v situaci, kdy se jedinec není schopen vyrovnat s touto svou sexuální orientací, případně ji chce změnit“ (Hartl a Hartlová, 2000, s. 194). V souvislosti s tím autoři rozlišují homosexualitu egodystonní – to je výše zmíněná situace, kdy jedinec odmítá svoji sexuální orientaci a je v konfliktu sám se sebou, rád by navazoval heterosexuální styky, ale není s to dosáhnout jejich uskutečnění – de facto není schopen svoji orientaci přijmout jako skutečnost, na níž může stavět svůj další kvalitní život, a egosyntonní⁵ – jedinec je zcela smířen se svojí sexuální orientací a přiznává ji i svému vlastnímu okolí. Tvůrci slovníku nakonec píšou i o prevalenci homosexuality ve společnosti, jež je odhadována mezi 3 až 5 %. K výskytu nehomosexuality je nutné zmínit, že různé výzkumy se liší, protože sexuální orientace je velmi obtížně měřitelná⁶.

Genetické a biologické příčiny

Jaký je ovšem její původ? Janošová (2008) píše, že v oblasti sexuální orientace si dodnes vědci nejsou zcela ve všem jistí. Jedním z předpokladů ovšem je, že se na sexuální orientaci jedince podílí hned několik vlivů, a doslova píše, že „v případě homosexuality

⁴ Od tohoto tvrzení se postupem času upouští, což zmiňuji v následující podkapitole.

⁵ Weiss a Zvěřina (2001) v souvislosti s ego-syntonní homosexualitou upozorňují na to, že tento druh homosexuality byl vyřazen ze seznamu sexuálních poruch nejdříve.

⁶ Viz. podkapitoly homosexualita u muže a homosexualita u ženy.

se hovoří především o vlivu genetických dispozic“ (Janošová, 2008, s. 70). Dále uvádí výzkumy, které se uskutečnily v 90. letech 20. století v USA. Autoři výzkumu (Hamer et al.) objevili odlišnou strukturu (specifické znaky v alelách) v oblasti dlouhého raménka pohlavního chromozomu X u naprosté většiny prověřovaných homosexuálních mužů. Autorka uvádí i tu zajímavost, že v příbuzenstvu z matčiny strany u zkoumaného vzorku⁷ byl také ještě někdo další s homosexuální orientací, na rozdíl od zkoumané heterosexuální skupiny. Musíme brát v potaz – mimo genetiku – také další aspekty, které mají vliv na utváření sexuální orientace. Jedním ze sledovaných biologických aspektů je i otázka nerovnoměrného hormonálního zásobování mozkového centra, které souvisí se sexuální orientací. U dívek dochází k nadměrné tvorbě, u chlapců k nedostatečné, a to zejména v období od 4. do 6. měsíce prenatálního období. Tyto androgenizující hormony pak mají vliv na utváření sexuální orientace tím, že dojde k přeměrování dispozic pro příslušnou pohlavní identitu (Groski, 1998, podle Janošová, 2008). Biologický faktor, který zde uvádím, zmiňují i jiní autoři. Například Capponi a kol. (1994) píše, že homosexualita vzniká právě poruchou vývoje hypotalamického pohlaví na přelomu 2. a 3. měsíce prenatálního vývoje plodu, což se z hlediska doby, kdy k tomu dochází, od předchozího údaje mírně odlišuje. Dalším hlediskem je výchova – postnatální faktor. V poslední době se spíše upouští od varianty, že plnění, či neplnění jedné z rolí rodičů má fatální důsledek v podobě změny sexuální orientace. Janošová (2008) uvádí, že by se v takovém případě jednalo o výchovu do 3 let věku maximálně – poté je již definitivně rozhodnuto.

Je zvláštností, že mnoho publikací se zabývá homosexualitou obecně, ale tak zásadní pohled jako je její vznik, jim často uniká nebo se jím nezabývají. Janošová (ústně) mluví o tom, že některé katolické organizace akcentují právě vznik homosexuality jako důsledek vlivu výchovy na jedince, aniž by si připustili, že právě Bůh mohl predisponovat některé lidi k této sexuální orientaci – to pak nejvíce odpovídá jejich prosazované morálce v oblasti homosexuálního chování.

⁷ Janošová (ústně) podotýká, že souvislost mužské homosexuality a homosexualita v příbuzenské linii z matčiny strany, byla zachycena již po 2. světové válce.

1. 2. Homosexualita u muže

Velmi důležitým hlediskem u sexuality jedince je pohlaví. Homosexuálním mužem je označován jedinec s mužským pohlavím, jenž je sexuálně přitahován muži bez ohledu na jeho míru maskulinity⁸. Jak jsem již zmínil v úvodu kapitoly, současný výraz pro homosexuálního muže je z anglického výrazu *gay*⁹. Homosexualitou u muže se u nás jako první zabýval K. Freund (1962) ve stejnojmenné publikaci. Popisuje zde výzkumy na homosexuálních pacientech¹⁰, kteří jsou přitahováni stejným pohlavím.

Leifer (2015) označuje homosexuální mužské jedince jako samce, kteří vyhledávají a preferují za své sexuální partnery pouze samce. Autorka dále zmiňuje, že homosexuální chování v dospívání není u chlapců (ani u dívek) obvyklé, ovšem neznamená to, že když se dospívající jedinec nechová homosexuálně, je zákonitě heterosexuální. V publikaci se dále objevují výzkumy Kliegmana z USA (2011, podle Leifer, 2015), které ukázaly, že 1,1 % středoškolských studentů sebe sama označilo výhradně za homosexuála, ale 2,8 % už do té doby experimentovalo s osobou stejného pohlaví (Kliegman, 2011, podle Leifer, 2015). Co se celkově týče prevalence homosexuality u mužů, uvádí Weiss a Zvěřina (2001) dnes již často citovaný Kinseyho výzkum z konce 40. let 20. století, že výhradně homosexuálních mužů je v populaci okolo 4 %. Autoři provedli výzkumy i u nás v ČR na začátku a konci 90. let 20. století a tyto výsledky porovnávali. Vyplynulo z nich zjištění, že v roce 1993 mělo homosexuální zkušenost 3,4 % a v roce 1998 dokonce 6,2 % mužů. Je důležité zmínit i výzkum, kdy se autoři zaměřili na to, jestli se respondenti označují za homosexuály, heterosexuály anebo jestli si nejsou svojí orientací jisti. V roce 1998 uvedlo svoji výhradní homosexualitu pouze 0,3 % mužů, 2,2 % si svojí orientací nebyli jisti. Brzek, Pondělíčková – Mašlová (1992) se kloní také ke Kinseyho výzkumům a předpokládají, že prevalence mužské homosexuality je ve společnosti okolo 4 %. K častějšímu výskytu homosexuality u mužů

⁸ Podle Hartla a Hartlové (2000) je maskulinita mužnost, která se projevuje v tělesném vzhledu i v projevech chování.

⁹ Angl. *gay* znamenalo původně označení veselého člověka.

¹⁰ V publikaci K. Freunda „*Homosexualita u muže*“, která byla vydána roku 1962 se objevuje označení „homosexuální pacient“. Za pacienta byl homosexuál všeobecně označován do 90. let 20. století. Janošová (ústně) podotýká, že šlo patrně o egodystonní homosexuály (těch bylo mnohem více než je tomu dnes, což byl bezpochyby důsledek společenského postoje vůči homosexualitě v té době) – K. Freund k nim poté z pozice lékaře jako k pacientům přistupoval.

v populaci dodává Oklayová (2000), že je to dáno jak sociálními, tak anatomickými faktory. Muž hůře než žena může zamaskovat svoje sexuální touhy. „*Homosexuální muži naopak musí být vzrušeni alespoň do dosažení erekce, aby byl styk možný, a vzrušují-li je pouze muži, je heterosexuální styk vyloučen.*“ (Oklayová, 2000, s. 93).

Dalším důležitým aspektem z hlediska výskytu homosexuality u mužů, dle Oklayové (2000), je intenzita sexuální touhy. U mužů je silnější než u žen, což je dáno biologicky. Činitelé mohou být různí, většinou jde o odezvu na určitý specifický stimul, který nemusí být původně ani sexuální – jde tedy o proces asociace¹¹. Sexuálních stimulů může být celá řada, například heterosexuálnímu muži se může líbit osoba stejného pohlaví, pokud má feminní rysy¹². Autorka dále zmiňuje, že u homosexuálních mužů jde spíše o samotný sexuální akt, na rozdíl od homosexuálních žen, které navazují spíše emocionálně laděné vztahy.

Ambrose a Ladewski (2005) uvádějí specifická rizika spojená s homosexualitou u muže v oblasti zdraví. Musí se chránit před pohlavními nemocemi mnohem více, než je tomu u heterosexuálních mužů – jde zejména o HIV/AIDS¹³, syfilis, kapavku, hepatitidu typu A, B a C. Dalším onemocněním spojeným s nebezpečným pohlavním stykem (zejména análním) je rakovina tlustého střeva, prostaty a varlat. Autoři si všímají i toho, že homosexuálové požívají různé zakázané návykové látky mnohem častěji, než je tomu u většinové populace, konkrétně jde o amylnitraty¹⁴, marihuanu, extázi a amfetamin. Užívání těchto návykových látek může mít negativní dlouhodobé následky z hlediska zvýšeného výskytu nebezpečných sexuálních praktik. Další zajímavostí jsou nedávné výzkumy, jež zjistily o 50 % větší oblibu v tabákových výrobcích oproti heterosexuálním mužům. Ambrose a Ladewski (2005) se zmiňují také o depresi a úzkosti, kterými častěji trpí oproti ostatní mužské populaci, což může souviset s vyšší konzumací návykových látek. Pravděpodobnost deprese nebo úzkosti u ne-heterosexuálních mužů, kteří nemají odpovídající

¹¹ Asociace je dle Hartla a Hartlové (2000) určité pospojování duševních obsahů, jako jsou pojmy, představy, ale i zkušenosti a vzpomínky.

¹² Capponi a kol. (2000) uvádějí, že feminní muž nemusí být zženštilý pouze fyzickým zjevem, ale i chováním. Na ženy působí asexuálně a homosexuály někdy také odpuzuje.

¹³ HIV/AIDS je dle Capponi a kol. (1994) zkratka angl. termínu Acquired immunodeficiency syndrome / syndrom získaného selhání imunity, který je způsoben virem lidské imonudeficience HIV.

¹⁴ V laickém prostředí známé jako poppers, což je látka (která se vdechuje nosem z lahvičky) ovlivňující fyzické i psychické procesy, které navozují vyšší sexuální prožitek a usnadňují anální i vaginální styk.

sociální zázemí a podporu ve svém sociálním okolí, je vyšší. U dospívajících a mladších chlapců je vysoké riziko sebevraždy kvůli nevyrovnanosti se svojí orientací. V neposlední řadě zde uvádím, jak zmiňují autoři, i větší starost o své tělo. Podléhají nejistotě ohledně svého zevnějšku, trpí poruchami příjmu potravy více než heterosexuální muži. Riskují nadužíváním anabolik, steroidů a dalších doplňků stravy, které mají negativní dopady na zdraví.

1. 3. Homosexualita u ženy

Na rozdíl od mužské homosexuality je homosexualita u ženy více zastřena nejasnostmi. Je to tím, že u ženy není tolik patrná ze zevnějšku její orientace, nebo je to tím, že jich je v populaci méně? Typické označení pro homosexuální ženu je lesbička¹⁵ nebo lesba.

Oklayová (2000) v souvislosti s ženskou homosexualitou uvádí výzkum (Davisová, 1929, podle Oklayové, 2000), dle kterého je ženská ne-heterosexualita založena více na emocionální rovině než na sexuální touze. „*Polovina ze vzorku Davisové, který tvořilo 1200 žen, přiznala rozsáhlé emocionální zkušenosti s jinými ženami¹⁶, jen čtvrtina však přiznala fyzický kontakt.*“ (Oklayová, 2000, s. 92). To potvrzuje, že lesbické ženy nejsou sexualitou ovlivňovány tolik, jako je tomu u ne-heterosexuálních mužů. Autorka dále reprodukuje poznatky amerického psychoanalytika, který zjistil, že homosexuální ženy častěji vstupují do heterosexuálního sňatku, než je tomu u homosexuálních mužů.

Co se týče prevalence ženské homosexuality, píše Brzek a Pondělíčková-Mašlová (1992) s odkazem na Kinseyho výzkumy odhad 1 %, i když, co se týče ženské ne-heterosexuality, je to složitější kvůli tomu, že žena může daleko více maskovat svoji homosexualitu než muž. Ženy jsou daleko pasivnější v projevech sexuality a méně často vyhledávají sexuologickou pomoc. Autoři odhadují, že i přesto je prevalence homosexuality u žen ve společnosti menší než u mužů. Pechová (2009) podotýká k výskytu homosexuality

¹⁵ Capponi a kol. (1994) definují pojem „lesba“ jako označení pro homosexuální ženu, které vzniklo odvozením od řeckého ostrova Lesbos, na kterém v 6. století př. n. l. žila starověká básnířka Sapphó. K řeckému ostrovu Lesbos se vztahuje mýtus, že se zde pěstoval ženský rituální homosexuální kult.

¹⁶ Autorka upozorňuje především na citové zabarvení ve vztahu mezi ženami na rozdíl od mužů, kde jsou akcentovány především sexuální podněty.

ve společnosti, že je obecně složitý problém získat relevantní vzorek ne-heterosexuální populace. Část homosexuální populace svoji identitu různě skrývá a nepřiznává ji svému okolí – proto se výzkum od výzkumu tolik liší a je těžké dojít k jednoznačnějšímu konsenzu. Odhad se pohybuje od 1 % do 10 % (McWhirter et al., 1990, podle Pechová, 2009).

Kaňka (2000) interpretuje výzkumy amerických vědců (McFadden et al.), které byly publikovány v březnu 1998 ve zprávách Státní akademie věd USA. Testy se zaměřovaly na sotva znatelný zvuk, na který heterosexuální ženy reagovaly daleko pohotověji než ty ne-heterosexuální. Reakce lesbických žen se nápadně podobaly reakci heterosexuálních mužů. Denis McFadden jako jeden z autorů výzkumu je přesvědčen, že kochlea¹⁷ lesbických žen je v prenatalním období ovlivněna působením hormonů. Na základě výše uvedených poznatků autoři dospěli k domněnce, že určité biologické aspekty (fyziologické části a s nimi související schopnosti) se vyvíjejí odlišným způsobem u mužů a žen a u heterosexuálních a ne-heterosexuálních jedinců.

¹⁷ Kaňka (2000) definuje kochleu jako strukturu vnitřní části ucha.

2. Dějiny homosexuality

Neméně důležitou součástí homosexuality jakožto sexuální orientace jsou její dějiny. Ve vztahu k homosexualitě v současnosti existují souvislosti, které by nám neměly unikát a mají kořeny právě v minulosti.

2. 1. Přírodní společenství

Janošová (2000) uvádí, že do 19. století byla společnost přesvědčena, že přírodní kmeny považovaly homosexualitu za něco zvráceného. Avšak rozvoj antropologických výzkumů a teorie S. Freuda na přelomu 19. a 20. století ukázaly, že tyto teorie jsou neopodstatněné. Některé vědecké práce ukázaly, že u 27 etnologických společenství ze 76 nebylo homosexuální vystupování přijímáno ve společnosti vůbec, dokonce se toto chování sankcionovalo v různých škálách přísnosti, od pouhých posměšků až k nejtvrdějším trestům – smrti. Toto platilo např. u Inků nebo Aztéků (Ford a Beach, 1951, podle Janošová, 2000). Ostatní kmeny však homosexuální chování přijímaly, dokonce jej považovaly za součást své víry i sexuálních rituálů (např. kmen Marind Anim v Nové Guinei¹⁸, etnika Kiwai a Keraki). „*U nich patřilo podrobení se penetrace anum k součásti iniciace do dospělosti – jednalo se o styky dospělých mužů s adolescenty.*“ (Ford a Beach, 1951, podle Janošová, 2000, s. 36).

2. 2. Doba starověku

Engel (2011) tvrdí, že homosexuální praktiky existovaly v mnoha, jestliže ne ve všech kulturách starověku východního Středomoří, včetně Babylonu a Egypta. Byly spojeny především s obřady plodnosti Boha nebo polyteistických bohů, kterých si vážili, včetně uctívání mužských božstev, jako je Baal a Dionýsus a bohyně, jako je Ishtar a Astarte. Chrámová "homosexuální prostituce" se týkala mužského i ženského pohlaví a často sloužila jako zdroj příjmů jak pro společenství, tak pro jednotlivce. Ví se také, že pro hebrejce, kteří se věnovali písmu Starého zákona, byla homosexualita hříchem, a pokud došlo

¹⁸ Viz s. 13 této práce.

k homosexuálnímu styku, člověk byl odsouzen dle Božího zákona. Kultovní prostituce i homosexualita byly považovány za projev bezbožnosti, náboženskou herezi a kmenovou neloyalnost. Janošová (2000) píše také o tom, jak byla homosexualita v dějinách starověkého Izraele nepřipustná a brala se jako odklon od Hospodinovy víry. Ovšem podotýká, že se brala čistě jako homosexuální praxe, nikoliv jako homosexuální citění. Dále uvádí zmínku o Jonatánovi a Davidovi. „*Někteří odborníci se domnívají, že Jonatán Davida miloval opravdu partnersky (viz biblické verše 1S 18,1.3; 19,1; 20, 3.14-17.30). Tyto city nejsou nikde ve Starém zákoně blíže popisovány, ale ani odsuzovány.*“ (Janošová, 2000, s. 40).

Homosexualitu měli naopak za něco zcela běžného a přirozeného obyvatelé tehdejších dvou největších mocností starověku, tj. Řecka a Říma. Lehrman (2005) píše o řeckých kráľích a římských císařích, že se jich homosexualita vždy nějakým způsobem dotýkala. Muži této doby byli zapleteni i s ženami a výběr sexuálních partnerů byl vždy považován za individuální volbu, záležitost a odpovědnost.

Engel (2011) píše, že homosexualita se objevuje v celém starověkém Řecku, napříč všemi sociálními třídami, tedy od 800 př. n. l. až po zánik Římské říše. Musíme ale rozlišovat mezi různými epochami od rané řecké historie do vyplenění Korintu a Atén Římany, což s sebou neslo nástup Helénismu. Dále si je třeba uvědomit, že starověké Řecko mělo vliv daleko za nynějšími hranicemi a sestávalo z několika stovek městských států. Tehdejší obyvatelstvo bylo tedy rozděleno etnicky, historicky, kulturně i nábožensky. Zprvu matriarchální společnost se dále rozvíjela do patriarchální. Z archaického řeckého folkloru, co se týká homosexuality, ovšem není žádný dochovaný homoerotický vztah. Janošová (2000) píše, že se o něm nezmiňuje Homér ani Hesiodos. Až Aischylos a Platon popisují retrospektivně dávného hrdinu Achilla jako zastánce této lásky. „*Ve starověkém Řecku homosexualita jistě nebyla ideálem, který by byl archaickými bájemi projektován do některé z božských vlastností.*“ (Morus, 1992, podle Janošová, 2000, s. 42).

Fanel (2000) píše o tom, že se nejprve vyskytovala chrámová homosexuální prostituce, která se postupně rozšířila s rozkvětem městských států (nejprve existovala u chrámových kněží bohyně Kybelé – „Matky země“ nebo také „Velké matky“). Ti, již se zasvětili Kybelé, byli vykastrováni a následně v ženském obleku prožívali extáze u kultických obřadů. V oblasti celého Blízkého východu se vyskytovali podobní zsvěcenci,

kteří provozovali chrámovou prostituci čistě jako institucionalizovanou součást obřadních praktik. Těsně před diasporou (tj. rozptýlení původních židovských obcí do jiného prostředí) se homosexuální kněžstvo vyskytovalo v chrámech zasvěcených „Matky země“ v Jopě, Tyru, Hierapoli i v Jeruzalémě. Je tedy jisté, že stejnopohlavní láska není nový objev čistě řecké kultury, ale podílely se na ní i východní vlivy. „Zároveň se v těch dobách cítění Řeků zjemňovalo, prosazoval se postupně klasický ideál fyzického vzhledu a tělesných proporcí mužského těla, jež také zprvu bylo zcela převažujícím námětem řeckého sochařství.“ (Fanel, 2000, s. 48).

Brzek a Pondělíčková-Mašlová (1992) mluví o tom, že homosexualita byla ve starověkém Řecku rovna heterosexualitě, což bylo poprvé a zatím naposled v lidských dějinách. Homosexuální styk měl dokonce v dospívání přednost před heterosexuálním (ještě před vstupem do manželství). Ženy měly nejprve velmi vážené a vysoké postavení ve společnosti. Jejich úkol bylo rodit dcery a nejlépe syny. Muž mohl mít za takové situace ještě jeden vztah s chlapcem a nemusel se s tím tajit. Takové bisexuální chování, jak píší autoři, souviselo s narcisistními¹⁹ prvky – mladému chlapci mohl imponovat muž, který byl vážený anebo hrdina, a naopak starému muži mohl imponovat zájem a akceptování ze strany krásného mladého chlapce²⁰. Janošová (2000) dodává, že svoji roli mohla hrát i materiální výhoda z hlediska mladých chlapců – stýkali se zejména se staršími a vlivnými společníky, z čehož je patrné, že za této situace byli staršími vydržováni a odměňováni.

Zajímavou úlohu sehrála homosexualita zejména v oblasti Sparty, kdy se dle Fanela (2000) objevuje vztah chlapce a muže ve velmi brzkém věku. Bylo to dáno zejména vojenskou výchovou, v rámci které byli chlapci vychováni k boji již od 7 let. Autor dále píše o tom, že byl běžný styk v kasárnách mezi muži a chlapci od dvanáctého roku dítěte (Plutarchos, 1967, podle Fanel, 2000).

Fanel (2000) poukazuje na zvláštní výchovu v řecké oblasti a nazývá jí „pedagogickou pederastií“. Za rozšířenou lásku mezi muži se může pokládat způsob výchovy, který byl

¹⁹ Fanel (2000) píše v souvislosti s narcismem poznatky o řeckém mýtu o Narkissovi. Mýtus se týká mladého muže, který byl zahleděný sám do sebe. Autor dochází k tomu, že na duševní skladbě homosexuality participuje narcismus – láska a obdiv k sobě samému.

²⁰ Fanel (2000) píše o nadměrném zaujetí mladými chlapci (nezletilými), jako o pederastii.

do jisté míry spoluvytvářen tehdejšími učiteli písma, hudby a tělocviku (tj. grammatisty, kuitaristy a paidotriby). Spolu s učitelem se učili obratností, dovednostem a poznatkům, nikoliv mravní výchově. Tím byl pověřen paidagogos – otrok, který měl chlapce vychovávat ke zdvořilosti. Ovšem otrok nebyl svobodný, takže ho k tomuto mohl vést jen těžko. V souvislosti s tím je nutné říci, že za takovéto situace bylo nutné se spoléhat na vliv dospělejšího chlapce na mladšího (Flacelière, 1981, podle Fanel, 2000).

O „platónské lásce“ se zmiňuje Janošová (2000), když píše o díle Platona „Hostina“, ve kterém popisuje lásku „nebeskou“, ta smí doprovázet jen mužské vztahy, a lásku „nízkou“, jež se týká jen tělesného blaha. Platon však navzdory tomu odsuzuje pedofilii, jestliže jde o styk tělesně nevypělého mladíka s dospělým mužem.

Lesbickou lásku v tehdejší době popisuje Fanel (2000) na základě ostrůvků ženské emancipace oproti čistě mužsky organizované společnosti. Ta se vyskytovala na „muzických penzionátech“ nebo soukromých dívčích školách nedaleko maloasijských břehů, na ostrově Lesbos²¹. Jednu z nejvíce známých uměleckých škol vedla básnířka Sapphó (6. stol. př. Kr.). „*Sapphó byla vdaná žena, která se odstěhovala na ostrov Lesbos, kde založila estetickou školu – Museion (dům múz) pro dívky a kde byla ženská homosexualita rozšířena.*“ (Janošová, 2000, s. 43). Janošová (2000) dále dodává, že lesbická láska se jí stala osudnou, když její láska k dívce nebyla opětována a v souvislosti s tím zemřela.

Jak již bylo poznamenáno výše, i v římském prostředí nebyla homosexualita nic výjimečného. Janošová (2000) poukazuje na modifikaci řecké kultury do římské. Oproti ranému řeckému dimorfismu se objevuje oboupohlavnost. Zejména v umění ji představoval hermafroditismus (z bájí o dávných oboupohlavních lidech, které Zeus později za trest oddělil). Autorka poukazuje na to, že se nejprve objevily změny v sochařství, docházelo ke změnám i ve společnosti a zprvu tolerantní skupina osob se postupně stavěla k homosexualitě jako k nepatřičnosti – označována za nedostatek maskulinity, slabost a zastaralý řecký zvyk.

²¹ Viz podkapitola Homosexualita u ženy.

2. 3. Středověk

V tomto období je v Evropě zřejmý ústup homosexuality do pozadí na úkor rozmachu křesťanství a stává se tabuizovaným tématem. Engel (2011) píše, že křesťanská víra přinesla nový standard morálky. Jak již bylo zmíněno, morálka starověkých Řeků a Římanů byla v oblasti sexuality věcí hlavně zevnějšku. Naopak křesťanství přináší důraz na tvorbu vzpřímeného svědomí zbaveného povrchního chování. Cílem křesťanství je podle svatého Pavla vytvořit nového člověka v Ježíši Kristu (Efezkým, 4: 22-24). Homosexuální styk byl vždy odsuzován církví v souvislosti s násilím nebo zneužíváním mladistvých pederasty.

Janošová (2000) píše také o tom, že nástup křesťanství do života tehdejší společnosti s sebou přinesl netoleranci k homosexualitě ve spojení s židovsko-křesťanskou tradicí. Celkově se intimní život tabuizoval a důležitější byla zásada věrouky. „*V tomto období lze najít jen několik tolerantnějších církevních učitelů. Jedním z nich, kdo zastávali vůči homoerotickému prožívání poměrně příznivé stanovisko, byl Jan Zlatoústý.*“ (Janošová, 2000, s. 44). Je důležité navíc zmínit, že vztahy, které jsou zaměřené pouze na uspokojení své touhy, odsuzoval. Fanel (2000) zmiňuje navíc sv. Augustina, který podle všech dochovaných spisů prožil lásku ke svému blízkému příteli.

Co se týče našeho území v době středověku, zmiňuji dle Janošové (2000) rok 1353, kdy Karel IV. vydal tzv. Karolinský trestní kodex. V něm je jasně stanoveno, že pokud dojde k homosexuálnímu styku, musí se tvrdě potrestat.

2. 4. Od novověku do současnosti

S nastupující renesancí v Evropě a jejím návratem k antickým ideálům v umění i v běžném životě je zřejmé, že i postavení k homosexuálům ve společnosti se nějakým způsobem mění.

Engel (2011) píše o renesanční Evropě jako o místě, kde převažuje stále odmítavý postoj k homosexualitě. V renesanční Itálii, a to zejména v tehdejších městských státech,

se homosexualita objevovala, což víme z dochovaných právnických dokumentů – odsuzování za sodomii²². Engel (2011) zmiňuje práce z řad historiků, které se zabývají právě homosexualitou v renesanční Evropě a shodně zaznamenávají vzestup homosexuálních praktik (Ruggiero, 1985; Rockes, 1996; Gerald a Hekma, 1989, podle Engel, 2011). I tyto studie ukazují, že pokud došlo ke stejnopohlavnímu styku, trestal se jako zločin od velkých pokut po vyhnanství a upálení na hranici. Autor zmiňuje, že studie Rocka (1996) ukazují Florencii, kolébku renesance, jako hlavní město dvou neřestí – lichvy a sodomie. Florencie byla také nazývána cizinci i samotnými Italy jako Sodomie.

Fanel (2000) uvádí, že homosexuální orientace se vyskytuje u takových velikanů, jako je Donatello (1386 – 1466, nejvýznamnější italský sochař rané renesance), Botticelli (1445 – 1510, významný florentský malíř) a jedny z nejznámějších renesančních osobností vůbec – Leonardo da Vinci (1452 – 1519) a Michelangelo (1475 – 1564). Autor dále zmiňuje, že homosexualita se dokonce vyskytuje taktéž i na samém vrcholu církve – papežském stolci. Homosexualita byla připisována Janu XII. (938 – 964), Benediktovi IX. (vykonávající úřad v letech 1032 – 1045), Bonifáci VIII. (papež v letech 1316 – 1303), Janu XXII. (papež 1410 – 1415), Pavlu II. (1417 – 1464), Sixtu IV. (papežem do 1484), Lvovi X. (1475 – 1521), Juliu III. a mnohým dalším.

V 17. století v sexuálních zvycích opět převažovala přísná morálka. V díle od Pierra de Bourdeillera „Dames galantes“ se objevují zmínky o nepřístupných sexuálních vztazích (Janošová, 2000). Podle něj se láska mezi ženami rozšířila z Itálie do Francie díky francouzské královně Kateřině de Medici, jež pocházela z Florencie. Její syn Jindřich III. byl známý také díky své homosexualitě. Janošová (2000) píše dále o otevřené homosexualitě v dosti bizarním provedení ve Versailles (i když nebyla mužská homosexualita tolerována). Řád sodomitů, jež založilo několik šlechticů na francouzském dvoře, zakazovalo jejím členům mít poměr s ženami. Tento řád zrušil později Ludvík XIV. (1643 – 1715). Fanel (2000) se zmiňuje o jeho bratrovi Filipovi, vévodovi orleánském (1640 – 1701), který byl známý svými transsexuálními sklony.

²² Termín sodomie, jak píše Engel (2011), zahrnoval širší definici, než je čistě anální pohlavní styk. Podle veřejného zvyku byla za sodomii považována mužská stejnopohlavní činnost všeho druhu, včetně vzájemné masturbace a felação.

Himl a kol. (2013) se zmiňují o trestněprávních normách, zákoníku Josefa II. v roce 1787, v němž se zachoval trest za homosexuální praktiky. Před tím byl ovšem stejnopohlavní styk považován za kriminální delikt, nyní byl brán pouze jako politický delikt a jeho trestání bylo děleno podle míry veřejného pohoršení. Až do konce Rakousko – Uherské monarchie se tento zákon nezměnil. Janošová (2000) píše o tom, že homosexualita začala být koncem 18. století společensky nápadnější, avšak mužská varianta byla sankcionována i nadále (lesbická nikoliv). Persekuce ovšem přišla až podle míry společenské únosnosti.

O tom, že hned několik gayů usedlo i na německý trůn píše Fanel (2000). Jeden z nich byl i Fridrich I. (panovníkem do smrti r. 1797), který se svojí homosexualitou netajil. Dalšími byl E. Augustus (1771 – 1851), Karel I. (1823 – 1891), Ludvík II. (1845 – 1886), jenž byl nejznámější právě svými homosexuálními vztahy (s knížetem Paulem von Thurn-Taxisem, komorným Richardem Bornitem, šéfem kabinetu Friedrichem von Zieglerem a nakonec s maďarským hercem Josephem Kainzem). Janošová (2000) píše o vlně afér v období vlády Viléma II. (1888 – 1918). Za jeho vlády se šlechtici a politici napadali a podezírali za homosexuální sklony. Roku 1901 povolil Vilém II. založit spolek homosexuálních šlechticů, který byl ovšem na jeho pokyn zanedlouho rozpuštěn. Díky všem těmto skutečnostem se v Německu stala homosexualita častým tématem a „*světu se na čas zdálo, že Německo je sexuálními výstřelky doslova zaplaveno.*“ (Janošová, 2000, s. 45). V tomto ovzduší se na sklonku 19. století objevuje v Německu dle Brzka a Pondělíčkové-Mašlové (1992) „první sexuolog“ M. Hirschfeld, jenž zakládá první soukromý sexuologický ústav.

Pohled na homosexualitu se tedy ve 20. století začíná pozvolna měnit a z něčeho takřka „tabuizovaného“ se stává častěji problematizované téma. Mají na tom zásluhu zejména nové aspekty – od křesťansko-židovských dogmat se postupně upouští a na řadu přichází vědci, psychologové a lékaři.

Německý právník Carl Heinrich Ulrichs se dle Brzka a Pondělíčkové-Mašlové (1992) podílel na změně náhledu na homosexualitu, když v roce 1867 přednesl svoji teorii tzv. „mezistupňovou“, chápající homosexualitu jako „mezistupeň“ mezi feminitou a maskulinitou, tj. – „třetí pohlaví“. V lékařském prostředí, kde působil M. Hirschfeld, se objevuje úsilí nahlédnout na homosexualitu jako na objekt medicíny a tím podepřít vědecky Ulrichovu teorii.

Lehrman (2005) tvrdí, že v Německu se od roku 1869 poprvé začíná používat vědecký pojem „homosexuál“ oproti pejorativnímu označení „sodomita“. Vědci tvrdili, že se narodili s ženskými dušemi uvnitř mužských těl, což mělo za následek neschopnost reagovat na sexuální podněty od žen a zároveň ovládat své nutkání k jiným mužům. (Lively a Abrams, 2002, podle Lehrman 2005). To obhajovalo homosexuální chování a badatelé se snažili o odrestnění doposud sankcionované homosexuality. (Oosterhuis a Kennedy, 1991, podle Lehrman, 2005). Homosexualita byla v tehdejší Německu silně na vzestupu během následujících let. V roce 1891 Richard Krafft Ebbing ve svém díle „Psychologia Sexualis“ prohlašuje, že sexuální zvrácenost je v Německu znepokojivá (Igra, 1945, podle Lehrman, 2005). Po uvolněnějším období na začátku 20. století se s nástupem Hitlera v Německé říši a následném vypuknutí druhé světové války situace rapidně mění (Janošová, 2000).

Takřka ihned po nástupu nacismu v roce 1933 se začala situace vyostřovat, zejména poté, co nacisté zavřeli gay podnik Eldorado v Berlíně – jedno z největších shromaždišť gayů v německém hlavním městě (Fanel, 2000). Rok na to Himmler nařídil pořizovat „Rosa Listen – růžové seznamy“. Růžovou barvou pak byli označováni i homosexuálové v nacistických koncentračních táborech, kam jich bylo deportováno okolo 10 tisíc. Byl také zostřen paragraf 175 ze zákoníku z r. 1871, který odsuzoval stejnopohlavní akt jako „*smilstvo proti přírodě, tj. jednání mezi osobami mužského pohlaví, které se podobá souloži* „*beischlafähnliche Handlungen*“ (Hirschfeld, 1920, podle Fanel, 2000).

Po útrapách 2. světové války, jak píše Brzek a Pondělíčková-Mašlová (1992), se v Evropě i Americe začíná bojovat za práva homosexuální menšiny. Tato menšina se začíná sdružovat do homofilních²³ organizací, které se pokouší o dialog s marginální společností, publikují texty s homosexuální tematikou, chystají sociálně-integroující programy pro ne-heterosexuální menšinu. Postupem času se začínají angažovat i v politickém životě a snaží se zabránit případným konfliktům z většinové společnosti. „*Vliv homofilních organizací na jejich členy i podobně orientované lidi není malý. Příznivě se projevil například ve specifické sexuální výchově homosexuálů, zaměřené proti šíření AIDS, kdy se podařilo významně snížit přenos této nemoci mezi homosexuály.*“ (Brzek a Pondělíčková-Mašlová, 1992, s. 109).

²³ Dle Hartla a Hartlové (2000) jde o lásku k lidem – k homosexualitě.

V tehdejší Československu se na změně postojů k homosexuální menšině podílel svými výzkumy již zmíněný psychiatr a sexuolog Kurt Freund²⁴, který se zasloužil o odstranění trestnosti homosexuality v r. 1961 – nový trestní zákoník (Beňová a kol., 2007). Autoři ale dále poukazují na to, že byl sankcionován ne-heterosexuální styk podle § 244 trestního zákona mladším 18 let, homosexuální styk vyvolávající veřejné pohoršení, stejnopohlavní styk za úplatu a nakonec zneužití závislosti osoby stejného pohlaví (zákon změněn v roce 1990). Tato změna sice znamenala odstranění trestnosti, ale nezabránila šikaně takto orientovaných lidí. Seidl (2014) píše ve své publikaci o tom, jak se scházela tato komunita v době války i po ní na různých místech v Praze – např. Palác Koruna na Václavském náměstí, T-klub na Jungmannově náměstí aj. Je třeba si uvědomit, že šlo vždy o utajované setkání, a to zvláště v době války, kdy hrozil tvrdý postih, popř. uvěznění v koncentračním táboře.

Po sametové revoluci, v roce 1989, se i u nás začal radikálně měnit názor na homosexuální menšinu po vzoru „západní Evropy“. Beňová a kol. (2007) píše o tom, jak se na přelomu 20. a 21. století objevuje čím dál více klubů, spolků, barů, diskoték LGBT²⁵ komunity. Na začátku nového tisíciletí začíná vzrůstat vliv internetu a sociálních sítí LGBT komunity – iboys.cz, nakluky.cz apod. Neméně důležitou roli v osvětě homosexuální problematiky hrají také masmedia, televize a rozhlas (ČRo 1 „Bona Dea“, magazíny v ČT „LeGaTo a Q“). Filmové festivaly (Febiofest, Mezipatra), organizace SOHO²⁶, působící od roku 1990 do roku 2006, zastřešuje mnohé organizace z celé ČR (sehrávalo důležitou roli v podobě bojů za práva ne-heterosexuálních menšin, boji proti AIDS, odstranění diskriminace osob s odlišnou sexuální orientací, podílelo se na zákonu o registrovaném partnerství – po němž ukončilo činnost aj.). (Beňová a kol, 2007, podle Fanel, 2000). V současnosti je v LGBT komunitě velice aktivní platforma PROUD, která prosazuje uznání, rovnoprávnost a diverzitu (Proud, 2014). Spolupodílí se od r. 2011 na festivalu Prague Pride (festival hrdosti, který má za cíl vytvořit skutečně tolerantní společnost bez předsudků vůči LGBT lidem) (Prague Pride, 2016).

²⁴ Viz podkapitola Homosexualita u mužů

²⁵ LGBT je používána mezinárodní zkratka komplexně označující osoby lesbické, gay, bisexuální a transsexuální (Drbohlav, 2014).

²⁶ Zkratka pro „Sdružení organizací homosexuálních občanů“ – v ČR od r. 1990 se změnou názvu v r. 2000 na Gay iniciativu a nakonec v r. 2006 ukončuje činnost (Beňová a kol, 2007).

3. Homosexuální emancipace v současnosti a změny postojů společnosti

Jak již bylo naznačeno v kapitole „Dějiny homosexuality“, postupem času se postoje k minoritní orientaci měnily – někdy k lepšímu, jindy k horšímu. Dnes je homosexualita díky mnohým odborným článkům, vědeckým pracím, masmédiím, osvětě ve společnosti a v neposlední řadě právě emancipaci samotných homosexuálů čím dál více skloňovaným tématem, které již není tabu. V této části se chci zabývat především tím, jak se postoje změnilly a zdali některé předsudky vůči ne-heterosexualitě stále přetrvávají.

Aardweg (1998) uvádí, že homosexuální emancipační hnutí představuje velký počet lidí, názorů a proudů. Toto hnutí stejně jako všechny ostatní potřebuje podporu od mocných mezinárodních organizací, které cílí na širší skupinu různých menšin např. hnutí sexuálně-reformační, hnutí proti upírání lidských práv a feminismus, která mají velkou převahu v nejrůznějších organizacích působících při OSN, dále ministerstva západních států, zejména v USA. Subvence homosexuální minority byla podle zastánců neomalthusiánské ideologie opatřením, která vedla k narušení instituce rodiny a manželství. Spoluprací již výše uvedených hnutí došlo v roce 1993 k uznání statusu Mezinárodní asociace lesbiček a gayů: ILGA - International Lesbian and Gay Association jako poradci významné Ekonomické a sociální rady při OSN (Ecsoc - Economic and Social Council). Stojí za zmínku, že v Mezinárodní asociaci lesbiček a gayů je zastoupena mimo jiné Severoamerická asociace Man-Boy Lovers (NAMBLA - North American Man-Boy Lovers Association - organizace pro emancipaci pedofilie). Můžeme vycházet z toho, že vždy, když nějaká instituce OSN vytváří politickou vizi, která se týká rodiny a sexuality, je brán zřetel na zájmy homosexuálů. Jistý liberální duch vládne i v Evropské unii. Je tomu několik let, co přijala Rada Evropy rezoluci, která vyzývá členské státy, aby pracovaly na uzákonění práv homosexuálů²⁷.

V posledních 25 letech došlo u nás v masmédiích k velkému uvolnění a „odcenzurování“, což může vést k lepší informovanosti ve společnosti. Himl a kol. (2013) píšou o médiích, která vytváří určitý obraz o homosexuálech, a to se posléze zásadní měrou

²⁷ Berme v potaz skutečnost, že článek v publikovaném časopisu vyšel v roce 1998 a mnohé se od té doby změnilo v prospěch LGBT komunity.

podepisuje v postojích k této menšině. „*Přinášejí a specificky prezentují i obrazy gayů a lesbických žen, jejich životů, jejich chování, tužeb, vzezření atd., proto jsou média významná nejen pro zkušenost většinové populace, ale také pro sebevnímání a případnou identifikaci samotných gayů a leseb.*“ (Himl a kol., 2013, s. 480). Média mohou ale i zkresleně informovat o této minoritě a tím vytvářet různé negativní postoje a předsudky v majoritní společnosti. K tomuto tématu dodává Sokolová (2006) svůj příspěvek, že se reprezentace gayů a leseb v médiích v posledních letech dost změnila. Je zřejmé, že se na našich obrazovkách stále více setkáváme s homosexuálně zaměřenými lidmi. Dalším důležitým faktem je, že se posunuli z osobních zpovědí, ordinací lékařů k rovinně komplexních vztahů a příběhů. Dalším pozitivním aspektem je rozšířenější prezentace gayů a leseb v médiích. Na druhé straně je tu ale komplikovaná oblast mezilidských vztahů. Tento komplex faktů vede k tomu, že se lidé na homosexualitu nedívají negativně, ale mohou mít tendenci ji oslavovat nebo se na ni dívat zjednodušeně, ploše. Autorka dále zmiňuje, že se obraz gayů a leseb u nás ve společnosti po roce 1989 zcela změnil v souvislosti s pádem komunistické diktatury v tehdejší ČSSR. Mezi prvními, kdo inicioval změnu pohledu na homosexualitu, byla samotná ČT, když v roce 1990 představila na televizních obrazovkách třídílnou esej o homosexualitě s názvem „Tabu“²⁸. Sokolová (2006) dále uvádí, že filmová a televizní tvorba s LGBT tematikou se odehrává spíše v rámci dokumentární publicistiky²⁹. Velmi důležitá je i role filmových festivalů Jeden svět (koná se pravidelně od roku 1999), v jejichž programu se nachází i filmy s LGBT tematikou a které patří zároveň k nejnavštěvovanějším na festivalu, dále je to festival Mezipatra, který se čistě zabývá jen gay, lesbickou a transsgender tematikou, a tím je v ČR zcela jedinečný. Kvalitní filmová nabídka a různé debaty při tomto festivalu mají za následek, že každý rok je o tento festival velký zájem.

²⁸ Cílem tohoto pořadu bylo heterosexuálním divákům přiblížit, co obnáší být homosexuálem a že tento stav je vrozená dispozice člověka, kterou nelze změnit. Tento pořad se odehrával v medicínském prostředí (Sokolová, 2006).

²⁹ Drama Mandragora (1997), dokumenty Not Angels But Angels (1994), Body Without Soul (1996) a Smrt pedofila (2002). Autorkou většiny dokumentů s gay a lesbickou tematikou u nás je režisérka Andrea Majstorovičová, která zároveň vede LeGaTo (Sokolová, 2006).

3. 1. Postoje společnosti k menšinám

Obecně vzato od dávné minulosti víme, že když se někdo odlišuje zevnějškem, upoutává tím na sebe pozornost lidí ve svém sociálním okolí. Menšina, která se vždy odlišuje něčím specifickým (barvou pleti, jazykem, zvyky, vyznáním, atd.) od většiny. V souvislosti s tím se jedna či druhá strana má tendence vymezovat vůči té jisté skupině.

Vágnerová (2005) uvádí v souvislosti s koherencí s postoji k menšinám fakt, že se vytvářejí sociálním učením. Přejímáme je zejména od autorit, které jsou pro nás nějakým způsobem významné nebo mohou být v určité oblasti považovány za autoritu. Děje se tak identifikací nebo nápodobou. Stejně tak může dojít podmiňováním k zafixování nějakého názoru. (často se opakující prezentace kriminality příslušníků romského etnika – posílení negativního postoje k Romům ve společnosti). „*Lidé snadno přejímají postoje převažující v sociální skupině, k níž patří a s níž se identifikují.*“ (Vágnerová, 2005, s. 293). Panuje zde určitá přirozená tendence uchovat názory a postoje mého sociálního okolí, s nímž se identifikuji. Postoje tedy zcela souvisí s normami a hodnotami daného společenství, resp. skupiny, do níž jedinec patří.

Havlík (2007) přináší celou řadu důležitých faktů týkajících se postojů většinové společnosti vůči menšinové. V České republice je zvláštní situace, kterou zapříčinila historie. Vývoj u nás byl jiný než v západní Evropě, kde proběhly vlny přistěhovalectví. Nejvýraznějším rozdílem je etnická a národnostní homogenita, která začala odsunem Němců v roce 1945, a poté v druhé polovině 20. století příchod Romů ze Slovenska v období totality. Autor dále reprodukuje výzkumy EVS³⁰ z roku 1999, které sledují xenofobii v Evropě dle vztahu k lidem odlišné rasy, přistěhovalcům, muslimům, zahraničním dělníkům, Romům, Židům. Položená otázka se týkala toho, že by „nechtěli mít za sousedy“ některého z příslušníků výše zmíněných skupin. Výzkum ukázal, že se řadíme na 10. místo z 23 zúčastněných evropských zemí podle míry xenofobie ve vztahu k Romům. Z nabízených skupin by největší počet lidí nechtělo mít za sousedy právě Romy (39,8 %). Dále by nechtěli mít za sousedy imigranty a dělníky (19,1 %), příslušníky jiné rasy (9,6 %) a nakonec Židy

³⁰ European Values Study, překl. Evropské hodnotové studie

(4,4 %). Antisemitismus je u nás v rámci Evropy nejméně rozšířený (Burjanek, 2001, podle Havlík, 2007).

3. 2. Postoje k homosexuální menšině

V souvislosti s postoji majoritní společnosti k homosexualitě uvádí Pechová (2009) nedávné výzkumy, ve kterých dochází k závěru, že je diskriminace v souvislosti se sexuální orientací nadále velmi rozšířeným jevem v České republice. Z výzkumu vzešlo, že se 11 % homosexuálně a bisexuálně zaměřených respondentů setkala s fyzickým napadením kvůli své orientaci (tj. gay muži 14 %, lesbické ženy 6 %, 9 % bisexuální ženy a 8 % bisexuální muži). Zkušenosti s verbálními útoky vůči své osobě uvedlo celkem 35 % homosexuálních/bisexuálních žen a mužů (36 % gay mužů, 35 % lesbických žen, 29 % bisexuálních mužů a konečně 42 % bisexuálních žen). Procento u fyzických útoků je sice vcelku malé, ale i nadále vypovídá o závažné situaci. Poněkud závažnější je otázka verbálních útoků vůči homosexuální a bisexuální minoritě. Výzkum dokazuje, že poměry, které panují ve společnosti k této skupině osob, jsou v některých případech stále alarmující.

Čadová (2014) navíc uvádí nejnovější sociologický výzkum v oblasti homosexuality, který byl prováděn každoročně mezi lety 2008 až 2014. Na otázku, zdali způsobí, nebo nezpůsobí problémy homosexuálně zaměřené osobě přiznání svému sociálnímu okolí, odpovědělo v roce 2014 (počet respondentů 1049) 53 % osob³¹, že to problémy „rozhodně a spíše“ způsobí dotyčné osobě. Oproti předchozím rokům se toto číslo příliš nemění. Jestliže předpokládá více než polovina respondentů netoleranci ve svém sociálním okolí, ukazuje to stejně jako předchozí výzkum na závažný stav a projevy netolerance české společnosti k této minoritě.

Postoje společnosti k homosexualitě zkoumal i Zvěřina (2001) a došel k závěrům, že u mužů a žen převažují zejména medicinizující pohledy na homosexuální orientaci (za nemoc ne-heterosexualitu v r. 1993 považovalo 33% mužů, o 5 let později pak 31%; u žen to bylo 41% v r. 1993 a o 5 let později 34%). Ovšem restriktivní vůči lidem s odlišnou sexuální orientací byl jen zlomek respondentů. Autor dochází k tomu, že to svědčí o pozitivním trendu

³¹ Z výzkumu vyplývá, že výzkumník nezohledňoval sexuální orientaci dotazovaných.

k tolerantnějším postojům do budoucnosti. Janošová (2000) prováděla výzkum ohledně postojů k homosexualitě v různých skupinách české společnosti (respondenti složení ze studentů SŠ a VŠ – zejména věřící a mladší věkové kategorie do 24 let věku) a došla k velmi zajímavým závěrům. Výzkum byl zaměřen na informovanost o homosexualitě, jak se liší postoje jednotlivých skupin a jaké faktory se podílejí na jejich názoru. Z práce vyplynulo, že názor většiny dotazovaných na homosexualitu byl ovlivněn postoji, se kterými se setkávají právě v televizi, tisku a škole (39,22 %). Pro moji práci je velice cenné, že autorka ve výzkumu respondentům kladla i otázky týkající se adopce dětí homosexuály.

Vaculík a Červenková (2007) také poukazují na přetrvávající strach české homosexuální minority přiznat svému okolí svoji odlišnou sexuální orientaci. Autoři poukazují na to, že i přes současný liberální postoj české společnosti se dosud najde významný počet jedinců, kteří jsou i přes dnešní objektivní informovanost o homosexuální orientaci a jejich příčinách vzniku extrémně netolerantní až homofobní. „*Svědčí o tom, mimo jiné, také diskuze týkající se zákona o registrovaném partnerství a opakované neúspěšné pokusy o jeho přijetí.*“ (Vaculík a Červenková, 2007, s. 58). Poslanecká sněmovna ČR se i přes veto prezidenta republiky V. Klause vyslovila pro přijetí zákona o registrovaném partnerství v r. 2006³². Vaculík a Červenková (2007) se zaměřili ve své práci na výzkum zjišťující formování postojů české veřejnosti k homosexualitě – jaké vlivy se na nich podílejí? Za určující vlivy bývají nejvíce uváděny: pohlaví, věk, místo bydliště a vzdělání. K homosexualitě mají na rozdíl od žen obecně negativnější vztah právě muži (např. Sakali, 2002; Schellenberg et al., 1999). U české společnosti byly zjištěny obdobné tendence (např. Drbohlav, 2014; Weiss a Zvěřina, 1999; Tuček a Holub, 1994). Pozitivnější postoje převládají u lidí s vyšším vzděláním (např. Schellenberg et al., 1999, podle Vaculík a Červenková, 2007). Lidé mladšího věku bývají vstřícnější stejně jako lidé z větších měst (Procházka, 2001, podle Vaculík a Červenková, 2007). V závěru výzkumu autoři uvádějí: „*Za významné zjištění našeho výzkumu považujeme spojování homosexuální orientace především s jejím sexuálním aspektem u osob s negativním postojem k homosexualitě. V jeho kontextu lze lépe pochopit některé zjištěné pravděpodobné vlivy formování negativního postoje k homosexualitě.*“ (Vaculík a Červenková, 2007, s. 69). Vliv na formování negativních postojů ve společnosti je zvláště závažným tématem, protože je důležité uvědomit si, že homosexualita nemá být

³² Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. In. *Sbírka zákonů*, 3. 4. 2006. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <http://www.aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=115/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>

spojována pouze se sexuálním aktem, ale mělo by se dospět ke konsenzu, že homosexuální jedinci jsou schopni navazovat plnohodnotné partnerské vztahy stejně jako heterosexuálové.

Zajímavé poznatky související s postoji k homosexualitě v Americe uvádí Lehrman (2005). Podle něj jsou názory veřejnosti v poslední době ve velké míře ovlivňovány médii, ve kterých má homosexuální hnutí nezanedbatelný vliv. Například v dubnu 2000 Richard Berke, korespondent Národní asociace lesbiček a gayů, v časopisu „The New York Times“ uvedl, že „doslova tři čtvrtiny lidí, co rozhodují o tom, co bude na titulní straně časopisu, jsou otevření homosexuálové“.

3. 2. 1. Odras společenských postojů v pracovním prostředí

Jedním z mnoha diskutovaných aspektů týkajících se homosexuality je postoj v pracovním prostředí. Tedy jak je gay, lesba, bisexuál či transsexuál přijímán svým okolím v rámci svého pracoviště. Je velice důležité si uvědomit, že lidé se skrz práci seberealizují. Na pracovišti člověk tráví převážnou část svého života, proto je pro něj přijetí v pracovním kolektivu mimořádně důležité³³.

Pizer et al. (2012) píše, že v USA se více než 8 milionů lidí potýká se svojí odlišnou sexuální orientací na pracovišti, a to za předpokladu, že počet ne-heterosexuálních pracovníků jsou 4 % (Gates, 2011, podle Pizer et al., 2012). Dále uvádí, že z historie práce víme, že homosexuální minorita a diskriminace v pracovním prostředí jdou ruku v ruce. První zákon v USA, který se týkal prevence diskriminace v pracovním prostředí na základě sexuální orientace, byl představen kongresu v roce 1973. Dnes se s podobnými zákony setkáváme po celém světě a je nutno říci, že se za posledních 40 let v této oblasti ochrana neustále zvyšuje (Browman a Foster, 2008, podle Pizer et al., 2012). Autoři reprodukuje výzkumy z amerického prostředí, v nichž dospěli k následujícím poznatkům:

- a) Přibližně 38 % LGBT lidí a jejich heterosexuálních spolupracovníků tvrdí, že mají nebo měli v rámci pracovního prostředí osobní zkušenosti (nebo byly svědky) s diskriminací, která souvisela se sexuální orientací nebo pohlavní identitou.

³³ Při této úvaze ovšem beru v potaz, že přijetí je důležité pro všechny lidi, bez ohledu na sexuální orientaci.

- b) V roce 2008 organizace General Social Survey zjistila, že na reprezentativním vzorku LGBT lidí 37 % na pracovišti zažilo obtěžování v posledních pěti letech (nicméně není uvedeno srovnání s ostatní částí populace³⁴) a 12 % ztratilo práci kvůli své sexuální orientaci.
- c) Roku 2011 90 % respondentů z největšího průzkumu týkajícího se neheterosexuálních lidí hlásilo zkušenosti s obtěžováním nebo špatným zacházením v práci a 47 % uvedlo svoji domněnku, že při nástupu nebo během zaměstnání byli diskriminováni kvůli své pohlavní identitě, problémem ale zůstává nejednoznačné uvedení způsobu, jak se tato diskriminace projevovala.
- d) Četné zprávy o diskriminaci v zaměstnání proti LGBT osobám byly nalezeny v soudních případech, státních a místních správních stížnostech, stížnostech komunitních organizací, akademických časopisech, novinách a dalších médiích.
- e) Vláda, státní i místní soudy uznaly, že LGBT lidé čelili rozšířené diskriminaci v zaměstnání.
- f) Diskriminace a obtěžování na pracovišti mohou mít a v některých případech mají negativní dopad na mzdy a duševní i fyzické zdraví těchto lidí (Sears a Mallory, 2008, podle Pizzer et al., 2012).

Pechová (2009) píše o diskriminaci v zaměstnání z českého prostředí jako o závažném sociálně patologickém jevu v současnosti. Autorka dochází k tomu, že když dojde k diskriminaci v zaměstnání, prokazuje se jen velmi špatně – ani oběť nemusí mít jasno, zdali opravdu došlo k diskriminačnímu chování. Nicméně na základě výzkumu Pechové (2009) provedeného na vzorku 183 lesbických a bisexuálních žen a dále 313 gay a bisexuálních mužů se ukázalo, že 4 % respondentů, tedy 5 lesbických žen (3 %) a 14 gay mužů (5 %) mělo zkušenosti s nepřijetím do zaměstnání na základě své odlišné sexuální orientace. Toto procento jistě není velké, ale dalších 13 mužů (12 gayů a 1 bisexuál) uvedlo, že nepřijetí bylo velmi pravděpodobné z tohoto důvodu. Pouze jedna bisexuální žena se setkala s touto formou diskriminace. V kariérním postupu bránila odlišná sexuální orientace pouze 22 dotazovaných gay mužů (8 %) a 3 bisexuálům (5 %), avšak žádné lesbické ženě z celkového počtu 496 respondentů. Propuštěna ze zaměstnání na základě sexuální orientace byla 4 % respondentů. Nějakou z dalších forem diskriminace v práci zmínilo 9 % respondentů,

³⁴ Teprve případný rozdíl mezi skupinami by tato čísla objektivizoval.

lesbických žen 6%, gay mužů 12 %, bisexuálních žen 6 % a bisexuálních mužů 4 %. Z těchto údajů lze vyvodit, že v českém prostředí není diskriminace v zaměstnání z hlediska sexuální orientace nikterak rozšířeným jevem, nicméně se objevuje v menším měřítku i dnes.

3. 2. 2. Odras společenských postojů ve školním prostředí

Takřka nejdůležitějším životním obdobím, tedy mládím a dospíváním, nás provází zejména škola a její prostředí. To, jak je člověk ve školním prostředí přijímán, má zásadní vliv na formování nejen jeho vztahu ke škole jako celku, ale i ke svému sociálnímu okolí a k sobě samému. Jakmile začíná jedinec dospívat, uvědomuje si plně i svoji sexualitu. Pokud je dívka či chlapec přitahován stejným pohlavím, může mu to způsobit závažné problémy.

Janošová a Fifková (2009) píší o nestandardní genderové³⁵ identitě u žáků jako o běžném jevu současné školy. Běžně se setkáváme s tím, že chlapec může mít povahové i vnější rysy feminní a naopak dívka maskulinní. To samo o sobě není nikterak problémem, ten nastává až ve chvíli, kdy to dítěti způsobuje potíže (Procházka a Weiss, 1998, podle Janošová a Fifková, 2009). Autorky dochází k závěru, že tyto genderově nestandardní projevy mohou být signalizací homosexuální nebo transsexuální orientace, proto je důležité jí věnovat pozornost. U žáka s poruchou pohlavní identity, což je výrazná podoba nestandardní genderové identity, je větší riziko maladaptivních školních potíží, jež můžou mít v některých situacích za následek záškoláctví nebo předčasné ukončení školní docházky na vyšším stupni škol (Selekman, 2007, podle Janošová a Fifková, 2009). Dále je zde riziko viktimizace³⁶ a šikany vůči těmto žákům ze strany vrstevníků, rodičů i učitelů. Toto riziko se podle autorek týká především chlapců. *„Vzhledem k tomu, že genderově nestandardní projevy bývají zpravidla obecně spojovány s homosexuální orientací, mívá šikana často rysy sexuálního obtěžování.“* (Janošová a Fifková, 2009, s. 5). V současném školním prostředí se můžeme setkat s narázkami s homosexuálním podtextem, které jsou velice časté u dětí i dospívajících (Renold, 2003, podle Janošová a Fifková, 2009).

³⁵ Pojmem gender chápeme prisuzování charakteristiky, postojů, preferencí a zájmů, které jsou asociovány společností buď mužům (chlapcům) nebo ženám (dívčám). Podstata genderu je vázána zejména kulturním kontextem, který se v průběhu času mění. (Janošová a Fifková, 2009)

³⁶ Viktimizace je označení procesu, který znamená šikanu jedince nebo jeho opakovaného odmítání ze strany svých spolužáků (Janošová a Fifková, 2009).

Ve výzkumu Drbohlava (2014) jsou uvedeny poznatky o homosexuálním obtěžováním a šikaně ve školním prostředí. S šikanou homosexuálních osob v různých formách se setkala 71 % chlapců (n=22) a 42 % dívek (n=22), což je velmi závažné zjištění. Útoky jsou zejména verbálního charakteru, fyzické napadení je spíše výjimkou. Dále bylo zjištěno, že pro 45 % chlapců (n=14) a 26 % dívek (n=14) by představovalo problém mít homosexuálně zaměřeného učitele nebo učitelku. Dokonce 7 % chlapců a 21 % dívek hovoří o tom, že jakmile byla u jednoho z kantorů zjištěna homosexuální orientace, došlo k posměchům a pomlouvání, „*což je příklad homofobního³⁷ chování žáků vůči učitelům.*“ (Drbohlav, 2014, s. 58). Na závěr této podkapitoly je nutné podotknout, že homosexuální orientace ve školním prostředí a tvorba postojů u dětí a mládeže k takto zaměřeným osobám je otázkou osvěty a přístupu pedagogů k této problematice.

3. 2. 3. Postoje vůči homosexualitě v kontextu přátelských vztahů

Na formování člověka má velký vliv jeho sociální okolí, a to zejména přátelé. Jedinec není sám o sobě, ale je sociální jednotkou, která je v interakci s okolím. Pokud je tato interakce nějakým způsobem narušena, jedná se o závažný problém, protože i přátelé formují člověka a jeho individuálně-specifický charakter.

Nejprve je třeba představit pojem coming out³⁸, který je nedílnou součástí života většiny homosexuálů. Existují však lidé, kteří si svou orientaci z různých důvodů nikdy nepřiznají³⁹. Janošová (2000) označuje homosexuála v období coming outu za člověka zápasícího se sebou samým. V tomto životním období se může jedinec cítit zmaten a osamocen, nebo dokonce i zklamán sám sebou. „*Okolí, které se nezřídka i dnes staví k homosexualitě s předsudky nebo s odmítáním, je jednou z příčin jeho komplikovaného sebepojetí.*“ (Janošová, 2000, s. 21). Jedinec intenzivně prožívá odlišnosti i s nimi související osamělost, při které může docházet k labilitě, a právě v tomto období je na místě pomoc

³⁷ Homofobie je označení předsudečných a vesměs negativních postojů vůči lidem s homosexuální orientací a nezáleží na tom, zda jde o muže či ženu (Janošová a Fífková, 2009).

³⁸ Coming out je proces, kdy si jedinec uvědomuje plně svoji individualitu, resp. sexualitu (tato životní fáze se týká nejen homosexuálů) a její specifika, která občas neodpovídají „normě“ (Procházka, 1995, podle Janošová, 2000).

³⁹ Janošová (ústně) zmiňuje některé tradiční komunity, kde by byl jedinec za tuto skutečnost vyobcován nebo zničen (např. lidé v islámských teokratických státech).

ze strany rodiny i našich přátel, kteří můžou být s to nabídnout pomocnou ruku a porozumění (Brzek a Pondělíčková-Mašlová, 1992).

Ryan (2009) hovoří o tom, že v minulosti se jen velmi málo mladých lidí pokusilo jít s „pravdou ven“ o své odlišné sexuální orientaci před rodinou a svými přáteli. Většina gayů, lesbiček, bisexuálů a transsexuálů čekala do své dospělosti, kdy řekli pravdu o své sexuální identitě a prošli tzv. coming outem. Mnoho homosexuálů se potýká se strachem z odmítnutí a vážných negativních reakcí vzhledem ke své orientaci, proto mnohdy nesdílejí své životy otevřeně. Když jsou rodiče a přátelé otevřenější vůči odlišné sexuální orientaci, pak dospívající nemá strach z odmítnutí, posměchu nebo negativních reakcí – u těchto lidí pak nedochází k psychickým problémům, jako je tomu v případě, kdy je prostředí homosexuála netolerantní až nenávistné.

Ve výzkumu Drbohlava (2014) byla českým středoškolským studentům položena otázka – „*Pokud byste se o někom z přátel dozvěděli, že je homosexuálem, jaká by byla Vaše reakce?*“. Na niž kladně odpovědělo 55 % mužů a 81 % dívek a naopak negativní stanovisko mělo 16 % chlapců a 11 % dívek, což svědčí spíše o toleranci v rámci přátelských vztahů mezi homosexuály a heterosexuály. Za zmínku stojí i to, že pokud znal heterosexuálně orientovaný jedinec nějakého homosexuála, měl často k homosexualitě kladnější vztah. Různé negativní postoje k odlišným osobám mohou vznikat právě na základě neznalosti.

4. Rodina v současnosti a homoparentalita

V dnešním komplikovaném světě dochází k narušení dříve dogmatických vzorců o rodině, tj. o muži, ženě, dětech, popřípadě o prarodičích a širší rodině. Se změnou poměrů ve společnosti a emancipací žen v 20. a 21. století mnohé rodiny přestávají plnit reprodukční, ekonomickou, sociální a emocionální roli. Problémem současné rodiny je velká rozvodovost, nefunkčnost, popř. neúplnost.

Na začátku je třeba přesněji definovat rodinu. Hartl a Hartlová (2000) uvádí několik různých pohledů na rodinu: málopočetná, nukleární, primární (tj. prvotní) a širší. Rodina málopočetná se skládá z rodičů a nejvýše čtyř dětí. Dle poznatků evoluční biologie, jak uvádějí autoři, žili lidé v době od 1 milionu let do 10 tisíc let př. n. l. jako lovci a sběrači, měli relativně velké šance na přežití. Rodilo se méně dětí – tři až čtyři – pak dvě až tři přežily. V pozdější době zemědělských komunit pak velmi mnoho dětí umíralo na choroby a epidemie, přičemž ženy porodily v průměru sedm i více dětí. Dnes je nejfrekventovanějším výrazem nukleární, resp. jaderná rodina – tj. rodiče a dítě nebo děti. Pojem širší rodina pak zahrnuje i další příbuzenstvo, včetně prarodičů, bratranců, sestřenic, strýců, tet atd., takto obsáhlou skupinu osob lze označit jako velkorodinu (Hartl a Hartlová, 2000).

Homoparentalita (z fran. homoparentalité) je jedním určitým druhem rodiny nesplňujícím tradiční představu o rodině tvořené mužem, ženou a dětmi. Výraz homoparentalita je poměrně nový. Procházka (2014) ji chápe jako ekvivalent k výrazu stejnopohlavní nebo gay/lesbická rodina, a tedy odkazuje na rodinu s rodiči stejného pohlaví. Autor mluví o tomto pojmenování jako o vhodnějším, než je označení gay/lesbická rodina. Toto označení by inklinovalo k tomu, že všichni členové rodiny, tedy i včetně dětí, mají homosexuální orientaci. Je třeba dodat, že rodiny mohou být tvořeny i bisexuálním nebo transgender rodičem. Nedbálková (2011) uvádí, že registrované partnerství bylo v ČR uzákoněno v roce 2006⁴⁰, ale rodičovství homosexuálních párů zůstává doposud nevyřešeno. Paradoxně jsou Češi považováni vůči homosexualitě za tolerantní oproti jiným středoevropským státům, kde manželství homosexuálů povoleno je. Podle Sokolové (2009)

⁴⁰ Viz strana 32 této práce.

jde možná o obavy většinové společnosti o bourání „trvalých hodnot“ západní civilizace a odbourání modelu tzv. „tradiční rodiny“.

Nedbálková (2011) uvádí, že lesbické a gay rodiny jsou od 70. let 20. století velmi diskutovaným tématem a to jak v kontextu homosexuální komunity, tak v akademickém prostředí, resp. v různých disciplínách v rámci vysokých škol. V posledních letech je toto téma takovým způsobem zkoumáno, že lze v rámci existujících západoevropských či severoamerických výzkumů pozorovat obecnější kongruenci v tom, co a jakým způsobem může/ má být nebo je o tématu vypovídáno. V souvislosti s homoparentními rodinami se diskutuje o mnoha otázkách jako třeba: „Jak ovlivňuje sexualita rodičů sexualitu dítěte?, Může výchova dvěma gayi nebo dvěma lesbami zapříčinit homosexualitu samotného dítěte?, Jak bude samotné dítě vnímat to, že je vychováváno „odlišnými rodiči“ narozdíl od svých vrstevníků?, Jaké to bude mít následky v jeho sociálním okolí?“ apod. To jsou vesměs otázky, které níže budu řešit a které jsou předmětem aktuálních i minulých výzkumů, jež jsou z hlediska stejnopohlavní rodiny její nedílnou součástí. Autorka dodává, že pojem rodina je dnes vnímán primárně gendrově, heterosexuálně a prokreativně⁴¹. Z toho můžou vyvěrat jisté prameny předsudků a negativních postojů vůči homoparentní rodině.

Sobotková (2007) píše, že rodiče v rodinách stejného pohlaví vychovali většinou heterosexuální jedinci. Autorka dále naznačuje, že tito rodiče nemají vztah k budování multigenerační rodiny potažmo její rodovosti, jako je tomu u heterosexuálních rodin. Tato rodovost a zakořeněnost dané rodiny obnáší předávání si různých tradic a zvyků z generace na generaci. Při výskytu homosexuálů v rodině může dojít ke specifickým problémům, jež by měli řešit specializovaní poradci a rodinní terapeuti. Je to pomoc rodinným příslušníkům, pro které zjištění homosexuality v rodině představuje problém. Její důležitost spočívá ve vyrovnání se s danou situací. Může se jednat také o práci s dětmi, které vyrůstají v prostředí homosexuálů (potomek jednoho z partnerů z předešlého vztahu).

Sokolová (2009) uvádí, že trend lesbického a gay rodičovství je na neustálém vzestupu, který dokládají jak domácí, tak i zahraniční studie. Ukazuje ale i na to, že v českém prostředí se i přes společenské zviditelnění tohoto tématu neobjevuje kvalitní literatura,

⁴¹ Tím je naznačeno, že autorka spatřuje ve společnosti tendence k modelování rodiny, v nichž jsou jasně rozdělené mužské a ženské role.

kteřá by jej zpracovala systematicky a v dostatečné šíři. Dále je namístě uvést, že se diskuze více zmiňuje o lesbických ženách než o gay mužích vychovávajících potomky. Argumenty se omezují povětšinou na to, že gay muži o děti většinou nestojí, a téma tudíž pro ně není relevantní (např. viz Junek, 2006; Doležal, 2006). Autorka dále zmiňuje, že se gay a lesbické páry setkávají s takovými názory, jako je ten, že jsou od přírody nekompetentní rodiče; homosexuální rodiče jsou vzhledem ke své orientaci nežádoucí; muži jsou z podstaty svého pohlaví méně přirození v rodičovské pozici anebo méně důležití než ženy.

4. 1. Sexuální orientace rodičů z hlediska výchovy potomků

Velmi diskutovaným tématem je vliv sexuální orientace rodiče při výchově dítěte. Při vymezení pojmu homosexuality bylo uvedeno, že odborníci se v této oblasti převážně shodují na jejím genetickém původu. Z toho vyplývá, že orientace dítěte je nezávislá na orientaci jeho rodičů, popř. „vychovatelů“.

Většina výzkumů na toto téma prokázala, že výchova dětí homosexuálními rodiči rozvíjí jedince stejným způsobem, jako je tomu u heterosexuálních rodin. Avšak i dnes je toto předmětem sporů u soudů, v legislativě a stále více i v médiích. Soudní řízení s gay a lesbickými rodiči, jakož i předpisy o adopci dětí lesbickými a gay dospělými, svědčí o zpochybnování jejich předpokladu být schopnými rodiči (Patterson, 2009). Ve Spojených státech existuje okolo půl milionu dětí v ústavní péči a z toho okolo sto tisíc dětí čeká v současnosti na přijetí do rodin (US Department of Health, 2008, podle Farr et al., 2010). V současné době je adopce dětí homosexuály zákonem povolena jen v některých zemích. Ve Spojených státech několik států adopci homosexuálům zakazuje výslovně zákonem, anebo nesezdaným partnerům neumožňuje osvojení (přičemž svazek gay a lesbických párů není povolen) (Gates et al. 2007). Legální soužití dětí s homosexuálními rodiči je možné např. v Kanadě, Nizozemsku, Španělsku, Švédsku a ve Spojeném království, ale ve většině ostatních zemí světa tomu tak není (LaRenzie, 2010). Je zřejmé, že ve světě panuje značná nevole v souvislosti s adopcí dětí homosexuálními rodiči.

Sokolová (2009) zmiňuje sociologické a psychologické výzkumy z 80. a 90. let 20. století, které se zabývaly výchovou dětí v homoparentních rodinách, a jež

se ve svých závěrech rozcházejí. Jeden proud je proti výchově dětí homosexuálními rodiči a poukazuje zejména na to, že děti jsou v tomto prostředí vystavovány většímu riziku vzniku některých negativních důsledků (např. viz Wardle, 1997; Cameron a Cameron, 1996; Blankenhorn, 1995). Druhý proud, představovaný spíše odborníky z oblasti psychologie, naopak dokazuje, že neexistují žádné objektivní důvody, proč by dítě u homosexuálních rodičů bylo z hlediska svého vývoje znevýhodněno oproti dítěti z heterosexuální rodiny (např. viz Patterson, 1992; Golombok a Tanker, 1994; Allen a Demo, 1995). Sokolová (2009) navíc zmiňuje nedostatečnost obou dvou přístupů v tom, že se na problém dívaly pouze optikou vlivu prostředí na samotné děti, a nikoliv z hlediska homosexuálních rodičů. „Podle amerických sociologů Judith Stacey a Timothyho Biblarze navíc tato vyhraněná výzkumná dualita vyprodukovala natolik defenzivní koncepční pojetí obou proudů, že tento vývoj doposud brzdí intelektuální vývoj v sociologii gay a lesbického rodičovství.“ (Stachy a Biblarz, 2001, podle Sokolová, 2009, s. 118).

V minulosti se výzkumy zaměřovaly na vliv homosexuality rodičů na dítě ve třech oblastech: a) tzv. zdravý psychologický vývoj – jeho pocit spokojenosti a štěstí; b) sexuální chování a sexuální preference dětí ve fázi dospívání; c) genderové chování a genderové preference u dětí vyrůstajících v homoparentních rodinách. Mimo jiné se dále zabývaly rozdělením rodičovských rolí, motivací k rodičovství u leseb a gayů nebo jejich vztahem k dětem vůbec (Nedbálková, 2011). Ti, co prováděli výzkumy, se ovšem neoprostili od svého zaujetí, podle kterého se heterosexualita rovnala „normalitě a dětnosti“, narozdíl od homosexuality, která znamenala „abnormalitu a bezdětnost“, tudíž nepřírozené prostředí pro výchovu dítěte. Autorka dále uvádí výzkum Greena (1978), jehož výsledky se přiklání na stranu homosexuálů, jelikož z něj vyplývá, že 36 ze 37 dětí, vyrůstajících u homosexuálních a transsexuálních rodičů, retrospektivně uvedlo oblečení, hry, hračky a přátelské vztahy charakteristické pro děti jejich pohlaví. Green dále srovnával padesát rodin lesbických žen (vychovávajících celkem 26 synů a 30 dcer) s rodinami heterosexuálů. Přitom dospěl k závěru, že data získaná inteligenčními testy, testy preference genderových rolí, testy sexuální identity a testy vrstevnických a rodinných vztahů, neukazují v případě chlapců na žádné podstatné rozdíly mezi oběma typy rodin. V případě děvčat sice přišel na několik nevýznamných rozdílů, nicméně celkově poukázal na podobnosti u těchto dětí (Green, 1978, podle Nedbálková, 2011).

4. 1. 1. Gay pár a rodičovství

Sokolová (2004) upozorňuje v souvislosti s rodičovstvím gayů a leseb na odmítavý postoj jak ze strany odpůrců registrovaného partnerství⁴², tak i mnohých LGBT aktivistů. Samotný předseda gay iniciativy Jiří Hromada v r. 2000 vystoupil s tím, že je nezodpovědné nucovat lidem registrované partnerství jako alternativu k manželství. Podle něj musíme manželství vnímat jako tradiční instituci složenou z ženy, muže a dětí, pro které je v tomto prostředí zabezpečena nejvhodnější výchova. „*Tento postoj jasně ukazuje, že obavy o propojení tématu dětí a homosexuality vycházejí i zevnitř homosexuální komunity*“⁴³.“ (Sokolová, 2004, s. 89). Jistě se i dnes najdou mezi homosexuály jedinci, kteří se k adopci dětí budou stavět negativně, ale podstatou Hromadova výroku byla nejspíš strategie a obrana komunity v době před schválením registrovaného partnerství. Autorka dodává, že tato rétorika nebyla vhodná, protože vytváří zkreslený obraz „o nechtěnosti dětí“ ze strany samotných gayů a leseb.

Od roku 2000 vzniklo mnoho zahraničních studií, které se týkají gay rodičovství (např. Johnson a O'Connor, 2002; Mallon, 2004; Ziegler, 2004; Menichiello, 2006). Popularizační literatura začala zahrnovat i rádcovské a komunitní publikace, které se zaměřují zvláště na emocionální, psychologické a právní rady, i pomoc v oblasti osvojení dítěte. V českém prostředí se tomuto tématu podrobněji věnuje Sokolová (2009), ta ve své práci uvedla hned několik zajímavých poznatků. Dle autorky je výzkum v oblasti homoparentality v českém a slovenském prostředí zanedbán, ale tato situace se začíná měnit, protože vznikají stále nové práce na toto téma (Jojárt, 2000; Nedbálková, 2005; Polášková, 2005; Sokolová, 2009; Nedbálková, 2011 a mnohé bakalářské a diplomové práce v rámci univerzit a vysokých škol⁴⁴). Bohužel mnohé práce se zabývají pouze oblastí péče o dítě u lesbických párů. Autorka dále reprodukuje výzkumy maďarské socioložky Judit Takács o hodnotovém

⁴² Berme v potaz, že v roce 2004 nebyla instituce registrovaného partnerství uzákoněna.

⁴³ Janošová (ústně) podotýká, že mohlo jít i o záležitost doby, která na diskuse tohoto druhu ještě nebyla připravená.

⁴⁴ BROJÁČ, J. 2016. *Homosexualita a rodičovství*. Praha. Diplomová práce. PF UK. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

VRÁBLÍKOVÁ, K. 2015. *Pedagogický pohled na výchovu dětí homosexuálními páry*. Praha, Diplomová práce. FF UK. Vedoucí práce Mgr. Tereza Bariěkahyová, Ph.D.

ZÁVŮRKOVÁ, H. 2011. *Homosexualita a pohled české veřejnosti na svěřování dětí do péče homoparentálních rodin*. Praha, 2011, Diplomová práce. HTF UK. Vedoucí práce RNDr. Jana Leontovyčová, CSc.

žebříčku maďarských gayů v letech 1998 až 2000. Přichází s poznatky, které naznačují, že v oblasti materiálního zajištění, svobody, rovnosti, nezávislosti, zodpovědnosti, odvahy, seberespektu a společenského uznání se gay minorita s heterosexuální majoritou v ničem neodlišují. Výše uvedené hodnoty jsou podle tohoto výzkumu nezávislé na sexuální orientaci a gay sebeidentifikaci. „*Významné rozdíly jsou ovšem v hodnotových preferencích týkajících se samotné rodiny a rodinných jistot. V této sadě otázek vyšlo najevo, že maďarští muži, kteří se identifikují jako gayové, dávají daleko menší důraz na rodinu a rodinné jistoty jsou pro ně daleko méně důležité než pro muže, kteří se jako gayové neidentifikují.*“ (Sokolová, 2009, s. 120). Je důležité si uvědomit, že muži, kteří prošli procesem tzv. coming outu, se mohli setkat s odsouzením a odcizením ze strany jednotlivých členů rodiny nebo s odporem ve svém sociálním prostředí. To může být jedním z důvodů, proč nemají tendence přiblížit se k „normalitě“ heterosexuální rodiny a k „rodinným hodnotám“ vůbec. V prostředí střední a východní Evropy se v současných odborných diskuzích a publikacích věnovaných lesbické a gay problematice stále objevují problémy týkající se samotné homosexuální identity, práva LGBT, mediální reprezentace a obecného postavení lesbických žen a gay mužů ve společnosti (Kuhar, 2005; Kuhar a Takás, 2007; Nedbálková, 2007; Beňová a kol., 2007; Fábry, 2007).

Sokolová (2009) reprodukuje i výzkumy z českého prostředí uskutečněné v letech 2006 až 2007, ve kterých vyšly obdobné výsledky jako v maďarském prostředí. Důležité je ale zjištění, že 24 z 30 dotazovaných gayů vyslovilo přání vychovávat dítě (průměrný věk respondentů byl 27,5 roku). Je tedy zřejmé, že představy o gayích, kteří nechtějí mít děti, mohou být zcela neodůvodněné. Autorka dále poukazuje na to, že dle odpovědí jednotlivých respondentů je téma rodičovství gay a lesbických párů v České republice tabuizovaným tématem, z čehož může vyvěrat předsudek společnosti o nechtěnosti dětí samotnými gay muži a lesbickými ženami⁴⁵. Největší obava však podle Sokolové (2009) tkví v tom, že samotní gayové poukazují na to, že by nebyli správnými rodiči, přičemž argumentovali genderovými stereotypy o zpravidla přirozenější výchově dětí ženami (ať už heterosexuálních nebo homosexuálních). Dalším aspektem je strach homosexuálních mužů z případné reakce sociálního okolí na dva muže pečující o dítě a obava o zdravý vývoj dítěte v případném nenávisném prostředí společnosti. „*Obavy o narušené dětství svých dětí poukazováním*

⁴⁵ Podle nejnovějších průzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění SOU AV ČR (CVVM) v červnu 2014 se i přes celkovou toleranci homosexuálů v ČR (okolo 70 % je pro registrované partnerství) více lidí kloní k tomu názoru, že lesbické ženy a gay muži by neměli mít právo na adopci dětí (proti je v současnosti okolo 50 % oproti 45 % respondentů, kteří by byli pro). Nejdůležitější je ovšem zjištění, že od roku 2005, kdy se tyto výzkumy v české společnosti prováděly, až doposud přibývá souhlasných hlasů s adopcí dětí homosexuálními páry. Dle CVVM bylo v červnu 2014 bezmála 60 % respondentů, kteří by souhlasili s adopcí dítěte partnera či partnerky.

na odmítání ze strany společnosti, kterému by jejich děti mohly čelit právě a primárně „kvůli homosexualitě svých rodičů“ (Sokolová, 2009, s. 129).

Patterson (2005) tvrdí, že v současnosti neexistuje žádný empirický základ pro tvrzení, že lesbické ženy a gay muži nejsou vhodní rodiče (např. Patterson a Chan, 1996; Parks, 1998; Patterson, 2000; Stachy a Biblarz, 2001; Andersen et al., 2002; Perrin, 2002). Výzkumy v oblasti gay otcovství naznačují, že se muži dokáží postarat o dítě a jsou s to rozdělit si práci spojenou s péčí o dítě tak, aby bylo spokojené (Johnson a O'Connor, 2002). Patterson (2005) dále interpretuje výsledky některých studií, z nichž vyplývá, že lesbické matky a gay otcové mohou mít rodičovské dovednosti lepší než některé heterosexuální páry. Studium 256 lesbických a gay úplných rodin prokázalo, že narozdíl od vzorku charakterizujícího většinu amerických rodičů jen velmi málo lesbických a gay rodičů využívá jako kázeňské techniky fyzické tresty (např. výprask). Typičtější pro ně bylo využívání vhodných technik, jako např. uvažování nad tím, co dítě provedlo (Johnson a O'Connor, 2002). Některé další z výzkumů neshledaly žádné důvody domnívat se, že homosexuálové jsou nevhodní rodiče (Patterson a Chan, 1996; Bos et al., 2003; Patterson, 2005). Výsledky studií naznačují, že homosexuální rodiče jsou kompetentní poskytovat podporu a vytvářet domácí prostředí pro děti, stejně jako heterosexuální páry.

4. 1. 2. Lesbický pár a rodičovství

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, výzkumy na téma ženské homoparentality jsou v českém prostředí frekventovanější. Nedbálková (2011) se podrobně věnuje této problematice a zmiňuje studie, které společně s Evou Poláškovou uskutečnila v letech 2004 až 2008. Čtrnáct lesbických rodin a jedna rodina gay mužů (celkem žilo ve zkoumaných rodinách 21 dětí – 13 děvčat a 8 chlapců) se zúčastnila tohoto výzkumu. Ukázalo se, že děti jsou častěji plánovány u lesbických párů, a to bez určité otcovské postavy. Abstraktně se otec (nebo jeho nepřítomnost) stával objektem diskuze. Ženy privaci mužského elementu považovaly za nedostatek. Účastnice výzkumu tvrdily, že by bylo přinejmenším dobré, kdyby dítě mělo otce, ale na druhou stranu vstupovala do pozadí i obava, že si bude otec nárokovat dítě na úkor partnerek, kterým by to ne zcela vyhovovalo. Dalším zjištěním bylo, že lesbické páry uplatňují naprosto vědomě pohled tzv. obecných druhých,

přes který pak nahlížely na svoji rodinu jako na rodinu alternativní, a právě absence muže byla vnímána jako příznačný rys její odlišnosti. To vyvěrá právě z toho, že byly utvářeny prostředím tzv. normativní heterosexuální rodiny a její vzorce přenášely do obrazu té současné homoparentální. „*Obdobně jako transsexuální Agens v Garfinkelově studii (1967) se snažila obstát jako žena i přes to, že se narodila s penisem, přejí si lesbické rodiny samozřejmě obstát jako dobré rodiny (rodiny jako každé jiné), a to i přes to, že nejsou založeny na kýžené a žádoucí komplementaritě mužství a ženství.*“ (Nedbálková, 2011, s. 86).

Patterson (2005) tvrdí, že nebyla zjištěna výrazná odlišnost mezi lesbickými a heterosexuálními ženami, a to buď v rámci svého celkového duševního zdraví, nebo ve svých přístupech k výchově dětí (Bos et al., 2004; Patterson, 2001; Parks, 1998). U lesbiček, které jsou ve vztahu s jinými ženami, nebylo zjištěno, že by byla jakkoliv snížena jejich schopnost pečovat o své děti (např. Bos et al., 2004; Petterson, 2005). U lesbických párů žijících společně, bylo zjištěno, že rozdělení rodinných prací a domácnosti je relativně rovnoměrně rozděleno a navíc vyhovující zejména v souvislosti s rodičovstvím (např. Johnson a O'Connor, 2002; Bos et al., 2004; Petterson, 2005).

4. 2. Adopce „cizích dětí“

Vágnerová (2012) uvádí, že pro psychický vývoj jsou adekvátně pečující rodiče velmi důležití. „Být rodičem je jednou z nejvýznamnějších rolí dospělého věku, která přináší mnoho nových zkušeností, prožitků a poznatků“ (Vágnerová, 2012, s. 6). Autorka zde nepíše o sexuální orientaci rodičů. Inspirací však je, že uvádí různé faktory ovlivňující motivaci k založení rodiny. Jedna z nich je pudová – potřeba mít potomstvo a pečovat o něj. Pud k rodičovství ovšem není u všech lidí stejně intenzivní. Děti jsou ovšem zdrojem nových zážitků a zkušeností, zdrojem citové odezvy, smyslem existence a zejména pokračováním života svých rodičů (Vágnerová, 2012). Pokud nemůže mít homosexuálně orientovaný člověk své vlastní potomstvo, může docházet k pocitům osamělosti, vyprázdnění i beznaději.

Adopce dětí z ústavů gay a lesbickými páry není v ČR zdaleka tak sledovaným tématem v odborné literatuře jako je tomu v zahraničí. V českém prostředí se autoři věnují potencionální oblasti výchovy a vůbec samotnou funkcí homoparentních rodin.

Mým názorem je, že se tak děje z důvodu osvěty společnosti v této oblasti, která je v našich podmínkách stále předmětem sporů. Na západě od nás jsou v této sféře poněkud napřed, adopce „cizích dětí“ je přípustná a zákonem povolená například ve většině zemí USA, Kanady, Velké Británii, Švédsku (Ficová, 2007), Nizozemsku, Španělsku, Belgii, Islandu (Česká televize, 2011), Dánsku (Veselá, 2010) a Chorvatsku (Šurina, 2014). Sokolová (2009) poukazuje na to, že v populaci mezi homosexuálními ženami a muži je velký rozdíl. Zejména v tom, že ženy mohou otěhotnět v rámci asistované reprodukce nebo záměrným pohlavním stykem (např. s kamarádem), aby dosáhly gravidity. Narozdíl od mužů, kteří takovéto možnosti nemají anebo jen velmi omezené. Z toho se dá vyvodit, že lesbické ženy budou usilovat spíše o adopci dítěte partnerky, kdežto homosexuální muži o adopci dětí z ústavů, tzn. cizích dětí (s výjimkou těch gay mužů, kteří mají potomka z předešlého vztahu s ženou). Výzkumy v České republice se věnují tématu homoparentality, avšak podrobnosti ohledně řešení toho, jak homosexuální páry děti získají, příliš neřeší (viz. Sobotková, 2009, Nedbálková, 2011). Nedbálková (2011) mluví o tom, že asistovaná reprodukce se jeví jako nejvíce strategická cesta, jak dosáhnout rodičovství, avšak v ČR je otevřenou cestou pro lesbický pár tato možnost vyloučena zákonem č. 227/2006, Sb. o péči a zdraví lidu. V tomto zákoně se jasně specifikuje to, že „... *asistovanou reprodukci lze provést na základě písemné žádosti ženy a muže, kteří tuto léčbu hodlají společně podstoupit (dále jen „neplodný pár“)* ...“ (Nedbálková, 2011, s. 70). Autorka dále mluví o možnosti pomoci ze strany kamarádů lesbických žen, kteří mohou vystupovat za formálního otce při asistované reprodukci. Je tedy vidět, jak značně komplikovaná je situace v našem prostředí ohledně plánování homoparentálních rodin, která prozatím nemá oporu v právním systému ČR. Pechová (2009) mluví v souvislosti s péčí o děti homosexuálními páry jako o diskriminaci na základě sexuální orientace minoritní společnosti. Avšak z výzkumu Pechové (2009) vyplynulo, že sami homosexuálové se v oblasti rodičovství necítí být tolik diskriminováni. Dle mého názoru začíná být v současné době homosexuální minorita v souvislosti s adoptí dětí v zorném úhlu. Bohužel se zatím vedou diskuze pouze ohledně adopce dětí partnera nebo partnerky.

Farr a Patterson (2009) řeší otázku přijímání rasově odlišných dětí z ústavů do náhradních rodin. Ti jsou zastoupeni v systému péče o děti ve Spojených státech více než děti „bílé pleti“ a čekají na potenciální adoptivní rodiče (např. Brooks a Goldberg, 2001; Farr a Patterson, 2009). Většina budoucích osvojitelů jsou běloši a přijímají „rasově odlišné“ děti více, než tomu bylo v minulosti (Farr a Patterson, 2009). V současnosti je v USA stále větší

potřeba adoptivních rodičů, kteří mohou poskytnout dětem rodinné zázemí a trvalý domov (např. Ryan et al. 2004; Farr a Patterson, 2009). Někteří autoři podotýkají, že lesbické ženy a homosexuální muži mohou být k adopci dětí „odlišné pleti“ otevřenější než heterosexuálové (např. Farr a Patterson, 2009; Goldberg, 2010). Autoři dochází k tomu, že by se kandidáty na adopci těchto dětí mohli stát i neheterosexuálové. Otázky však zůstávají v tom, zda gayové a lesby mají zájem přijímat takovéto děti do adopce, a pokud ano, jaký to bude mít následek v budoucnosti. Obávám se, že to může vést k odkládání „nežádaných“ dětí do homoparentálních rodin⁴⁶.

4. 3. Adopce dítěte partnera/partnerky

Jak jsem již zmínil v podkapitole Gay pár a rodičovství, bylo zjištěno z výzkumů CVVM, že česká společnost se kloní spíše k adopci dítěte partnera či partnerky (okolo 60 %) než k adopci dětí z „ústavů“ (okolo 45 %), údaje se vztahují k červnu roku 2014. Je to dáno především tím, že k dětem mají „blíže“ právě partneři biologických rodičů, kteří jsou homosexuálně zaměřeni a potomky si do „nového partnerství“ přivádějí jako svoji součást. Více méně jde o to, že v současnosti žije mnoho dětí v takovýchto „neoficiálních rodinách“, ale nemají oporu v českém právním systému, který nepovoluje manželství homosexuálů a diskriminuje je tudíž i v možnosti adoptovat jak partnerovo dítě, tak dítě z ústavu.

Adopce dítěte partnera nebo partnerky je varianta, která je „mezistupněm“ k adopci „cizích dětí“. Jde o státy s povolenou adopcí dětí z ústavů⁴⁷ a některé další státy, např. Německo, Norsko (Ficová, 2007), Slovinsko (die Standard, 2011). V tuzemském prostředí se touto problematikou zabývají Sokolová (2009) a Nedbálková (2011), které víceméně protěžují tuto variantu z toho důvodu, že je nutností zajistit právní zakotvení už tak fungujících a zaběhlých rodin, kterých je po celé ČR mnoho. Jeden z nejnovějších článků idnes.cz toto potvrzuje. Kubištová (2015) píše, že v současné době se prosazuje názor hnutí ANO, které usiluje o to, aby se adopce dětí homosexuálního partnera či partnerky v českém prostředí stala uzákoněnou realitou, a podle nejnovějších ukazatelů má podporu

⁴⁶ Janošová (ústně) se zmiňuje o podobě s českým prostředím. Pokud jde o princip adopce v ČR, je také vybírán vždy ten nejvhodnější rodič pro co nejlepší dítě.

⁴⁷ Viz podkapitola Adopce „cizích dětí“.

napříč politickým spektrem. V případě, že by tento zákon prošel sněmovnou a stal se realitou, připojili bychom se v tomto ohledu k řadě zemí západní Evropy, kde tento model funguje již mnoho let.

Jak bylo zmíněno, v prostředí západní Evropy a USA je již tento fenomén řešen komplexněji a zabývá se jím podstatně více odborníků. Haney-Caron a Heilbrun (2014) uvádí poznatky z amerického prostředí. I dnes zde dochází k rozporům v rozvodovém řízení heterosexuálních manželství, kdy je zjištěno, že jeden z partnerů (tedy i rodičů) je homosexuální. To má posléze vliv na rozhodnutí soudu ve věci umístování dítěte do péče jednoho z rodičů (Lehman, 2010). Autor píše, že i když společenské klima se v této oblasti značně posunulo k lepšímu, v souvislosti se změnami právního systému, mnohdy soudy rozhodují v neprospěch gay a lesbických rodičů. Soudy argumentují především tím, že to ve výchově bude mít „negativní dopad“ a uvalují na neheterosexuální rodiče tzv. „Nexus Test“. Haney-Caron a Heilbrun (2014) popisují tento „Nexus Test“ jako „test dopadů“. Je to nástroj kterým se zkoumá negativní ovlivňování dítěte (vzhledem k orientaci rodičů). Zda vůbec a případně jak k němu dochází. Toto „negativní ovlivnění“ pak může být u soudu prokázáno a může vést k argumentaci, že je to právě z důvodu homosexuální orientace rodiče (Goldenberg, 2004). Většina států se spoléhá na „Nexus Test“, což má mnohdy za následek nařízené opatrovnictví u homosexuálního rodiče (Logue, 2002, podle Haney-Caron a Heilbrun, 2014). Dále je na heterosexuálním rodiči, aby prokázal, že sexuální orientace druhého rodiče má za následek nějaké poškození dítěte (Lehman, 2010). Autor píše, že otázkou v těchto jurisdikcích se pak stává, co se kvalifikuje nebo jak došlo k poškození dítěte. Z tohoto „zkoumání výchovy“ homosexuálních rodičů je vidět, že společnost je i v zemích „západu“ značně rozštěpená v názorech na tento fenomén.

4. 4. Pěstounská péče

Zezulová (2012) píše o pěstounské péči, jako o složitější variantě náhradní rodinné péče. U osvojení je situace podle autorky jasná. Dítě patří po právní stránce svým rodičům. Pěstounská péče může být na rozdíl od osvojení jen „dočasná“. Je to ovšem důležitá možnost, protože dětí vhodných k adopci je málo. Rodiče dětí, které se nacházejí v ústavní výchově, zde většinou také byli vychováváni. Proto mnohdy spoléhají na stát, po kterém chtějí,

aby se namísto nich o jejich děti postaral. V tomto případě je pochopitelně osvojení vyloučené. Biologickým rodičům stačí navštěvovat svého potomka jen občas. Pro tyto děti je forma pěstounské péče jedinou variantou, jak vyrůstat mimo ústavní zařízení (Zezulová, 2012). V této podobě spatřuji určitou další možnost, jak dát dětem láskyplné prostředí a rodinné zázemí, ze strany homosexuálních párů.

Brook a Goldberg (2001) uvádějí, že podle Správy pro děti a rodiny v USA z roku 1997, se nacházelo v pěstounské péči okolo půl milionu dětí. Nejvíce zastoupené v této skupině byly Afroamerické děti, a to přibližně 47 %, Hispánců pak 14 %. Vzhledem k tomu, že počet dětí, které potřebují adoptivní rodiče roste, je všeobecně uznáváno, že okruh potenciálních adoptivních rodičů se zmenšuje. Úsilí v oblasti náborů nových pěstounů nebylo na začátku 90. let v Americe úspěšné (Ricketts, 1991). Autoři se shodují na tom, že děti „odlišné rasy“ jsou přijímány do náhradní rodinné péče v USA o mnoho méně a že jsou pro potenciální pěstouny „neatraktivní“⁴⁸. Brook a Goldberg (2001) v souvislosti s tím mluví o změně zákonů, které se uskutečnily v USA na konci 90. let a které počítají s umístováním dětí do náhradních homoparentních rodin v souladu s nejlepšími zájmy dětí (Farr a Patterson, 2009).

V České republice se v souvislosti s pěstounskou péčí dětí v homoparentních rodinách nevedou žádné diskuze. S ohledem na Americké výzkumy je však možné vzít v potaz i možnost převést tento model do našeho prostředí, kdy by bylo možné umožnit pěstounskou péči nebo adopci dětí s odlišným etnikem (např. Romů) homoparentním rodinám⁴⁹. Nejsou ovšem provedeny potřebné výzkumy, jestli by měli tito potenciální rodiče o tyto děti zájem.

⁴⁸ Viz podkapitola 4. 2., kde uvádím pozdější výzkumy v Americkém prostředí. Farr a Patterson (2009) píšou o homosexuálech jako vhodných kandidátech pro adopci „rasově odlišných“ dětí z ústavů.

⁴⁹ Janošová (ústně) dodává, že by mohli o pěstounství navíc požádat i ti lidé, kteří nevedou svou orientaci. Poté mohou z právního hlediska dostat dítě do péče. Tato otázka nicméně zůstává i nadále nevyřešena.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Úvod do výzkumu

V empirické části této práce, se věnuji oblasti názorů současné společnosti na homosexuální orientaci se zřetelem na adopci dětí. Rozhodujícím faktorem pro volbu tohoto tématu byla současná debata vedená napříč společnostmi, od těch jedinců, kterých se bytostně dotýká až po ty, kteří do problematiky nemají až takový vhled. Homosexualita je v posledních letech velmi frekventovaným pojmem pro mnoho odborných i laických diskuzí v mediích a to zejména téma případného uzákonění adopce dětí samotnými homosexuálními páry. Důležitou otázkou je vztah samotné veřejnosti k tomuto fenoménu. Klíčové je přistupovat k této specifické otázce více věcně a kriticky, než tomu bylo kdykoliv dříve. Záležitostí nynějších badatelů v této oblasti je případné defekty osvětlit a posléze i odstranit.

Cílem této diplomové práce bylo odhalit postoje nynějších vysokoškolských studentů, zda je zajímá problematika homosexuálně orientovaných lidí a jestli mají s osobami s homosexuální orientací osobní zkušenost. Dále odhalit jejich názory na přístup společnosti k homosexualitě v porovnání s jejich vlastními postoji. Důležitým zkoumaným prvkem byl názor dotazovaných na zrovnoprávnění registrovaného partnerství s heterosexuálním svazkem a adopci dětí homosexuálním párem.

1. 1. Stanovení hypotéz výzkumné části práce

- 1) Celkově tolerantnější k homosexualitě budou ženy oproti mužům.
- 2) Tolerantnější budou lidé s humanitním studijním zaměřením.
- 3) Studenti si budou všimnout odlišné sexuální orientace spíše u mužů než u žen.
- 4) Lidé budou považovat společnost za netolerantní vůči homosexuálně zaměřeným lidem.
- 5) Tato problematika zajímá více ženy než muži.

2. Specifikace zkoumaného vzorku

Výzkum proběhl u studentů těchto vysokých škol: ZČU FF v Plzni, obor sociologie; 2. LF UK v Praze, obor všeobecné lékařství a fyzioterapie, FSv ČVUT v Praze, obor stavební inženýrství; FD ČVUT v Praze, obor letecká doprava.

Složení výzkumného vzorku je zobrazeno v tabulce.

	Muži	Ženy	Celkem
FD ČVUT	21	26	
FSv ČVUT	10	13	70
FF ZČU	12	17	
2. LF UK	10	37	76
Celkem	53	93	146

Dotazníky jsem vyhodnocoval na základě pohlaví studijního zaměření respondentů humanitních⁵⁰ (2. LF UK, FF ZČU) a technických (FSv ČVUT, FD ČVUT) oborů, které jsem mezi sebou srovnával v různých variantách:

Technicky zaměření (muži a ženy mezi sebou)

Humanitně zaměření (muži a ženy mezi sebou)

Podle genderu (muži a ženy bez ohledu na studijní zaměření)

Podle zaměření (technické a humanitní obory bez ohledu na pohlaví)

⁵⁰ Vědy zaměřené obecně na člověka, zkoumající procesy uvnitř jeho samotného v interakci s jeho okolím.

3. Metoda výzkumu

V empirické části této diplomové práce byla použita metoda dotazníku, který je uveden níže. Byla zvolena převážně forma otevřených otázek, které respondenty neomezuji.

Dotazník se skládá ze 13 otázek. Z toho bylo 11 otázek otevřených a bylo na respondentech, co a v jakém rozsahu napíší. Dvě byly polootevřené, výběr z nabízeného byl doplněn o možnost případného komentáře ze strany dotazovaných.

Dotazník

(Vážení studenti, tyto údaje budou zpracovány výhradně pro moji diplomovou práci a data z dotazníku jsou zcela anonymní)

Téma: Postoje k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné společnosti

1) Vaše pohlaví (zakroužkujte):

Muž Žena

2) Které informační zdroje pro Vás byly z hlediska homosexuality a lidí, kterých se týká, nejdůležitější? (Přátelé, rodina, škola, internet, televize, filmy, knihy, osobní setkání s homosexuálními lidmi, apod.)

3) Znáte ve svém okolí nějakého člověka s homosexuální orientací?

4) Člověk se podle Vás stává homosexuálem v důsledku:

- a) vlivem genetických dispozic
- b) zkušeností z dětství a dospívání
- c) možné je a) i b)
- d) nevím

5) Co může lidem ve Vašem okolí na homosexuálních lidech vadit nejvíce?

6) Je něco, v čem jste vůči homosexuálním lidem tolerantnější než většina lidí? Pokud ano, napište, prosím, konkrétněji v čem:

7) Měli by mít homosexuálové, kteří žijí v registrovaném partnerství, stejná práva jako lidé v heterosexuálním svazku? Uveďte, prosím, důvod proč ano nebo proč ne.

8) Mají mít homosexuálně orientovaní lidé podle Vašeho názoru stejnou možnost adoptovat děti jako ti heterosexuální? Argumentujte proč ano nebo proč nikoliv.

9) Jaké byste zvolil(a) nejlepší žadatele o dítě, o které nemá zájem žádný manželský pár? (Žena žijící mimo partnerství; muž žijící mimo partnerství; homosexuální pár; apod.)

10) Zamyslete se nad tím, co by Vám nejvíc vadilo, kdybyste byl(a) Vy v situaci homosexuálů.

11) Zajímá Vás problematika homosexuálně orientovaných lidí?

12) Četl(a) jste například nějakou knihu, časopis nebo jste viděli film, který se zaměřoval na tuto problematiku? Uveďte co konkrétně:

13) Je něco, co Vás zaujalo/obohatilo? Napište co:

4. Způsob sběru dat od respondentů

Výzkum vztahovaný k této sexuální minoritě jsem uskutečnil již v rámci své bakalářské práce, s tím rozdílem, že tehdy byly zkoumány postoje gymnazistů ke specifické homofobní šikaně, kterou je tato minorita ohrožena ve větší míře. Nyní jsem se zaměřil na adopci dětí zájemci, kteří jsou příslušníky této menšiny. Abych předběžně ověřil srozumitelnost položek v dotazníku (jedna z rovin interní validity), požádal jsem o vyplnění dotazníku několik zájemců, kteří jsou podobného věku jako respondenti. Na základě analýzy pilotních dat bylo potřeba dvě položky, původně otevřené, přeformulovat na uzavřené s výběrem z několika možných odpovědí.

Jak se ukázalo, nejtěžší na celé empirické části diplomové práce byl sběr dat. Kontaktoval jsem mnoho vyučujících ve všech zmíněných vysokých školách, zda by bylo možné v rámci jejich výuky uskutečnit výzkum na téma „*postoje k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné společnosti*“ formou dotazníku v rozsahu 15 – 20 minut. Bohužel jsem se nesetkal s přijetím na humanitně, ani na technicky zaměřených školách. Mnoho vyučujících mě delegovalo na své kolegy a ti zase na jiné kolegy. Velkou měrou ke sběru dat přispěli moji známí a kolegové, bez nich by trval mnohem déle. Byl to především vyučující Mgr. Zdeněk Sloboda (ZČU FF), který mi umožnil vstoupit do výuky studentů sociologie. Dále pak Ing. Jaromíra Ježková, odborná asistentka na FSv ČVUT, na kterou jsem dostal kontakt od mé kolegyně Mgr. Jitky Fárové. Velmi mi pomohla studentka FD ČVUT, Zuzana Kozáková, která u svých vyučujících zajistila provedení výzkumu. Naposled to byla PaedDr. Hana Milerová z 2. LF UK, která mě jako jediná nechala vstoupit do výuky u mediků a budoucích fyzioterapeutů. Všem výše zmíněným bych chtěl tímto poděkovat za nesmírnou ochotu a čas, který mi věnovali.

U studentů jsem se naopak setkal s ochotou a vstřícností při vyplňování dotazníku⁵¹. Po svém vstupu do jejich výuky jsem představil v krátkosti svůj výzkum a rozdál dotazníky. Ještě před samotným vyplňováním jsem stručně vysvětlil některé dílčí otázky a upozornil jsem respondenty, že dotazník je zcela anonymní. Případné dotazy vztahující se k dotazníku jsem se pokusil co nejlépe zodpovědět. Vyplňování dotazníků trvalo přibližně 20 minut času, s výjimkou sociologů na FF ZČU, které téma velmi zaujalo a dotazů i připomínek byla z jejich strany celá řada. Po vyplnění dat jsem reagoval na všechny a snažil se je objasnit.

⁵¹ Pouze dvě studentky a jeden student FD ČVUT vyplnění dotazníku odmítli.

Dotazník byl anonymní a respondenti byli upozorněni, že jeho vyplnění je dobrovolné. Za pozitivní lze hodnotit vysoký zájem ze strany studentů o zkoumané téma. Po vyplnění rozpoutali diskuzi a vzájemně si vyměňovali názory na problematiku mého dotazníku. Proto jsem byl zvědav a plný očekávání na jejich odpovědi. Už při sběru dat se začala prokazovat jedna z vyslovených hypotéz, a sice ta, že zvědavější jsou ženy, a to napříč obory. Naopak pro zdrženlivější muže bylo téma mnohdy i „*obtěžující a redundantní*“⁵².

⁵² Tyto a podobné hodnotící výroky zazněly několikrát.

5. Prezentace a vyhodnocení výzkumu

V páté kapitole výzkumné části mé práce se budu snažit o co nepřesnější interpretaci dat analyzovaných pomocí již zmiňované statistické metody Chí kvadrát. Výstupy z otázek č. 2 až 13 jsou prezentovány pomocí tabulek. Za účelem ověření hypotéz byly prováděny analýzy odpovědí jednotlivě podle podsouborů vymezených obecným studijním zaměřením a pohlavím. Tímto způsobem jsou také výsledky prezentovány v tabulkách. Odpovědi respondentů jsou uvedeny jak v absolutním, tak v relativním vyjádření⁵³. V případě statisticky významně odlišné odpovědi mezi sledovanými podsoubory je uveden též výpočet Chí kvadrátu a hladina statistické významnosti.

Odpovědi na otevřené otázky jsem analyzoval pomocí otevřeného kódování (Švaříček, Šedřová a kol., 2014). Na základě otevřených kódů jsem vytvářel kategorie a četnosti jejich zastoupení v rámci sledovaných podsouborů jsem porovnával s využitím statistické metody Chí kvadrát (výpočet pomocí čtyřpolní tabulky). Číselné nálezy a statistické výpočty jsou prezentovány v jednotlivých tabulkách. Je třeba uvést, že výsledky týkající se skupin technicky a humanitně zaměřených mají omezenou vypovídající schopnost s ohledem na relativně nízký počet respondentů. Z tohoto hlediska je nutné je považovat za předběžné. Ukazují pouze na možnou tendenci, jejíž potvrzení by vyžadovalo zevrubnější analýzu.

Otázka č. 2. Které informační zdroje pro Vás byly z hlediska homosexuality a lidí, kterých se týká, nejdůležitější? Přátelé, rodina, škola, internet, televize, filmy, knihy, osobní setkání s homosexuálními lidmi, apod.)⁵⁴

Tato otázka byla zaměřená na informační zdroje, z kterých dotazovaní nejvíce čerpají poznatky o menšinové sexuální orientaci. To je důležité zejména z hlediska formování názorů na celou tuto problematiku, ne každý zdroj publikuje relevantní poznatky. Liší se totiž jejich kontext vycházející z účelu informací – jiné údaje a argumenty obvykle zaznívají od nábožensky orientovaných autorů, jiné od lékařů a psychologů. Pokud například jedinec čerpá informace pouze z prostředí rodiny, jež je silně homofobní, je pravděpodobné, že se to bude odrážet i v jeho postojích.

⁵³ Procenta jsou zaokrouhlována na celá čísla.

⁵⁴ Vzhledem k tomu, že otázka je formulována jako výčetová, uvedená čísla v součtu neodpovídají počtu respondentů. Také procenta nedávají celkem 100 %.

Tabulka č. 1. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Osobní setkání	13	42	25	64	1,56	/
Přátelé	13	42	21	54	0,50	/
Rodina	9	29	12	31	0,02	/
Filmy	4	13	13	33	2,97	/
Televize	8	26	13	33	0,33	/
Škola	2	6	10	26	3,71	na hr. významnosti
Internet	15	48	14	36	0,65	/
Knihy	1	3	5	13	1,85	/

První tabulka poukazuje na to, z jakých informačních zdrojů čerpají technicky zaměření muži a ženy. Uvedená data ukazují, že pro největší podíl mužů (48 %) je hlavním informačním zdrojem internet. Ženy uvádějí internet jako třetí nejfrekventovanější zdroj (36 %). Ovšem pro technicky studijně zaměřené ženy je nejčastějším zdrojem osobní setkání s homosexuálním jedincem (64 %). Pouze čtyři technicky studijně zaměřené muži (13 %) uvedli jako informační zdroj film, u žen to pak bylo 33 %. Další poněkud více frekventovanou odpovědí u žen (26 %) než u mužů (6 %) byla škola (rozdíl mezi skupinami je na hranici statistické významnosti). Na závěr je zajímavé poznamenat, že pouze jeden muž (3 %) uvedl jako informační zdroj knihu, ale ženy ji uvedly ve 13 %.

Tabulka č. 2. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Osobní setkání	12	55	39	72	0,73	/
Přátelé	10	45	26	48	0,02	/
Rodina	6	27	16	30	0,03	/
Filmy	3	14	8	15	0,01	/
Televize	3	14	10	19	0,22	/
Škola	7	32	18	33	0,01	/
Internet	17	77	25	46	2,71	/
Knihy	3	14	7	13	0,01	/

Ve druhé tabulce jsem porovnával humanitně zaměřené muže oproti ženám. V této skupině se neprokázal statisticky významný rozdíl.

Nejdůležitějším zjištěním je, že ženy (72 %) i muži (58 %) v této kategorii čerpají nejvíce informací z osobního setkání s homosexuálními jedinci. Takto vysoké procento u obou dvou skupin bylo překvapující.

Tabulka č. 3. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Osobní setkání	25	47	64	69	2,60	/
Přátelé	23	43	47	51	0,36	/
Rodina	15	28	28	30	0,04	/
Filmy	7	13	21	23	1,55	/
Televize	11	21	23	25	0,23	/
Škola	9	17	28	30	2,30	/
Internet	32	60	39	42	2,36	/
Knihy	4	8	12	13	0,88	/

Mnohem více vypovídající je tabulka č. 3, která porovnává muže a ženy dohromady bez ohledu na jejich studijní zaměření. Potvrzuje se, že pro 69 % žen je z hlediska informačních zdrojů, týkajících se homosexuality, důležitý kontakt právě s takto orientovanou osobou oproti 47 % mužům. Pro muže je významnějším informačním zdrojem internet, který uvedlo 60 % z nich. Dalším důležitým zdrojem pro muže (43 %) jsou přátelé podobně jako u žen (51 %). Avšak žádný z těchto údajů není statisticky významný.

Tabulka č. 4. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Osobní setkání	38	54	51	67	0,98	/
Přátelé	34	49	36	47	0,01	/
Rodina	21	30	22	29	0,01	/
Filmy	17	24	11	14	1,83	/
Televize	21	30	13	17	2,60	/
Škola	12	17	25	33	3,57	na hr. významnosti
Internet	29	41	42	55	1,43	/
Knihy	6	9	10	13	0,70	/

Na konec vyhodnocování otázky č. 2. uvádím tabulku č. 4., v které srovnávám technicky zaměřené muže a ženy dohromady s muži a ženami humanitně zaměřenými. Ukázalo se, že mezi těmito skupinami byl největší rozdíl v odpovědi „škola“, ale pouze na hranici významnosti. Školu uvedlo jako důležitý informační zdroj pouze 17 % technicky zaměřených studentů vzhledem k 33 % humanitně zaměřeným. Největší podíl z obou skupin z hlediska důležitosti informačních zdrojů k problematice homosexuality tvořilo osobní setkání s homosexuály, které uvedlo 67 % humanitně a 54 % technicky zaměřených. Další nejfrekventovanější odpovědi byli „přátelé“, uvedení 49 % technicky a 47 % humanitně orientovanými studenty. Na závěr je třeba dodat, že žádná z odpovědí nebyla statisticky významná.

Porovnáme-li však tabulky, můžeme vyčíst zajímavý údaj o tom, že u humanitně zaměřených mužů se škola jeví jako důležitý zdroj (32 %), narozdíl od technicky zaměřených mužů (6 %). Vysvětlení může být i to, že humanitně zaměření lidé se celkově více setkávají s tímto tématem v rámci kurzů na vysokých školách, oproti technicky zaměřeným, kteří tuto možnost nemají až tak velkou. Pro 77 % humanitně orientovaných mužů je z hlediska zdrojů o homosexualitě důležitý internet, ženy tuto odpověď uváděly poněkud méně často (46 %). V této otázce je však důležitější porovnat muže technicky orientované (48 %) oproti humanitně orientovaným (77 %). Bylo pro mě zajímavým zjištěním, že internet uvádí více humanitně zaměřených mužů, než technicky zaměřených.

Otázka č. 3. Znáte ve svém okolí nějakého člověka s homosexuální orientací?

Další otázka byla zaměřená na přímou znalost homosexuála ze strany respondentů. Osobní zkušenost má přímý vliv na postoj člověka a ovlivňuje obecně jeho názor na tuto problematiku. Pokud tedy zná respondent nějakého člověka s homosexuální orientací, lze předpokládat, že jeho obecný postoj k homosexualitě bude příznivý, ale v konkrétním případě záleží na kontextu jejich vztahu.

Tabulka č. 5. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, znám	23	74	34	87	0,36	/
Ne, neznám	8	26	5	13	1,57	/

Mezi technicky studijně zaměřenými respondenty se osobně s homosexuálně orientovaným člověkem setkalo 74 % mužů a 87 % žen. Rozdíl mezi odpověďmi mužů a žen je statisticky nevýznamný. Neznalost uvedlo 26 % mužů a 13 % žen. Z toho vyplývá tendence k větší neznalosti homosexuálně orientovaných lidí mezi technicky zaměřenými muži, avšak rozdíl není statisticky významný.

Tabulka č. 6. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, znám	20	91	54	100	0,62	/
Ne, neznám	2	9	0	0	4,54	p > 0,05

Mezi humanitně orientovanými studenty byla kladná odpověď zastoupena 100 % u žen a 91 % u mužů. Toto číslo je u obou dvou skupin překvapivě velmi vysoké. Neznalost homosexuálně zaměřeného člověka uvedli pouze 2 muži (9 %), ale žádná žena. Tento údaj je statisticky významný (X^2 , $N=76$, $p > 0,05=4,54$).

Tabulka č. 7. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, znám	43	81	88	95	0,68	/
Ne, neznám	10	19	5	5	5,98	p > 0,05

Při abstrahování od studijního zaměření dotazovaných se ještě více potvrdil trend větší znalosti homosexuálně orientovaných osob u žen (95 %) oproti mužům (81 %). Neznalost uvedlo 5 % žen a 19 % mužů (X^2 , N=146, $p > 0,05=5,98$). Tento statistický rozdíl může znamenat, že homosexuální jedinci se svěřují spíše ženám – kamarádkám, příbuzným se svojí orientací, než mužům. Větší podíl záporné odpovědi u mužů může být způsoben nižší empatií nebo nedostatkem zájmu o tuto oblast člověka. Zajímavé je srovnání s tabulkou č. 3, kdy 47 % mužů a 69 % žen uvádějí za důležité z hlediska informačních zdrojů osobní setkání, ale znalost lidí s touto orientací je mnohem vyšší. To může znamenat, že jen vědí o někom neheterosexuálním. S tímto člověkem se ovšem nemusí bavit osobně a už vůbec ne o homosexualitě.

Tabulka č. 8. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, znám	57	81	74	97	1,03	/
Ne, neznám	13	19	2	3	9,01	p > 0,01

Při rozdělení odpovědí studentů bez ohledu na jejich pohlaví se ukázalo, že vyšší znalost odlišně orientovaných osob je u humanitně zaměřených (97 %). Technicky orientovaní uvedli kladnou odpověď v 81 %. Neznalost těchto lidí ve svém okolí je opět statisticky významná (X^2 , N=146, $p > 0,01=9,01$). Lze předpokládat, že podsoubor technicky zaměřených studentů bude zaujímat negativnější postoj k homosexuální problematice. Ukázala se totiž souvislost mezi osobní znalostí takového člověka a tolerantnějšími postoji (Červenková a Vaculík, 2007, s. 62).

Otázka č. 4. Člověk se podle Vás stává homosexuálně v důsledku:

- a) vlivem genetických dispozic
- b) zkušeností z dětství a dospívání
- c) možné je a) i b)
- d) nevím

V této otázce měli respondenti možnost si vybrat z výše uvedených možností, ale objevila se odpověď, která se vymykala uvedeným, proto jsem v tabulkách uvedl ještě jednu variantu.

Tabulka č. 9. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Vlivem genetických dispozic	10	32	11	28	0,09	/
Zkušenosti z dětství a dospívání	3	10	4	10	0,01	/
Možné je obojí	14	45	19	49	0,05	/
Nevím	3	10	5	13	0,15	/
Je to trend	1	3	0	0	1,26	/

Nejčastějším názorem technicky zaměřených respondentů bylo, že je možný jak vliv genetických dispozic, tak i zkušenosti z dětství a dospívání. U žen tento podíl tvořil dokonce 49 %, u mužů 45 %. Samotný vliv genetických dispozic uvedlo 32 % mužů a 28 % žen. U této otázky si nebylo jisto 13 % žen a 10 % mužů. Nad rámec omezených možností jeden muž (3 %) vyjádřil svůj názor, že homosexualita je trend. Nakonec 10 % technicky zaměřených mužů i žen uvedlo, že za homosexuální orientaci může „zkušenost z dětství a dospívání“.

Tabulka č. 10. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Vlivem genetických dispozic	7	32	15	28	0,09	/
Zkušenosti z dětství a dospívání	1	5	11	20	2,48	/
Možné je obojí	11	50	19	35	0,87	/
Nevím	3	14	9	17	0,09	/
Je to trend	0	0	0	0	0,00	/

Celkem 39 % humanitně zaměřených studentů uvedlo, že homosexuálem se stává člověk v důsledku jak genetických dispozic, tak zkušeností z dětství a dospívání. Z těchto 30 studentů bylo 11 mužů (50 %). Tuto odpověď uvedlo ale jen o něco méně žen (35 %). Překvapivější je ale zjištění, že pouze jeden dotazovaný muž (5 %) uvedl „zkušenost z dětství a dospívání“, zatímco takto odpovědělo 11 žen (20 %).

Tabulka č. 11. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Vlivem genetických dispozic	17	32	26	28	0,19	/
Zkušenosti z dětství a dospívání	4	8	15	16	1,91	/
Možné je obojí	25	47	38	41	0,31	/
Nevím	6	11	14	15	0,34	/
Je to trend	1	2	0	0	1,75	/

Z hlediska genderu se potvrdil trend, že největší počet respondentů uvedlo homosexualitu jako orientaci vzniklou možným důsledkem zkušeností z dětství a dospívání i vlivu genetických dispozic. Tuto možnost označilo 25 mužů (tj. 47 %) a 38 žen (tj. 41 %). Homosexualita vzniklá na základě genetických dispozic byla překvapivě o něco více častěji

zmiňovaná u mužů (32 %) oproti ženám (28 %), ale v tomto případě se jedná spíše jen o náhodu, protože rozdíl není nijak statisticky významný. Neheterosexuální orientaci vzniklou na základě zkušeností z dětství a dospívání uvedlo 16 % žen, ale jen 8 % mužů. V této otázce nedokázalo jednoznačněji odpovědět 11 % mužů a 15 % žen. Důležitým zjištěním je fakt, že studenti stále přisuzují odlišnou sexuální orientaci působení vnějších činitelů na jedince nebo tento vliv přinejmenším připouštějí. Celkově 55 % mužů a 57 % žen uvádějí alespoň jeden z těchto faktorů nebo oba současně (genetický vliv a zkušeností z dětství a dospívání).

Tabulka č. 12. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Vlivem genetických dispozic	21	30	22	29	0,01	/
Zkušenosti z dětství a dospívání	7	10	12	16	0,94	/
Možné je obojí	33	47	30	39	0,50	/
Nevím	8	11	12	16	0,51	/
Je to trend	1	1	0	0	1,09	/

Při rozdělení studentů podle jejich zaměření se neukazují u odpovědi týkajících se vzniku homosexuality významné rozdíly mezi těmito skupinami. Možnost zahrnující „*vliv genetických dispozic i zkušenost z dětství a dospívání*“ uvedlo největší podíl humanitně (39 %) a technicky (47 %) zaměřených studentů. Považuji za zvláštní, že tuto odpověď označila skoro polovina humanitně zaměřených respondentů a dalších 12 % uvedlo vysloveně „*zkušenosti z dětství a dospívání*“. Současné výzkumy se přiklánějí k tomu, že původ sexuální orientace není založen na zkušenostech z dětství a dospívání⁵⁵.

Otázka č. 5. Co může lidem ve Vašem okolí na homosexuálních lidech vadit nejvíce?

Tato otázka zkoumala pohled respondentů na názory jejich okolí a míru tolerance vůči odlišné sexuální orientaci. Často dochází k posuzování okolí na základě vlastního postoje,

⁵⁵ Viz. podkapitola Biologické a genetické příčiny. Jedná se zejména o homosexualitu u mužů. U většiny z nich se prokázal genetický původ, u žen zatím zjištěn nebyl.

proto má tato otázka širší, respektivně projektivní rozměr. V této otázce se objevilo mnoho rozličných názorů napříč genderem i zaměřením.

Tabulka č. 13. Technicky zaměřením

Technicky zaměřením						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Odlíšnost / jinakost	9	29	16	41	0,92	/
Zženštilost u mužů	2	6	0	0	2,75	/
Předsudky	3	10	3	8	0,13	/
Představa styku	1	3	2	5	0,18	/
Špatný vliv na děti	1	3	1	3	0,04	/
Strach z AIDS	0	0	0	0	0,00	/
Cokoliv	0	0	0	0	0,00	/
Homosexuální projevy na veřejnosti	7	23	7	18	0,30	/
Narušení tradičního modelu rodiny	0	0	0	0	0,00	/
Homosexualita jako taková	0	0	1	3	0,00	/
Jiné chování	4	13	4	10	0,17	/
Nevím	4	13	3	8	0,56	/
Nic	0	0	1	3	0,87	/
Nesoulad s náboženstvím	0	0	1	3	0,87	/

Největší podíl žen (41 %) i mužů (29 %) shledává, že jejich okolí může vadit „odlišnost/jinakost“ u homosexuálně zaměřených lidí. Zajímavé je, že 2 muži (10 %) uvádějí: „vadí jim zženštilost; mají zženštilé vystupování a neustálou potřebu se zviditelňovat a odlišovat“. Není zde jednoznačně označena mužská homosexualita, ale lze jí na těchto odpovědích demaskovat a zařadit do skupiny „Zženštilost u mužů“. Na možný odlišný zevnějšek u žen poukázáno není. Jeden muž (3 %) zmiňuje, že „lidem nejvíce vadí představa homosexuálního styku mezi muži“ narozdíl od 5 % žen, které obecně píšou o „případném fyzickém styku homosexuálního páru“. Druhou nejfrekventovaněji zmiňovanou odpovědí jsou „homosexuální projevy na veřejnosti“, což tvrdí 23 % mužů a 18 % žen. Překvapilo mě, že shodně 3 % žen i mužů zmiňují, „špatný vliv na děti při jejich případné výchově“.

Nebylo pro mě překvapením, že pouze jedna žena uvedla, že by lidem mohl vadit nesoulad s církví (náboženstvím), protože naše země je z větší části ateistická.

Tabulka č. 14. Humanitně zaměřeni

Humanitně zaměřeni						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Odlíšnost / jinakost	8	36	19	35	0,01	/
Zženštilost u mužů	1	5	2	4	0,03	/
Předsudky	2	9	4	7	0,06	/
Představa styku	0	0	2	4	0,81	/
Špatný vliv na děti	0	0	2	4	0,81	/
Strach z AIDS	0	0	1	2	0,41	/
Cokoliv	0	0	1	2	0,41	/
Homosexualita projevy na veřejnosti	5	23	9	17	0,31	/
Narušení tradičního modelu rodiny	1	5	1	2	0,43	/
Homosexualita jako taková	1	5	2	4	0,03	/
Jiné chování	3	14	4	7	0,66	/
Nevím	1	5	3	6	0,03	/
Nic	0	0	3	6	1,22	/
Nesoulad s náboženstvím	0	0	1	2	0,41	/

U humanitně studijně zaměřených lidí se objevilo mnoho variant odpovědí a to zejména u žen. Poměrně stejné procento mužů (36 %) a žen (35 %) uvedlo, že lidem v jejich okolí nejvíce vadí „odlišnost/jinakost“. Někteří z mužů dodávají: „Vybočují mimo to, co se v majoritní populaci definuje jako „normální“; vymykají se mainstreamu“, zajímavé hledisko u této odpovědi uvádějí i ženy: „To, že homosexualitu spojují lidé s něčím „nenormálním“, tudíž jim vadí jejich vybočování od norem, které si společnost vymezuje; někteří lidé zkrátka nejsou schopni respektovat odlišnost homosexuality“. Další již méně zmiňovaný názor spočíval v „jiném chování“, které spatřuje podle respondentů většinová společnost u homosexuálů. Odlišné vystupování uvedlo 14 % mužů a 7 % žen a poznamenávají: „Možná jim vadí přehnané, afektivní a extrovertní chování; jiné chování

v rámci svého pohlaví; chovají se jinak, než je zvykem u většinové společnosti“. Zajímavý názor uvedla jedna žena (3 %), když tvrdí, že: „Lidem nejvíce vadí nabourávání tradičního modelu rodiny a páru“, ovšem tento pohled nevedl žádný z mužů. Další ojedinělý názor je „strach z AIDS“, který uvedla jedna žena (2 %).

Tabulka č. 15. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Odlíšnost / jinakost	17	32	35	38	0,29	/
Zženštilost u mužů	3	6	2	2	1,21	/
Předsudky	5	9	7	8	0,15	/
Představa styku	1	2	4	4	0,57	/
Špatný vliv na děti	1	2	3	3	0,22	/
Strach z AIDS	0	0	1	1	0,57	/
Cokoliv	0	0	1	1	0,57	/
Homosexuální projevy na veřejnosti	12	23	16	17	0,52	/
Narušení tradičního modelu rodiny	1	2	1	1	0,16	/
Homosexualita jako taková	1	2	3	3	0,22	/
Jiné chování	7	13	8	9	0,70	/
Nevím	5	9	6	6	0,40	/
Nic	0	0	4	4	2,28	/
Nesoulad s náboženstvím	0	0	2	2	1,14	/

Největší podíl mužů (32 %) shledává, že lidem v jejich sociálním okolí může vadit „odlišnost/jinakost“ u homosexuálně orientovaných lidí. Žen, kterých uvedlo stejnou odpověď, bylo přibližně stejně (38 %). Celkově necelá polovina respondentů vychází z toho pohledu, že heteronormativita je ve společnosti „přirozeností“ a homosexualita se od této normy odlišuje. 13 % mužů a 9 % žen tvrdí, že lidem může na homosexuálech vadit jejich „jiné chování“. Zajímavý je názor 6 % mužů, zmiňujících „zženštilost u mužů“ oproti 2 % žen. Muži mají větší narážky na mužskou homosexualitu. Homosexualita u žen může být totiž i jejich jistým sexuálním zájmem, proto ji nezmiňují. Přibližně stejné procento žen (8 %)

a mužů (9 %) uvedlo, že lidé mají vůči homosexuálům předsudky. Do této kategorie jsem zahrnul odpovědi typu: „*Setkávám se s nálepkami – nepřirozený, zvrácený, nechutný. Někteří lidé si také stále ještě myslí, že je to nemoc; Jediné, co lidem může vadit, jsou jejich hloupé předsudky; Nejsou na to zvyklí, proto jim to může přijít nepřirozené; Nazývají to „nepřirozenou věcí“.* To, že lidem ve společnosti může vadit „*představa styku*“ homosexuálního páru, uvedlo 4 % žen a pouze jeden muž (2 %), když píše: „*Osobně si myslím, že asi projevy lásky – polibky, sex atd. Mně to třeba přijde nechutné (asi z nějakého biologického/psychologického ohledu). Sám nevím proč, avšak to respektuji a prostě to přehlédnu*“. Zde se potvrzuje, že někteří projikují do této otázky i svoje vlastní postoje k neheterosexualitě. Jedno z dalších zjištění je, že přibližně stejnému podílu mužů (23 %) a žen (17 %) připadá, že by lidem mohly nejvíce vadit „*Homosexuální projevy na veřejnosti*“. Další 3 % žen a 2 % mužů zmiňují i to, že lidem by mohl vadit případný „*špatný vliv na děti*“⁵⁶“.

Dalšími méně zmiňovanými odpověďmi byly „*Strach z AIDS*“, kterou uvedla jedna žena (1 %), „*Narušení tradičního modelu rodiny*“, taktéž 1 % žen. Podle představy tří žen (3 %) a jednoho muže (2 %) může lidem vadit „*Homosexualita jako taková*“, tedy bez ohledu na projevy. „*Cokoliv*“ byla nejednoznačná odpověď jedné ženy (1 %), která nebyla s to rozhodnout, co lidem může nejvíce vadit. Pouhé 4 % žen pak neshledávají „*nic*“ co by lidem na homosexuálech mohlo vadit. Nakonec 9 % studentů a 6 % studentek nevědělo, co by lidem vadilo nejvíce.

Pokud sloučíme odpovědi „*nevím*“ a „*nic*“ do jedné kategorie a odečteme je z celku daných odpovědí, tak z výše uvedeného je zřejmé, že 91 % mužů (N=48) a 90 % (N=83) žen vnímá ve svém okolí nějakou z forem netolerance vůči homosexualitě.

⁵⁶ V podkapitole 4. 1. Sexuální orientace rodičů z hlediska výchovy potomků zmiňují některé z uskutečněných výzkumů, které toto tvrzení vyvrací.

Tabulka č. 16. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Odlišnost / jinakost	25	36	27	36	0,00	/
Zženštilost u mužů	2	3	3	4	0,13	/
Předsudky	6	9	6	8	0,02	/
Představa styku	3	4	2	3	0,29	/
Špatný vliv na děti	2	3	2	3	0,01	/
Strach z AIDS	0	0	1	1	0,92	/
Cokoliv	0	0	1	1	0,92	/
Homosexuální projevy na veřejnosti	14	20	14	18	0,05	/
Narušení tradičního modelu rodiny	0	0	2	3	1,84	/
Homosexualita jako taková	1	1	3	4	0,84	/
Jiné chování	8	11	7	9	0,17	/
Nevím	7	10	4	5	1,09	/
Nic	1	1	3	4	0,84	/
Nesoulad s náboženstvím	1	1	1	1	0,00	/

Pokud se segmentují muži a ženy do skupin dle svého studijního zaměření, zjistíme, že stejně technicky (36 %) i humanitně (36 %) zaměřených lidí zmiňuje „*Odlišnost/jinakost*“ jako to, co lidem v jejich okolí může nejvíce vadit. „*Zženštilost u mužů*“ zmiňují obě skupiny podobným podílem (3 % a 4 %). Nevýznamně rozdílné jsou i další odpovědi: „*Předsudky*“, „*Jiné chování*“, „*Představa styku*“, „*Špatný vliv na děti*“, „*Homosexuální projevy na veřejnosti*“. Žádný z technicky zaměřených lidí nevedl, že lidem by mohlo vadit „*Narušení tradičního modelu rodiny*“. Statistická významnost nebyla u žádné odpovědi zjištěna. Stručně se může podotknout, že vysokoškoláci percipují ve svém okolí tytéž příčiny homofobie v podobné míře, bez ohledu na jejich studijní orientaci a pohlavní příslušnost.

Otázka č. 6. Je něco, v čem jste vůči homosexuálním lidem tolerantnější než většina lidí? Pokud ano, napište, prosím, konkrétněji v čem:

Předchozí otázka byla zaměřená na názor respondentů, co může vadit lidem v jejich sociálním okolí. Tato otázka je naopak specifikována tím, že dotazovaní uvádějí jak vlastní postoje, tak i názory druhých lidí. Jestliže většina spatřuje ve svém okolí netoleranci, je pravděpodobné, že tato majorita se bude označovat kontrastně za tolerantní.

Tabulka č. 17. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Plně je podporuji	3	10	9	23	1,81	/
V ničem	15	48	16	41	0,21	/
Nevadí mi	8	26	7	18	0,50	/
Mám potřebu zastat se	0	0	1	3	0,79	/
Nevím	5	16	6	15	0,01	/

Přibližně stejné procento technicky studijně orientovaných mužů (45 %) i žen (41 %) uvedlo, že nejsou „v ničem“ tolerantnější oproti majoritní společnosti, což je překvapivé zjištění. Homosexuální orientace dále „nevadí“ 26 % mužů a 18 % žen. Ženy více než muži konkretizují svou odpověď a píše: „Nevadí mi s nimi pracovat nebo komunikovat“; „Homosexuálové mi nevadí v ničem, je zvláštní to vidět, ale nevadí mi to, což není úplně běžné si myslím. Věřím, že většina lidí odvrátí svůj pohled“. Pro zajímavost uvádím i odporující si postoj jednoho muže: „Nevadí mi, ač mi to asi nějak vnitřně nepříjde moc normální – plně to respektuji, ať si každý dělá co chce“. Pokud někdo plně respektuje druhé lidi, musí s tím i vnitřně zcela souhlasit. Další důležité zjištění je, že 23 % žen vyjádřilo „plnou podporu“ homosexuálním jedincům („Několik jich znám a plně je podporuji“, „Mají moji plnou podporu“). Takto odpovědělo i 10 % mužů. Další jedna žena (3 %) dokonce uvedla, že „má potřebu se zastat“ homosexuálů, pokud vidí, že jsou utlačováni nebo utiskováni. U této otázky si nebylo jisto téměř stejný podíl technicky orientovaných mužů (16 %) a žen (15 %). Jestliže se sečtou odpovědi „plně je podporuji“ a „mám potřebu se zastat“, vyjde najevo, že 26 % technicky studijně zaměřených žen je podle svých slov nad „rámeček“ tolerantnější oproti 10 % mužům, kteří sice homosexualitu respektují jako odlišnou sexuální orientaci, ale přece jen „rezervovaněji“.

Tabulka č. 18. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Plně je podporuji	2	9	20	37	4,22	p > 0,05
V ničem	10	45	12	22	2,91	/
Nevadí mi	7	32	11	20	0,86	/
Mám potřebu zastat se	0	0	2	4	0,81	/
Nevím	3	14	9	17	0,09	/

Mezi humanitně studijně zaměřenými lidmi, 37 % žen oproti 9 % mužů vyjádřilo „plnou podporu“ homosexuálně orientovaným lidem („Myslím, že by měli mít právo adoptovat děti; podporuji adopci dětí homosexuálními páry; asi to, že mám zkušenosti a nemám předsudky“) (X^2 , N=76, $p > 0,05=4,22$). Dále 4 % žen uvedlo, že jsou tolerantnější v „potřebě zastat se“ oproti ostatním lidem, pokud by to bylo třeba. Největší podíl mužů (45 %) uvedlo, že se necítí být „v ničem“ tolerantnější takto se vyjádřilo i 22 % žen („V ničem, zaujímám postoj stejný jako moje okolí; Nejsem v ničem více tolerantní, protože jsem ke všem lidem stejně tolerantní; nejsem v ničem více tolerantní, snažím se respektovat své okolí; беру je jako heterosexuální lidi“). Jedna ze zajímavých odpovědí se vyskytla u jednoho muže, když tvrdí, „nevadí mi dokud se nezačnou zajímat o mou osobu“. Nakonec 32 % dotazovaných mužů a 20 % žen uvedlo, že jim homosexuální orientace nevadí.

Na tuto otázku nedokázalo odpovědět 18 % mužů a 16 % žen („nevím v čem bych měla být tolerantnější“, na tuto otázku nedokážu odpovědět, protože nevím jak je tolerantní moje okolí, opravdu nevím jestli jsem tolerantnější, nevím jak být tolerantnější, sama jsem homo“).

Tabulka č. 19. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Plně je podporuji	5	9	29	31	6,86	p > 0,01
V ničem	25	47	28	30	2,71	/
Nevadí mi	15	28	18	19	1,20	/
Mám potřebu zastat se	0	0	3	3	1,71	/
Nevím	8	15	15	16	0,02	/

V této tabulce, rozdělené podle genderu, jsou již více vypovídající data ohledně vlastních postojů dotazovaných k problematice homosexuality. Ženy (31 %) více než muži (9 %) „*plně podporuji*“ neheterosexuální jedince, pokud jde o jejich práva např. adopci dětí. (X^2 , N=146; p > 0,01=6,86). Dokonce 3 % žen „*má potřebu zastat se*“, když dojde k odsuzování těchto lidí. Vyplyvá z toho, že 34 % žen a 9 % mužů je více tolerantní než jejich okolí.

Celkem 36 % respondentů (47 % mužů a 30 % žen) se necítí být „*v ničem*“ tolerantnější než jejich okolí. Následná odpověď u mužů (28 %) byla „*nevadí mi*“. Stejnou reakci mělo i 19 % žen. Přibližně stejný podíl mužů (15 %) a žen (16 %) nedokázalo přesněji odpovědět, v čem jsou tolerantnější než většina lidí.

Tabulka č. 20. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Plně je podporuji	12	17	22	29	2,18	/
V ničem	31	44	22	29	2,36	/
Nevadí mi	15	21	18	24	0,08	/
Mám potřebu zastat se	1	1	2	3	0,26	/
Nevím	11	16	12	16	0,00	/

Při porovnání studentů dle jejich studijního zaměření nedojdeme k větším odlišnostem mezi porovnávanými skupinami. Celkem 29 % humanitně studijně zaměřených respondentů o sobě tvrdí, že na rozdíl od většiny lidí „*plně podporuje*“ homosexuálně orientované lidi. U technicky studijně orientovaných lidí to bylo pouze 17 %. Tento fakt podpírá navíc zjištění, že technicky zaměřeni studenti nejsou podle vlastního vyjádření „*v ničem*“ tolerantnější než jiní lidé (44 %) oproti humanitním (29 %).

Přibližně stejnému procentu technicky (21 %) a humanitně (24 %) orientovaných studentů homosexuální lidé „*nevadí*“. Objevují se zde rozporuplné odpovědi, kdy „*nevadí mi*“ je něčím podmíněno⁵⁷. Tímto postojem dávají najevo své negativní vnímání homosexuality, které se ovšem snaží zastřít.

Pouze 1 % technických a 2 % humanitních respondentů mají potřebu zastat se homosexuálů, pokud jde například o jejich práva⁵⁸. U žádných z výše uvedených odpovědí nebyla zjištěna statistická významnost.

⁵⁷ Jeden z mužů (FD ČVUT) doslova píše: „*Je mi to jedno, pokud svou orientaci nestrkají každému „pod nos*“.

⁵⁸ Ženy (FF ZČU): „*Nevadí mi, když homosexuální páry mají děti, kterým je nabídnuta láska a domov; Tolerance vůči veřejnému obhajování jejich hodnot, tolerance vůči coming outu, obhajoba rodičovství homosexuálních párů.*“

Otázka č. 7. Měli by mít homosexuálové, kteří žijí v registrovaném partnerství, stejná práva jako lidé v heterosexuálním svazku? Uved'te, prosím, důvod proč ano nebo proč ne.

Mým cílem v této otázce bylo zjistit, jaké povědomí mají studenti o právech homosexuálů v registrovaném partnerství a dále mě zajímalo, jestli by byli schopni akceptovat homosexualitu rovnoprávným způsobem jako heterosexualitu.

Tabulka č. 21. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	18	58	33	85	1,67	/
Ne, neměli	11	35	2	5	8,57	p > 0,01
Nevím	2	6	4	10	0,29	/

Překvapilo mě, že 58 % mužů a dokonce 85 % žen uvedlo „*ano, měli*⁵⁹“. To sice není nijak statisticky významné, ale je zde vidět jistá tendence k tolerantnějšímu postoji žen. V odpovědi „*ne neměli*⁶⁰“, již uvedlo 35 % mužů a 5 % žen, se již ukazuje významný statistický rozdíl (X^2 , $N=70$, $p > 0,01=8,57$). Celkově 9 % respondentů (10 % žen a 6 % mužů) nevědělo, zda-li by měli mít homosexuální páry v registrovaném partnerství stejná práva jako lidé žijící v heterosexuálním svazku.

⁵⁹ Muži: „*Ano, lepší aby děti vychovávali muži nebo ženy, než pár žena a muž, který děti zanedbává; Ano, nevidím důvod k rozlišování či případné diskriminaci dle sexuální orientace.*“
Ženy: „*Ano, protože dohromady tvoří kolikrát lepší pár než heterosexuální jedinci (co se týká zodpovědnosti, tolerance, společenského chování; Ano, je to jejich přirozenost, není důvod jim v ničem bránit)*“

⁶⁰ Muži: „*Neměli by mít právo vychovávat děti, není zcela jasné zda dítě nemůže homosexualitu „okoukat“; Za chybné považuji už jen že existuje něco jako registrované partnerství, homosexuálům by měli být umožněny regulérní občanské svazky. Registrované partnerství je zbytečná pozitivní diskriminace.*“
Ženy: „*Ne, nejsou to heterosexuálové; Ne neměli.*“

Tabulka č. 22. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	16	73	52	96	0,97	/
Ne, neměli	4	18	0	0	9,82	p > 0,01
Nevím	2	9	2	4	0,86	/

U humanitně zaměřených lidí nebyl významný rozdíl v odpovědi „*ano, měli*⁶¹“. Většina mužů (73 %) i žen (96 %) se vyjádřila kladně ke zrovnoprávnění registrovaného partnerství. Pouze čtyři studenti (18 %) uvedli, že by homosexuálové žijící v registrovaném partnerství „*neměli*⁶²“ mít stejná práva jako lidé v heterosexuálním svazku (X^2 , N=76, p > 0,01=9,82). Nakonec 4 % žen a 9 % mužů nedokázalo na tuto otázku odpovědět.

Tabulka č. 23. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	34	64	85	91	3,08	na hr. významnosti
Ne, neměli	15	28	2	2	19,83	p > 0,01
Nevím	4	8	6	6	0,06	/

Z výše uvedené tabulky jasně vyplývá, že ženy (92 %) se stavějí ke zrovnoprávnění homosexuálních lidí žijících v registrovaném partnerství pozitivně a nevidilo by jim, kdyby měli stejná práva jako lidé žijící v heterosexuálním svazku. Taktéž kladnou odpověď jsem zaznamenal u 64 % mužů, což bylo překvapivé zjištění. Údaj je statisticky na hranici významnosti.

Více mužů (28 %) by mělo problém s tím, že by homosexuálové v registrovaném partnerství měli stejná práva jako heterosexuálové ve svazku oproti pouhým 2 % u žen

⁶¹ Muži: „*Ano, jsou to taky lidé; Ano, nevidím v tom žádný rozdíl*“
Ženy: „*Ano, jsou to normální lidé a mají právo na normální život; Ano, záleží na tom aby se měli rádi a dali základ plnohodnotné rodině*“

⁶² Muži: „*Ne nesouhlasím s tím; Ne, nepříjde mi to moc normální, nejsou to heterosexuálové*“

(χ^2 , N=146, $p > 0,01=19,83$). Což poukazuje na velký statistický výkyv a opět naznačuje tendenci, že muži jsou vůči homosexuálně orientované menšině méně tolerantní. Dále 6 % žen a 8 % mužů se nedokázali rozhodnout, zda jsou pro nebo proti. Vychází najevo, že ženy jsou celkově tolerantnější a mají více rovnostářský postoj k právům homosexuálních lidí než muži, a to bez ohledu na své studijní zaměření.

Tabulka č. 24. podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	51	73	68	89	1,74	/
Ne, neměli	13	19	4	5	2,95	/
Nevím	6	9	4	5	0,37	/

Podle studijního zaměření se k odpovědi „*ano, měli*“ přiklonilo více humanitních studentů (89 %) oproti technickým (73 %). Avšak rozdíl nebyl nijak statisticky významný. Dále 19 % technicky studijně orientovaných respondentů si myslí, že gayové a lesby žijící v registrovaném partnerství by „*neměli*“ mít stejná práva jako lidé žijící v heterosexuálním svazku. Takto odpovědělo pouze 5 % humanitně orientovaných studentů. I když toto zjištění není statisticky významné, mohlo by poukazovat na určitý trend, že více tolerantnějších lidí je právě mezi humanitními studenty. Nakonec 9 % technicky a 5 % humanitně zaměřených studentů na tuto otázku nebylo schopno jednoznačně odpovědět.

Otázka č. 8. Mají mít homosexuálně orientovaní lidé podle Vašeho názoru stejnou možnost adoptovat děti jako ti heterosexuální? Odůvodněte, prosím proč ano nebo proč nikoliv.

Tato otázka je konstruována tak, aby se dotazovaní mohli vyjádřit přímo k adopci dětí homosexuálními páry a navíc uvést důvody proč umožnit nebo neumožnit případné osvojení. V této době je tato otázka velmi diskutovaná, takže jsem předpokládal, že studenti budou mít k tématu co říci.

Tabulka č. 25 Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	9	29	23	59	3,39	na hr. významnosti
Ano i ne, kvůli ženskému a mužskému vzoru	1	3	4	10	1,20	/
Ano, ale záleží na konkrétním případě	4	13	2	5	1,22	/
Ne, negativně ovlivňuje vývoj dítěte	14	45	4	10	8,18	p > 0,01
Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě	1	3	3	8	0,60	/
Ano, ale pouze děti partnera	0	0	1	3	0,79	/
Nevím	2	6	2	5	0,05	/

Už u první skupiny respondentů bylo složení odpovědí velmi variabilní. Jednoznačně pro adopci dětí homosexuály se vyjádřilo 29 % dotazovaných mužů a 59 % dotazovaných

žen. Výslovně proti bylo 45 % mužů a pouze 10 % žen⁶³ (X^2 , $N=70$, $p > 0,01=8,18$). Muži výrazně akcentují negativní vliv na vývoj dítěte. Tato statistická odchylka poukazuje na vyšší toleranci technicky orientovaných žen oproti mužům. S adopcí by souhlasilo za určitých podmínek i 13 % dalších mužů, pokud: „*by se posoudila schopnost tohoto páru vychovávat dítě; pokud se ukáže, že daná dvojice je „normální“ tak ano; Ano, ale pouze za splnění psychologických podmínek*“ a další 5 % žen. Souhlas vyjádřil dále jeden muž (3 %) a tři ženy (8 %). Obávají se ale, že to bude mít v pozdější době negativní vliv na dítě v jeho sociálním prostředí⁶⁴. Ojedinelou odpověď uvedla jedna žena (3 %), když napsala, že „*ano, ale pouze děti partnera*“.

Jeden muž (3 %) a dvě ženy (10 %) napsali nejednoznačnou odpověď „*ano i ne*“. Nedokázali posoudit, jaký by to mělo případný vliv na dítě. U otázky váhalo s odpovědí 6 % mužů a 5 % žen, když napsali „*nevím*“.

Po sečtení těch, kteří by zcela souhlasili, s těmi, co by částečně souhlasili za určitých podmínek, vyjde najevo, že 45 % mužů ($N=14$) a 75 % žen ($N=29$) se staví k adopci kladně⁶⁵. To opět poukazuje na signifikantní rozdíl mezi muži a ženami.

⁶³ Pozn. žen: „*Ne, není to normální aby děti vychovávali jako heterosexuálové; Ne, v pozdějším věku by se mohli dítěti posmívat – mohl by se za ně stydět*“.

⁶⁴ Pozn. ženy: „*Ano, nicméně se obávám, že se dítě setká s narážkami ve svém okolí v budoucnu*“.

⁶⁵ Pokud sečteme odpovědi: „*Ano, měli; Ano, ale záleží na okolnostech; Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě; Ano, ale pouze děti partnera*“.

Tabulka č. 26. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	12	55	37	69	0,47	/
Ano i ne, kvůli ženskému a mužskému vzoru	0	0	3	6	1,22	/
Ano, ale záleží na konkrétním případě	4	18	3	6	2,71	/
Ne, negativně ovlivňuje vývoj dítěte	4	18	3	6	2,71	/
Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě	2	9	4	7	0,06	/
Ano, ale pouze děti partnera	0	0	1	2	0,00	/
Nevím	0	0	3	6	1,22	/

Humanitně zaměření muži (55 %) a ženy (69 %) se staví k adopci dětí homosexuálními lidmi převážně souhlasně. Další velká část mužů (18 %) a menší skupina žen (6 %) podmiňuje adopci určitými okolnostmi. „*Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě*“ uvedli dva muži (9 %) a čtyři ženy (7 %), což je přibližně stejné jako u studentů technicky zaměřených. Proti adopci byli více muži (18 %) než ženy (6 %), když poukazují na negativní vliv na dítě a jeho pozdější přijetí do společnosti. Vesměs se obávají předsudků a společenského tlaku.

Některé ženy (6 %) váhaly a napsaly „*Ano i ne, dost záleží na mužském a ženském vzoru*“. „*Nevím*“ pak napsaly další tři ženy (6 %).

Sečteme-li pozitivní odpovědi, dojdeme k tomu, že 82 % humanitně studijně zaměřených mužů a 90 % žen by bylo pro adopci homosexuálním párem. To je překvapivě velmi značný podíl ze zkoumané skupiny⁶⁶.

Tabulka č. 27. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	21	40	60	65	3,77	na hr. významnosti
Ano i ne, kvůli ženském a mužském vzoru	1	2	7	8	1,96	/
Ano, ale záleží na konkrétním případě	8	15	5	5	3,58	na hr. významnosti
Ne, negativně ovlivňuje vývoj dítěte	18	34	7	8	13,78	p > 0,01
Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě	3	6	7	8	0,17	/
Ano, ale pouze děti partnera	0	0	2	2	1,14	/
Nevím	2	4	5	5	0,18	/

Rozhodně pro adopci dětí homosexuálním párem se vyjádřilo 65 % žen a 40 % mužů, přičemž rozdíly mezi nimi byly na hranici statistické významnosti. Dalších 15 % mužů a 5 % žen by mělo kladnou odpověď, pokud by byly splněny určité podmínky, i zde se jednalo o rozdíl na hranici statistické významnosti. Některé ženy (8 %) i muži (6 %) sice uvedli, že by homosexuálové právo adoptovat děti mít měli, ale berou v potaz i možný negativní vliv na dítě při jeho vývoji. Pouze dvakrát se objevil názor žen (2 %), že by šlo o případy, kdy jde

⁶⁶ Pokud sečteme odpovědi: „ano, měli; Ano, ale záleží na okolnostech; Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě; Ano, ale pouze děti partnera“.

o adopci dítěte partnera/partnerky. Celkem 63 % dotazovaných mužů a 86 % žen sdělilo, že by pro ně nepředstavovalo problém, kdyby adopce dětí byla homosexuálům povolena za určitých podmínek⁶⁷.

Výslovně proti adopci pak bylo 34 % mužů a pouhých 8 % žen (χ^2 N=146, $p > 0,05=13,78$). Výrazná statistická významnost naznačuje, že i v této oblasti jsou ženy (bez ohledu na jejich studijní orientaci) vůči homosexuálům tolerantnější a adopce dětí těmito lidmi by pro ně nepředstavovala velký problém.

S určitostí nedokázalo říct jednoznačné ano ani ne (kvůli neznalosti ohledně vlivu homosexuality na děti) 2 % mužů a 8 % žen a dalších 4 % mužů a 5 % žen uvedli, že „neví“.

⁶⁷ Pokud sečteme odpovědi: „Ano, měli; Ano, ale záleží na okolnostech; Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě; Ano, ale pouze děti partnera“.

Tabulka č. 27. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech		Huma		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, měli	32	46	49	64	2,31	/
Ano i ne, kvůli ženskému a mužskému vzoru	5	7	3	4	0,68	/
Ano, ale záleží na konkrétním případě	6	9	7	9	0,02	/
Ne, negativně ovlivňuje vývoj dítěte	18	26	7	9	5,80	p > 0,05
Ano, ale může to mít negativní dopad na dítě	4	6	6	8	0,25	/
Ano, ale pouze děti partnera	1	1	1	1	0,00	/
Nevím	4	6	3	4	0,24	/

Po komparaci z hlediska studijního zaměření, jsem došel k závěru, že humanitně zaměřeni studenti mají k adopci dětí podobné postoje jako ti techničtí. Liší se pouze v negativním názoru, protože z výše uvedených dat lze vyčíst, že 26 % technicky zaměřených studentů se obávají negativního vlivu na dítě. Druhá skupina takto odpověděla pouze v 9 %. Poukazuje to na významný statistický rozdíl mezi sledovanými kategoriemi respondentů (X^2 , $N=146$, $p > 0,05=5,80$).

Jednoznačně pro adopci dětí homosexuálními páry by pak bylo 64 % humanitních oproti 46 % technicky zaměřených studentů. Což sice nedosahuje na hranici významnosti, ovšem tendence k větší netoleranci technicky studijně zaměřených lidí je patrná z výše uvedené skutečnosti.

Tabulka č. 27. Respondenti zohledňující finance a sociální zázemí.

Respondenti zohledňující finance a sociální zázemí										
	Muži		Ženy		Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Ano, měli (zohlednili finanční stránku)	5	16	10	14	4	9	11	17	0,07 / 1,20	/
Ano, měli (nezohlednili finanční stránku)	27	84	64	86	39	91	52	83	0,01 / 0,20	/

Tuto tabulku jsem uvedl nikoli pro její statistickou významnost, ale z toho důvodu, že chci poukázat na některé výpovědi 15 respondentů (10 %). Ty vzhledem k ostatním akcentují finanční a sociální zázemí potenciálních (homosexuálních) adoptivních rodičů, když píší, že *„je důležité dát dětem sociální a finanční zázemí; u některých homosexuálů mohou mít děti mnohem lepší sociální zázemí, než u některých heterosexuálních; měli by to být především jedinci, kteří jsou finančně zajištěni; mnozí homosexuálové dokáží dítě mnohem lépe finančně zajistit, než heterosexuální, homosexuálové na tom bývají po finanční stránce někdy i lépe; pro dítě je lepší vyrůstat v rodině, kde má lepší zázemí než třeba v dětském domově“*. Na finance a sociální zázemí poukazoval přibližně stejný podíl mužů (16 %) a žen (14 %). Dále více humanitně studijně zaměřených (17 %) oproti technickým (9 %). Rozdíly však u žádné z uvedených kategorií nebyly statisticky významné.

Otázka č. 9. Jaké byste zvolil(a) nejlepší žadatele o dítě, o které nemá zájem žádný manželský pár? (Žena žijící mimo partnerství; muž žijící mimo partnerství, homosexuální pár; apod.)

Tato otázka je vytvořena tak, aby respondenti vybírali ze tří nabízených odpovědí nebo svoji libovolnou dodali. Pokud se podle předchozí otázky většina respondentů vyjádřila kladně v oblasti adopce dětí homosexuálním párem, pak předpokládám, že studenti určí homosexuální pár jako ten nejvhodnější.

Tabulka č. 28. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Žena, žijící mimo partnerství	13	42	10	26	1,40	/
Muž, žijící mimo partnerství	0	0	1	3	0,79	/
Homosexuální pár	3	10	10	26	2,37	/
Jakéhokoliv vhodného	10	32	15	38	0,19	/
Pouze muž a žena	2	6	1	3	0,61	/
Nevím	3	10	2	5	0,50	/

Největší podíl mužů (42 %) uvedl, že by v takovém případě byla nejvhodnější „žena, žijící mimo partnerství“ a 26 % žen se vyjádřilo stejně. Toto zjištění částečně koreluje s tabulkou č. 25, kde bylo přibližně stejné množství mužů⁶⁸ výslovně proti adopci dětí homosexuálními lidmi. U žen (10 %) se ale tato procenta rozchází. Pouze jedna žena (3 %) by zvolila muže, žijícího mimo partnerství, jako nejlepšího žadatele o dítě.

Jen 10 % mužů a 26 % žen by dalo výslovně přednost homosexuálnímu páru, což si částečně odporuje s předchozí otázkou (tabulka č. 25), kde se vyjádřilo 29 % mužů

⁶⁸ Vyšlo najevo, že všichni až na jednoho z dotazovaných mužů (technicky zaměření), kteří byli proti adopci dětí homosexuálním párem, by zvolili ženu, jako nejlepší vhodnou žadatelku o dítě. Jeden z nich pak uvedl, že by byl nejlepší pouze muž a žena.

a 59 % žen pro adopci dětí. Z toho vyplývá, že 19 % mužů a 33 % žen si protičeří a dali by přednost jinému uchazeči.

Nejfrekventovaněji zastoupenou odpovědí („*jakéhokoliv vhodného*“) uvedla třetina žen (38 %) a mužů (32 %). Často respondenti zmiňovali to, že by bylo důležité, aby se jakýkoliv uchazeč mohl o dítě „hmotně“ postarat a dát mu kvalitní rodinné zázemí, bez ohledu na to, jestli to bude samotný muž, žena nebo pár⁶⁹.

I přes možnou volbu odpovědi a uvedení otázky tak, aby respondenti zvolili nejlepší žadatele o dítě, vyjma manželského páru se i přes to vyslovilo 6 % mužů a jedna žena (3 %) k tomu, že dítě potřebuje oba vzory – „*pouze muže i ženu*“. 7 % dotazovaných (10 % mužů a 5 % žen) nedokázalo říct, který žadatel by byl nevhodnější.

Tabulka č. 29. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Žena, žijící mimo partnerství	7	32	9	17	1,70	/
Muž, žijící mimo partnerství	0	0	0	0	0,00	/
Homosexuální pár	5	23	19	35	0,77	/
Jakéhokoliv vhodného	5	23	21	39	1,19	/
Pouze muž a žena	3	14	1	2	4,12	p > 0,05
Nevím	2	9	4	7	0,06	/

Největší podíl humanitně studijně zaměřených mužů (32 %) zvolilo odpověď „*žena, žijící mimo partnerství*“ a potvrzují tím trend, který jsem zaznamenal i u předchozí skupiny. Muži vnímají v ženě určitý „základ“ rodiny a je pro ně důležité tradiční mateřství. Tuto domněnku utvrzuje i to, že se ve skupině neobjevil nikdo, kdo by označil za nejvhodnějšího uchazeče muže.

⁶⁹ „*Jakýkoliv vhodný, který má nejlepší predispozice z hlediska zajištění péče; Podle aktuální situace, zázemí a schopnosti žadatelů; Nelze striktně zvolit, každý žadatel musí být posouzen osobně bez ohledu na uvedené skupiny; Podle možnosti zajištění sociálního a finančního zázemí adoptovaného jedince*“.

Homosexuálnímu páru by svěřilo do péče dítě 23 % mužů a 35 % žen, což je o něco více než tomu bylo u předchozí skupiny. Navíc „*jakémukoliv vhodnému*“ žadatelé by dalo na starost dítě dalších 23 % mužů a 39 % žen⁷⁰.

Stejně jako v předchozí skupině se i zde objevil názor tří mužů (14 %), že by bylo nejlepší svěřovat do péče dítě pouze muži a ženě, žijících společně. Oproti tomuto počtu jen jedna žena uvedla tuto odpověď (X^2 , $N=48$, $p > 0,01=4,12$). Nicméně dalších 7 % žen a 9 % mužů ne zvolilo žádné vhodné žadatele, když uvedli „*nevím*“.

Tabulka č. 30. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Žena, žijící mimo partnerství	20	38	19	20	3,79	na hr. významnosti
Muž, žijící mimo partnerství	0	0	1	1	0,57	/
Homosexuální pár	8	15	29	31	3,45	na hr. významnosti
Jakéhokoliv vhodného	15	28	36	39	1,05	/
Pouze muž a žena	5	9	2	2	3,74	na hr. významnosti
Nevím	5	9	6	6	0,40	/

Nejvíce mužů (38 %) by svěřilo dítě „*ženě, žijící mimo partnerství*“, ta by se podle nich zvládla nejlépe postarat o dítě. Ženy by svěřily pouze ženě dítě do péče jen ve 20 %, což je na hranici statistické významnosti. Důležitý je i protimluv některých z mužů, když v předchozí otázce tvrdili, že je důležité aby mělo dítě oba dva vzory (tedy jak muže, tak ženu), ale i přesto uvedli samotnou ženu, jako nejvhodnější žadatelku. Další klíčové zjištění je, že žádný z mužů a pouze jedna žena (1 %) by svěřila dítě do péče samotného muže.

⁷⁰ U této skupiny se také objevilo stanovisko, že je důležité zázemí uchazečů. („*Nejlepší žadatel o dítě je takový, který je finančně zajištěn a může dítěti nabídnout zázemí, stabilní prostředí bez ohledu na pohlaví a úplnosti rodiny; Jakýkoliv z uvedených, hlavní je péče o dítě; Především ti, kteří dokážou dítě vychovat a záleží jim na nich; Nejlepším žadatelem je ten, kdo žije v dobrých podmínkách, pro výchovu dítěte*“.)

Největší podíl dotazovaných žen (39 %) by dalo přednost kterémukoliv kandidátovi, jenž by se o dítě dokázal plně postarat. Stejně odpovědělo i 28 % mužů⁷¹. „*Homosexuální pár*“ by si dovedlo představit jako rodiče 15 % mužů a 31 % žen. Pokud ale sečteme varianty „*jakéhokoliv vhodného*“ a „*homosexuální pár*“, dojdeme k výslednému zjištění, že 43 % mužů a 70 % žen by akceptovalo adopci dětí homosexuálním párem. Když z opačného hlediska spočítáme ty, kteří by neumístili dítě do péče homosexuálního páru⁷², vyjde najevo, že to je 47 % mužů a pouhých 23 % žen. Z uvedených dat vyplývá, že tolerantnější ohledně adopce homosexuálním párem jsou ženy oproti mužům. Pouze 9 % mužů a 2 % žen by nesvěřili dítě do péče nikomu z nabízených možností, protože uvedli „*pouze muže a ženu*“ jako vhodného uchazeče. Rozdíly mezi skupinami byly u této varianty odpovědi na hranici statistické významnosti.

Tabulka č. 31. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Žena, žijící mimo partnerství	23	33	16	21	1,90	/
Muž, žijící mimo partnerství	1	1	0	0	1,09	/
Homosexuální pár	13	19	24	32	2,43	/
Jakéhokoliv vhodného	25	36	26	34	0,02	/
Pouze muž a žena	3	4	4	5	0,07	/
Nevím	5	7	6	8	0,03	/

Technicky zaměřeni respondenti (36 %) uváděli z největší části „*jakéhokoliv vhodného*“ uchazeče, který by se dokázal o dítě řádně postarat, stejně jako humanitní studenti (34 %). Homosexuálnímu páru by svěřilo dítě o 13 % více humanitně zaměřených studentů (32 %) než těch technických. Ale tyto rozdíly nejsou nijak statisticky významné.

⁷¹ Jak již bylo zmíněno, pro tuto část respondentů je velmi důležité zázemí uchazečů, bez rozdílu pohlaví či orientace.

⁷² Varianta „*žena, žijící mimo partnerství*“, „*muž žijící mimo partnerství*“ a „*pouze muž a žena*“

Dalších 33 % technicky studijně orientovaných respondentů a 21 % humanitně zaměřených by zvolilo jako nejlepšího žadatele samotnou ženu. Pouze jedna studentka ČVUT (2 %) uvedla, že by byl nejlepší žadatel muž, žijící mimo partnerství. Tato zjištění ovšem nejsou statisticky rozdílná.

Otázka č. 10. Zamyslete se nad tím, co by Vám nejvíce vadilo, kdybyste byl(a) Vy v situaci homosexuálů.

Tato otázka měla za úkol respondenty uvést do takového stavu, kdy bylo nutné pokusit se vžít do homosexuálního člověka a uvědomit si jaké nesnáze s sebou nese odlišná sexuální orientace. Do odpovědí se někdy mohl projíkovat samotný vztah respondentů k lidem s odlišnou sexuální orientací.

Tabulka č. 32. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Netolerance	3	10	11	28	2,96	/
Předsudky	7	23	9	23	0,00	/
Diskriminace	0	0	9	23	7,15	p > 0,01
Nemožnost mít vlastní děti	0	0	1	3	0,79	/
Odmítnutí ze strany rodiny	3	10	2	5	0,50	/
Coming out	0	0	2	5	1,59	/
Nic	6	19	3	8	1,83	/
Nevím	11	35	2	5	8,57	p > 0,01
Odlišnost od normálu	1	3	0	0	1,26	/
Zúžený výběr potenciáln. partnerů	0	0	0	0	0,00	/

Největší podíl technicky zaměřených mužů (35 %) uvedlo, že „neví“ co by jim mohlo vadit. Zde „nevím“ může znamenat u mužů i vědomí, že o situaci mnoho neví, pokud ji nezažili, ale možná též nezájem o danou problematiku. Podpírá to navíc fakt, že jen dvě z žen

(5 %) odpověděly stejně (X^2 , $N=70$, $p > 0,01=8,57$). Někteří z mužů⁷³ (19 %) a žen⁷⁴ (8 %) uvedli, že by jim nic nevadilo, kdyby byli v situaci homosexuálních lidí.

Ženám (28 %) poněkud více než mužům (10 %) by vadila netolerance společnosti vůči jejich odlišné sexualitě. Některé technicky zaměřené ženy tvrdí, že by se „*bály případného osočování, okřikování na ulici nebo nepřátelství/netolerance ze strany druhých lidí*“. Opačné pohlaví stejně studijně zaměřené nejčastěji reagovalo pouze jednoslovnými odpověďmi. Předpoklady v souvislosti se svojí odlišnou sexuální orientací by se bál stejný podíl žen a mužů (23 %): „*vadily by mi předsudky a odlišný přístup v komunikaci se mnou; asi předsudky ostatních lidí (zejména starší generace), odsuzování bez zájmu o osobnost, bál bych se předpojatostí a předsudků ostatních lidí*“. V této skupině by případná diskriminace vadila 23 % žen, ale žádnému muži, což je rozdíl na vysoké úrovni statistické významnosti (X^2 , $N=70$, $p > 0,01=7,15$). Některé jejich odpovědi byly zajímavé, protože přímo sdělily formu případné diskriminace: „*persekuce a diskriminace ze strany státu; diskriminace např. v zaměstnání*“. Všech devět žen uvedlo, že znají ve svém okolí člověka s homosexuální orientací a lze předpokládat, že alespoň některé z nich, odpovědi uvádí v souvislosti se zkušeností některých svých známých přátel.

Méně frekventované, ale velmi cenné a zajímavé odpovědi uvedlo šest respondentů. Konkrétně šlo o „*nemožnost mít vlastní děti*“, což napsala jedna žena (3 %). Dále tři muži (10 %) a dvě ženy (5 %) by se báli případného „*odmítnutí ze strany rodiny*“. „*Coming out*“, tedy přiznat najevo svoji odlišnou sexualitu, by dělalo potíže dvěma ženám (5 %). „*Dělalo by mi problém přiznat se; Bála bych se, že na mě bude okolí jinak nahlížet poté, co bych jim prozradila svou orientaci*“. Jednomu muži (3 %) by vadila „*odlišnost od normálu*“, tedy staví svou odpověď na heteronormativitě genderového řádu.

Celkově 46 % mužů a 87 % žen s technickým studijním oborem naznačili určité překážky, kdyby byli v situaci člověka s homosexuální orientací⁷⁵. Mohli bychom tedy říci, že některé ženy na rozdíl od mužů z této skupiny, spatřují ve svém okolí netoleranci vůči lidem s neheterosexuální orientací.

⁷³ „*V dnešní době by mi nevadilo nic.; Nic by mi nevadilo, byl bych spokojený člověk.*“

⁷⁴ „*Nic, možná někdy hloupost ostatních lidí.; Nevadilo by mi zcela jistě nic.*“

⁷⁵ Po sečtení odpovědí u obou uvedených skupin bez kategorií „*nic*“ a „*nevím*“.

Tabulka č. 33. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Netolerance	6	27	13	24	0,06	/
Předsudky	5	23	18	33	0,58	/
Diskriminace	2	9	12	22	1,46	/
Nemožnost mít vlastní děti	0	0	5	9	2,04	/
Odmítnutí ze strany rodiny	0	0	1	2	0,41	/
Coming out	0	0	2	4	0,00	/
Nic	1	5	0	0	0,00	/
Nevím	5	23	3	6	4,38	p > 0,05
Odlišnost od normálu	2	9	0	0	4,91	p > 0,05
Zúžený výběr potencionálních partnerů	1	5	0	0	2,45	/

Největší podíl humanitně zaměřených mužů (27 %) označil netoleranci svého okolí za největší problém pokud by byli v situaci homosexuálů. Žen (24 %) se stejnou odpovědí byl podobný počet. Nejvíce žen (33 %) by se v takové situaci obávalo předsudků ze strany okolí. Muži (23 %) uváděli tuto odpověď poněkud méně často. Výše uvedené odlišnosti nejsou nijak statisticky významné.

Statisticky významná je ovšem odpověď „nevím“, která se objevila u 23 % mužů a pouze 6 % žen (X^2 , $N=76$, $p > 0,05=4,91$). To může poukazovat na lhostejnost mužů, kteří nejsou schopni nebo ochotni se vžít do pocitů osob s odlišnou orientací. Další podstatnou statistickou odpovědí je „odlišnost od normálu“, kterou uvedli dva muži⁷⁶ (9 %), ale žádná žena (X^2 , $N=76$, $p > 0,05=4,91$). Dokazuje to potřebu mužů být součástí většiny, která je označována za „přirozenou“ nebo „normální“, jakoby heterosexualita byla více součástí mužské sebeúcty než sebeúcty u žen.

Jediný muž (5 %) si uvědomil překážku vyplývající ze skutečnosti, že homosexuálové jsou menšina a tudíž je výběr partnerů zúžený.

⁷⁶ Odpověď mužů: „Připadal bych si nenormální a přemýšlel bych nad sebevraždou; Asi to, že bych se lišil od normálu a můj vztah by se redukoval na pudovou sexuální záležitost.“

Tabulka č. 34. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Netolerance	9	17	24	26	1,16	/
Předsudky	12	23	27	29	0,52	/
Diskriminace	2	4	21	23	7,58	$p > 0,01$
Nemožnost mít vlastní děti	0	0	6	6	3,42	na hr. významnosti
Odmítnutí ze strany rodiny	3	6	3	3	0,49	/
Coming out	0	0	4	4	2,28	/
Nic	7	13	3	3	4,91	$p > 0,05$
Nevím	16	30	5	5	14,45	$p > 0,01$
Odlišnost od normálu	3	6	0	0	5,26	$p > 0,05$
Zúžený výběr potencionálních partnerů	1	2	0	0	1,75	/

Při porovnání z hlediska pohlaví se ukázal velmi významný statistický rozdíl v odpovědi „*diskriminace*“. Ta by vadila významně častěji ženám (23 %) než mužům (4 %) (X^2 , $N=146$, $p > 0,01=7,58$). Jedním ze zajímavých zjištění u 6 % žen byla „*nemožnost mít vlastní děti*“. Muži na tuto skutečnost neberou ohled. Může to být způsobeno i tím, že vzorek respondentů se skládá z mladých studentů, kteří v současnosti nemají potřebu mít vlastní děti.

Opět se mi potvrdilo, že méně mužů (13 %) vnímá určité odlišnosti oproti ženám (3 %), když uvedli, že by jim nevadilo „*nic*“ kdyby byli v situaci homosexuálních lidí (X^2 , $N=146$, $p > 0,05=4,91$). Opětovným potvrzením výše uvedeného, je významná statistická odpověď „*nevím*“ u 30 % mužů oproti pouhých 5 % žen (X^2 , $N=146$, $p > 0,01=14,45$).

Mužům (6 %) by pak více vadila „*odlišnost od normálu*“. Pro ženy tento fakt není podstatný a neberou ho v patrnost (X^2 , $N=146$, $p > 0,05=5,26$).

Tabulka č. 35. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Netolerance	14	20	19	25	0,40	/
Předsudky	16	23	23	30	0,75	/
Diskriminace	9	13	14	18	0,72	/
Nemožnost mít vlastní děti	1	1	5	7	2,35	/
Odmítnutí ze strany rodiny	5	7	1	1	3,01	na hr. významnosti
Coming out	2	3	2	3	0,01	/
Nic	9	13	1	1	7,09	p > 0,01
Nevím	13	19	8	11	1,64	/
Odlišnost od normálu	1	1	2	3	0,26	/
Zúžený výběr potencionálních partnerů	0	0	1	1	0,92	/

Po segmentaci respondentů z hlediska jejich studijního zaměření se až na dvě výjimky neprokázaly statistické významnosti. Jednou z nich na hraně významnosti byla odpověď „odmítnutí ze strany rodiny“, které by hůře snášeli technicky zaměřeni respondenti (7 %). U humanitně dotazovaných to činilo pouze 1 %. Ovšem velmi podstatné zjištění je to, že studentům technických (13 %) oproti humanitním (1 %) oborům, by podle vlastních výpovědí nevadilo „nic“ (X^2 , $N=146$, $p > 0,01=7,09$). Humanitně zaměřeni studenti se patrně zabývají různými tématy odlišnosti a netypickými životními situacemi i osudy víc než lidé studující technické obory. Patrně proto si pravděpodobně uvědomují více než ostatní, co by jim vadilo být situací odlišně orientovaného jedince.

Otázka č. 11. Zajímá Vás problematika homosexuálně orientovaných lidí?

Tato otázka měla za úkol zjistit, jak je blízké téma homosexuality a takto orientovaných lidí mezi studenty vysokých škol. Dá se předpokládat, že čím větší je zájem a osvěta ze strany univerzitních posluchačů, tím menší roli hrají předsudky v interakci s takto orientovanými lidmi.

Tabulka č. 36. Technicky zaměřeni

Technicky zaměřeni						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, zajímá	5	16	17	44	4,14	p > 0,05
Ne, nezajímá	23	74	18	46	2,32	/
Nevím	1	3	2	5	0,15	/
Občas	2	6	2	5	0,05	/

Ihned v první uvedené tabulce je zřetelně vidět, že ženy (44 %) více než muži (16 %) projevují zájem o tuto problematiku (X^2 , $N=70$, $p > 0,05=4,14$). Porovnáme-li ovšem výše uvedené zjištění s nezájmem ze strany technicky zaměřených respondentů o tento okruh problémů, dojdeme k závěru, že je výrazně vyšší. Mužů, kteří uvedli „ne, nezajímá“, je dokonce 74 %. Nicméně zájem neprojevuje i velká část žen (46 %).

Na tuto otázku nedovedlo odpovědět 5 % žen a jeden muž (3 %). Občasný zájem o zmiňované téma, pak uvedlo 6 % mužů a dále 5 % žen.

Tabulka č. 37. Humanitně zaměřeni

Humanitně zaměřeni						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, zajímá	6	27	32	59	3,20	na hr. významnosti
Ne, nezajímá	14	64	16	30	4,58	p > 0,05
Nevím	0	0	0	0	0,00	/
Občas	2	9	6	11	0,06	/

V podsouboru humanitně zaměřených studentů se ukázaly větší statistické odchylky. Na hraně významnosti se ocitla hned první z uvedených odpovědí. Muži (27 %) se méně než ženy (59 %) zajímají o homosexuální problematiku. Vyložený nezájem pak uvedlo 64 % mužů na rozdíl od pouhých 30 % (X^2 , $N=76$, $p > 0,05=4,58$).

Tabulka č. 38. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, zajímá	11	21	49	53	8,38	$p > 0,01$
Ne, nezajímá	37	70	34	37	7,68	$p > 0,01$
Nevím	1	2	2	2	0,01	/
Občas	4	8	8	9	0,05	/

Po segmentaci studentů z hlediska pohlaví se zjistily ještě významnější statistické rozdíly. První z nich je zjištění, že o problematiku se celkově zajímají více ženy (53 %) než muži (21 %) (X^2 , $N=146$, $p > 0,01=8,38$). Muži jsou více lhostejní k homosexuální problematice, což potvrzuje i následující odpověď „*ne, nezajímá*“, kterou uvedlo 70 % z nich. Oproti tomu žen (37 %) bylo výrazně méně (X^2 , $N=146$, $p > 0,01=7,68$).

Tabulka č. 39. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, zajímá	22	31	38	50	3,06	na hr. významnosti
Ne, nezajímá	41	59	30	39	2,73	/
Nevím	3	4	0	0	3,26	na hr. významnosti
Občas	4	6	8	11	1,03	/

Po uspořádání žen i mužů z hlediska jejich studijního zaměření se ukázalo, že humanitně orientovaní studenti a studentky prokazovali poněkud vyšší zájem o homosexuální problematiku než studenti technických oborů, byť se jednalo pouze o rozdíl na hranici statistické významnosti. Více humanitně orientovaných lidí (50 %) se zajímá o neheterosexuální problematiku a takto odpovědělo i 31 % technicky orientovaných studentů. Nezájem projevilo 59 % technicky a 39 % humanitně zaměřených studentů. Další 4 % technicky studijně orientovaných lidí nedovedlo na tuto otázku odpovědět.

Otázka č. 12. Četl(a) jste například nějakou knihu, časopis nebo jste viděl(a) film, který se zaměřoval na tuto problematiku? Uveďte co konkrétně.

Důležité bylo zjistit, z jakého druhu literatury a filmů vysokoškolští studenti čerpají poznatky o menšinové sexuální orientaci. Původ informací o homosexuální problematice jistým způsobem naznačuje jejich kvalitu.

Tabulka č. 40. Technicky zaměření

Technicky zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, viděl/a jsem film	12	39	23	59	1,42	/
Ano, četl/a jsem knihu	0	0	1	3	0,79	/
Ano, četl/a jsem časopis	0	0	2	5	1,59	/
Ne, nic jsem neviděl/a a nečetl/a	19	61	13	33	2,95	/

Nejvíce technicky orientovaných žen (59 %) i mužů (39 %) uvedlo, že viděli film, který se týkal homosexuální problematiky (konkrétně šlo o: „*Zkrocenou horu, Stejná srdce, Láska je láska, Svatba ve třech, Nikdy neatírej slzy bez rukavic, Blue is the warmest color, Single man, Trhliny, filmy v rámci filmového festivalu Mezipatra*“). Knihu ohledně homosexuality pak četla pouze jedna žena (3 %). Časopis uvedlo 5 % žen, ale nevzpomněli si na název. Nic nečetlo ani nevidělo 61 % mužů a 33 % žen.

Tabulka č. 41. Humanitně zaměření

Humanitně zaměření						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, viděl/a jsem film	7	32	25	46	0,78	/
Ano, četl/a jsem knihu	1	5	7	13	1,05	/
Ano, četl/a jsem časopis	1	5	4	7	0,19	/
Ne, nic jsem neviděl/a a nečetl/a	13	59	18	33	2,54	/

U humanitně studijně zaměřených lidí se opět nevyskytl žádný významný statistický rozdíl mezi oběma sledovanými skupinami. Největší podíl žen (46 %) a druhý nejvyšší počet mužů (32 %) viděli film, který byl zaměřen na sledovanou problematiku. Konkrétně šlo o „*Zkrocenou horu, Černá labuť, Shortbus, Kód Enigmy, Boys don't cry, Philadelphia, Bruno, Billy Eliot, Tom na farmě, Život Adél, Účastníci zájezdu, Milk, Úplné zatmění, Motlitba pro Bobbyho*“. Statisticky nevýznamné, ale zajímavé byly odpovědi 5 % mužů a 13 % žen, kteří uvedli, že četli knihu s homosexuální tematikou. Šlo o knihy „*Dorian Gray, Berlínský deník, Libali jsme se, Manon Lescaut, De Profundis, knihy od Thomase Manna, knihy od Christophera Isherwooda*“. Další jeden muž (5 %) a čtyři ženy (7 %) četli časopis zaměřený na problematiku homosexuality („*Lui, články o homosexualitě v časopisech, ale nevím název*“).

Tabulka č. 42. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, viděl/a jsem film	19	36	48	52	1,83	/
Ano, četl/a jsem knihu	1	2	8	9	2,47	/
Ano, četl/a jsem časopis	1	2	6	6	1,47	/
Ne, nic jsem neviděl/a a nečetl/a	32	60	31	33	5,72	p > 0,05

Z uvedené tabulky, členěné dle pohlaví respondentů, lze vyčíst, že celkově více žen (66 %) než mužů (40 %) vidělo film, četli knihu nebo časopis k homosexuální problematice. To zároveň potvrzuje i poslední údaj z výše uvedené tabulky. Nic nečetlo ani nevidělo 60 % mužů oproti 33 % ženám (X^2 , $N=146$, $p > 0,05=5,72$). Zainteresanost v oblasti homosexuality je zřetelně patrnější u žen, ty se více zajímají o tuto problematiku. Rozepisovaly se v dotaznících větší měrou a uváděly i více údajů.

Tabulka č. 43. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, viděl/a jsem film	35	50	32	42	0,49	/
Ano, četl/a jsem knihu	1	1	8	11	4,89	p > 0,05
Ano, četl/a jsem časopis	2	3	5	7	1,05	/
Ne, nic jsem neviděl/a a nečetl/a	32	46	31	41	0,20	/

Podle rozdělení skupin z hlediska jejich studijního zaměření vyšlo najevo, že přibližně stejný podíl technicky (50 %) a humanitně (42 %) zaměřených studentů vidělo film s homosexuální tematikou. Významný statistický rozdíl ve sledovaných skupinách byl zjištěn v odpovědi „*četl/a jsem knihu*“, v kterých se objevovala zmiňovaná tematika (X^2 , $N=146$, $p > 0,05=4,89$). Může to poukazovat to na to, že humanitně zaměřeni studenti více naráží na tuto problematiku v odborné literatuře nebo se setkávají s tematicky zaměřenou krásnou literaturou a více se zajímají o menšinovou sexuální orientaci.

Otázka č. 13. Je něco, co Vás zaujalo/obohatilo? Napište co.

U této otázky je podstatné, zda je něco, co konkrétně studenty obohatilo, a to jak z ohledu uvedených knih, filmů a seriálů nebo některých dalších informačních zdrojů. Současná prezentace homosexuality v médiích může respondenty mnohdy pobuřovat a v souvislosti s tím i podnítit jisté negativní emoce. Zajímaly mě proto konkrétní odpovědi a pohled respondentů. V této otázce se odpovědi u jednotlivých skupin technicky a humanitně zaměřených studentů výrazně nelišily, proto jsem uvedl pouze tabulky rozdělené podle genderu a studijního zaměření.

Tabulka č. 44. Podle pohlaví

Podle pohlaví						
	Muži		Ženy		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, zaujalo/obohatilo	10	19	29	31	1,92	/
Ne, nezaujalo/neobohatilo	43	81	64	69	0,70	/

Poněkud větší podíl žen (31 %) než mužů (19 %) uvedlo, že je „*Obohatily výše uvedené filmy; To že homosexualita může být dědičná; Celkový pohled společnosti na homosexualitu, obzvláště generace od roku 1940 a výše; Obzvláště setkání s homosexuálními lidmi; Vytvoření vlastního názoru na homosexualitu; Jsem díky tomu tolerantnější; Hlubší náhled do problematiky; To jak to funguje v jiných zemích; Díky tomu jsem zjistil jaký byl pohled na homosexualitu před druhou světovou válkou; Zaujal mě především přístup heterosexuálů k homosexuálům. Občas mi jednání heterosexuálů nepřijde normální a homosexuálů je mi díky tomu líto. Kvůli tomu čím si musí projít kvůli své orientaci; To, že je život gayů více promiskuitnější, než život heterosexuálů; V poslední době mě velmi zaujal postoj Ruska a Polska k této problematice. Také jakým způsobem je přistupováno k homosexuálům mezi uprchlíky. Obohatil mě kontakt s takto orientovanými lidmi.*“. Takto pestré odpovědi jsem nečekal a byly pro mě velkým překvapením. Zejména výjimečné mi přišly ty, kdy respondenti po hlubším zkoumání homosexuality došli k tomu, že jsou v současnosti více tolerantní k odlišně orientovaným lidem. Nic neobohatilo ani nezaujalo 81 % dotazovaných mužů a 69 % dotazovaných žen.

Tabulka č. 45. Podle studijního zaměření

Podle studijního zaměření						
	Tech.		Huma.		Výpočet chí kvadrátu	Statisticky významný rozdíl
	N	%	N	%		
Ano, zaujalo/obohatilo	14	20	25	33	2,27	/
Ne, nezaujalo/neobohatilo	56	80	51	67	0,83	/

Výše uvedená tabulka naznačuje, že o trochu více humanitních (33 %) než technických (20 %) studijně zaměřených lidí obohatily filmy, seriály, články, knihy a osobní setkání s homosexuálně orientovanými lidmi. Zjištěný údaj však není statisticky významný. Významnější je z mého hlediska zjištění, že 80 % technicky a 67 % humanitně zaměřených lidí nic nezaujalo ve sledované problematice. Na jednu stranu to může poukazovat na nezájem ze strany respondentů na tuto otázku odpovídat a zamýšlet se nad ní, na stranu druhou studenti nemuseli spatřit v ničem, co viděli nebo četli o homosexuální problematice, obohacení ani zájem.

6. Diskuze

V úvodu empirické části diplomové práce jsem vytyčil pět hypotéz, jejichž ověření výzkumem bude předmětem této kapitoly. Než budu podrobněji analyzovat výsledky mé studie, je třeba upozornit i na některé její limity. Jedním z nich je početně omezený vzorek respondentů (N=146), který navíc odráží postoje jen úzce vymezené skupiny osob, a sice studentů vybraných vysokých škol ve věku 20-25 let. Jsou zde interpretovány přístupy ke zvolené problematice pouze části mladé generace, která je navíc vzhledem ke svému věku a vzdělání patrně tolerantnější než zbytek populace. Pro jinak složený vzorek dotazovaných by výsledek nemusel být shodný.

1) Celkově tolerantnější k homosexualitě budou ženy oproti mužům.

Tato hypotéza je zkoumaná především na základě výsledků šesté, sedmé a osmé otázky. Zde byly zjišťovány postoje studentů samotných k homosexualitě obecně. Tázal jsem se na jejich názory na zrovnoprávnění registrovaného partnerství s heterosexuálním svazkem a na jejich postoj k adopci dětí homosexuálním párem. Po analýze otázky č. 6, v čem jsou dotazovaní konkrétněji k homosexuálním lidem tolerantnější než většina lidí, jsem zjistil, že se 37 % dotazovaných mužů pokládá za snášenlivější než jejich okolí. Ženy se ovšem, v jejich subjektivním srovnání s majoritní společností, cítí být oproti mužům tolerantnější ve větším podílu, když 53 % z nich uvedlo, že homosexuální menšinu plně podporují a nevdí jim ($p < 0,01$). Tři ženy (3 %) by měly dokonce potřebu zastat se neheterosexuálně orientovaného člověka, pokud by to bylo třeba. Takto neodpověděl žádný muž. Jedná-li se o zrovnoprávnění registrovaného partnerství na úroveň heterosexuálního svazku, pak výzkum ukazuje, že s ním nesouhlasí 28 % mužů oproti pouhým 2 % žen ($p < 0,01$). Ženy (91 %) se opět vyjadřovaly příznivěji než muži (64 %), rozdíl mezi nimi byly na hranici statistické významnosti. Co se týká adopce dětí, opět se potvrzuje menší otevřenost ze strany mužů, protože 34 % mužů sdělilo, že by neheterosexuální lidé neměli mít tuto možnost. Stejně se vyjádřilo pouhých 8 % žen ($p < 0,01$).

Větší tolerance žen byla zjištěna i v posledním výzkumu CVVM SOÚ AV ČR z června 2014. Čadová (2014) provedla na reprezentativním vzorku 1 049 lidí studii zaměřenou na postoje veřejnosti k právům homosexuálů. Zmiňuje, že podpora ve všech sledovaných parametrech týkajících se práv neheterosexuálních lidí je obecně

frekventovanější u žen a roste v souvislosti s dosaženou úrovní vzdělání. Podobné výsledky v českém prostředí prezentují i Weiss a kol. (2010). Červenková a Vaculík (2007) dochází k tomu, že k formování pozitivního postoje k homosexualitě dochází zejména díky osobní zkušenosti s takto orientovanou osobou. Moje výsledky s jejich tvrzením korespondují jen částečně⁷⁷. Z výzkumu vyplynulo, že 81 % mužů a dokonce 95 % žen zná osobně nějakého člověka s homosexuální orientací. Výsledek u mužů však neodpovídá tomu, že by odpovídající podíl respondentů byl tolerantnější k homosexualitě⁷⁸ nebo adopci dětí homosexuálním párem. Tento rozpor přisuzuji tomu, že ve výše uvedené studii chyběla bližší specifikace zmiňované osobní zkušenosti⁷⁹.

S ohledem na výše uvedené se první hypotéza **potvrdila**. Očekávané rozdíly mezi porovnávanými skupinami byly na vysoké hladině statistické významnosti.

2) Tolerantnější budou lidé s humanitním studijním zaměřením.

Pokud jde o toleranci mezi sledovanými skupinami (humanitní a technické zaměření), byly odhaleny pouze malé rozdíly k větší toleranci humanitně zaměřených studentů. Když v otázce č. 6 se 56 % z nich vyjádřilo, že jim homosexuálové v ničem nevadí, podporují je a v případě potřeby mají tendenci zastat se homosexuálního člověka. U technicky zaměřených odpovědělo stejně 39 % respondentů. V otázce týkající se zrovnoprávnění registrovaného partnerství s heterosexuálním svazkem odpovědělo kladně 73 % technicky a 89 % humanitně zaměřených respondentů, opět bez statistické významnosti. Jestliže jde o adopci dětí homosexuálním párem, pak se negativně vyjadřovalo více technicky orientovaných lidí (26 %) oproti humanitně orientovaným (9 %) ($p < 0,05$). Zajímavé je, že všichni tito dotazovaní poukázali na negativní vliv odlišné orientace rodičů na vývoj dítěte⁸⁰. Naopak 62 % technicky a 82 % humanitně zaměřených studentů napsalo, že by neheterosexuální lidé měli mít možnost osvojit si dítě, i když část z nich tuto skutečnost něčím podmiňovala. Po porovnání jednotlivých skupin jsem došel k závěru, že 46 % technicky a 64 % humanitně

⁷⁷ Srovnání výsledků těchto výzkumů určitým způsobem zkresluje použitá metoda studie (kvalitativní versus kvantitativní). Jejich výzkumu se účastnilo 8 respondentů ve věku 29-66 let.

⁷⁸ V otázce č. 5 jsem se tázal studentů, co by lidem v jejich okolí mohlo vadit na homosexuálních lidech. Celkem 91 % mužů a 90 % žen poukázalo na nějakou z forem netolerance v jejich sociálním okolí.

⁷⁹ Kladná nebo záporná.

⁸⁰ V podkapitole 4. 1. Sexuální orientace rodičů z hlediska výchovy potomků, se podrobněji věnuji této otázce. Výzkumy dokazují, že sexuální orientace rodičů nemá vliv na negativní vývoj dítěte (např. Green, 1978, podle Nedbálková, 2011).

orientovaných by schvalovalo adopci dětí bez výhrad. To odporuje výzkumu Červenkové, Vaculíka (2007), zaměřeného na postoje k homosexualitě, ve kterém žádný z dotazovaných s pozitivním postojem k homosexualitě neuvedl bezvýhradný souhlas týkající se případné adopce dětí.

Tato hypotéza tedy byla **potvrzena** pouze částečně, a to v případě adopce homosexuálním párem. Naopak v otázce vztahu k homosexuálním lidem a k registrovanému partnerství se rozdílná tolerance obou skupin ukázala jako statisticky nevýznamná.

3) Studenti si budou všimnout odlišné sexuální orientace spíše u mužů než u žen.

V souvislosti s touto hypotézou jsem podrobněji analyzoval jednotlivé dotazníky. Došel jsem k překvapivému závěru, že na mužskou homosexualitu upozornilo buď přímo, nebo nepřímo pouhých 11 respondentů (11 %), z toho 5 žen (8 %) a 6 mužů (5 %). Otevřeně se v tomto smyslu vyjádřilo 6 % mužů a 2 % žen, když v odpovědi na otázku č. 5 uvedlo, že „zženštilost u mužů“ může vadit jejich okolí, ovšem bez statistické významnosti. Jedna žena (1 %) ve stejné otázce zmínila „strach z AIDS“, který se týká zejména homosexuálních mužů⁸¹. Další studentka (1 %) odpověděla, že by lidem v jejím okolí mohla vadit „odlišnost/jinakost“, a dále konkretizuje: „na gayích jejich zženštilost, která se u tohoto pohlaví nepředpokládá, a na lesbách jejich mužnost, která se nepředpokládá“. Podobně formulovala svoji odpověď ještě jedna žena (1 %), která napsala: „vadí jim asi projevy na veřejnosti – zženštilost u mužů a hrubost u žen“. Tyto dvě studentky své myšlenky doplnily o argumentace. Narozdíl od drtivé většiny si všimaly i homosexuality u žen, nikoli jen u mužů. Dva muži (4 %) doplnili odpověď „homosexuální projevy na veřejnosti“ o tvrzení, že by lidem mohlo vadit, „kdyby viděli, jak se drží za ruce nebo se líbají dva muži“. V otázce č. 6 se vyskytla ojedinělá odpověď jednoho muže (2 %): „nevadí mi v ničem, dokud mě s tím nezačnou otravovat“. Zařadil jsem ji do skupiny „v ničem nejsem tolerantnější než většina lidí“, i když očividně naráží na mužskou homosexualitu.

Fafejta (2004) uvádí, že mužská homosexualita je ve společnosti celkově více akcentována než ženská homosexualita. Neheterosexuálních mužů je více než neheterosexuálních žen, takže to může být i jeden z důvodů percepční nápadnosti u gayů

⁸¹ Část podkapitoly 1. 2. Homosexualita u muže je věnována rizikům, které jsou spojeny výhradně s homosexuálními muži. Také Beňová a kol. (2007) upozorňují na souvislost mezi zvýšeným rizikem přenosu HIV/AIDS a homosexuálními muži.

(Janošová, ústně). Jestliže se pak mluví o neheterosexualitě – myslí se zpravidla spíše ta mužská. Sokolová (2006) se zabývá diskurzem ohledně homosexuality, která je primárně vnímána jako mužská než ženská, a to zejména ze strany aktivistů LGBT, médií a konečně celé společnosti. Dohromady pak tyto výše uvedené skupiny coby homosexuály prezentují především muže.

Vzhledem k malému počtu respondentů, kteří na druhých vnímají odlišnou sexualitu, se hypotéza **nepotvrdila**. Jediným zjištěním je, že homosexuality u mužů si všimá pouze 5 % žen a 11 % mužů. Dvě ženy navíc poukázaly i na ženskou homosexualitu.

4) Lidé budou považovat společnost za netolerantní vůči homosexuálně zaměřeným lidem.

Zde se opět vracím k odpovědím na otázky č. 5 a č. 6, kde respondenti uváděli možné postoje k homosexualitě v jejich sociálním okolí. U otázky č. 5 jsem si vědom nevhodného formulování, které mohlo podsunout názor respondentům, že je společnost netolerantní vůči homosexuálním lidem. Je nutno dodat, že pouze odhadovali, jak se jejich okolí, potažmo společnost, staví k odlišné sexuální orientaci. Nicméně jsem zjistil, že přibližně stejný podíl mužů (91 %) a žen (90 %) shledává ve společnosti jistý odtažitý postoj vůči neheterosexuálním lidem. V otázce č. 6, jsem se zaměřil na to, v čem jsou studenti k homosexuálním lidem tolerantnější než většina lidí. Ukázalo se, že 47 % dotazovaných mužů není podle svých slov v ničem snášenlivější než jejich okolí. Žen, kterých odpovědělo stejně, bylo méně (30 %), avšak bez statistické významnosti. Janošová (2000) ve své studii položila středoškolákům a vysokoškolákům otázku, co by jim nejvíce vadilo, kdyby byli homosexuálně orientovaní. Pro účely porovnání s mým výzkumem mě zajímala skupina vysokoškolských respondentů, kteří v roce 2000 uvedli, že v případě takové situace by jim vadilo odsouzení společností (54 %), osamělý život (31 %) a nemožnost mít dítě (29 %). V mém výzkumu uvedlo odsouzení společností („*netolerance, předsudky, diskriminace*“) 65 % respondentů, nemožnost mít dítě zmínilo pouze 6 % žen (4 % z celého vzorku). Osamělý život ale neuvedl nikdo z nich, což může poukazovat na to, že situace homosexuální menšiny v ČR se za posledních 16 let velmi změnila. Studenti v současnosti naznačují, že i v případě neheterosexuální orientace by jim s největší pravděpodobností nedělalo problém najít si vhodného partnera nebo partnerku.

Tato hypotéza se **potvrdila**, i když připouštím, že část respondentů pouze odhadovala, co by lidem mohlo na homosexualitě vadit. Myslím si však, že většina z nich do těchto

postojů odrážela i své vlastní. Jak bylo naznačeno, výsledky mohly být zkresleny nevhodně formulovanou otázkou č. 5.

5) Tato problematika zajímá více ženy než muže.

Poslední hypotézu jsem směřoval na zájem ze strany respondentů o tuto problematiku. Předpokládal jsem větší zájem ze strany žen.

Tuto hypotézu **potvrzuje** statisticky významný rozdíl v kladných odpovědích žen (53 %) a mužů (21 %) na otázku č. 11 ($p < 0,01$). Záporně pak odpovědělo 37 % žen a 70 % mužů ($p < 0,01$). Zároveň lze podotknout, že tato významnost byla patrná i při celkovém pohledu na vyplněné dotazníky, a to napříč otázkami, bez ohledu na studijní zaměření respondentů⁸². V otázce č. 13, jejíž analýza z hlediska genderu ovšem nebyla statisticky významná, se ženy (31 %) navíc cítily být poněkud více obohaceny touto problematikou než muži (19 %). Při srovnání s první hypotézou lze polemizovat nad souvislostí mezi mírou tolerance a mírou zájmu o dané téma.

⁸² Dotazníky vyplněné ženami byly více popsány a zacházely do větších podrobností než u mužů.

Závěr

Tato diplomová práce na téma „*Postoje k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné společnosti*“ vycházela z nedostatečného probádání této oblasti v českém prostředí v porovnání např. se zeměmi západní Evropy a USA. S ohledem na aktuální diskuze v tuzemsku je potřeba kontinuálního zkoumání dané problematiky.

Mým hlavním záměrem v teoretické části práce bylo prezentovat výsledky různých studií týkajících se neheterosexuality. Základní představy a předpoklady týkající se příčin vzniku homosexuality, její definici a rozdílné pojetí u muže a ženy jsem popsal na základě studia odborné literatury. Do tohoto oddílu jsem dále zařadil historický přehled o vývoji postojů k homosexualitě, bez něhož by chyběl jeden z významných kontextů tématu. Nedílnou součástí teoretického výkladu pak bylo základní popsání homosexuální emancipace v souvislosti se změnou společenských postojů. Na sledovaný problém bylo nahlíženo z hlediska pracovního a školního prostředí a také v kontextu přátelských vztahů. V poslední kapitole jsem se zabýval homoparentalitou, tzn. výchovou dětí gay a lesbickými páry.

Výzkumnou část jsem zacílil na postoje vysokoškolských studentů technických a humanitních oborů. Ty jsem porovnával z hlediska jejich názorů v dané oblasti za účelem verifikace mnou stanovených hypotéz. Pro sběr dat jsem zvolil formu dotazníku tvořeného dvěma polootevřenými a deseti otevřenými otázkami. Vzorek se na jedné straně skládal z posluchačů fakult dopravní a stavební ČVUT a na druhé straně studentů filosofické fakulty ZČU v Plzni a 2. lékařské fakulty UK v Praze. Celkový počet dotazovaných činil 146. Věkové rozpětí respondentů se pohybovalo od 20 do 25 let. Výsledky jsem prezentoval v tabulkách s komentáři, a to s ohledem na studijní zaměření a pohlaví studentů. Ve studii jsem se pokusil nahlédnout do problematiky co nejširší, proto jsem zvolil metodu kvalitativní. Tyto výsledky jsem poté analyzoval pomocí otevřeného kódování. Dále jsem vytvořené kategorie kvantifikoval a ověřoval statistickou metodou Chí kvadrát, protože předpokládané meziskupinové rozdíly jsou komparativní a lépe ověřitelné. Prvotním cílem bylo zjistit, jaké postoje zaujímají vysokoškolští studenti k fenoménu homosexuality. Vzhledem k současné diskuzi vedené v naší společnosti jsem se dále zaměřil na adopce dětí neheterosexuálními páry. Osobně jsem se setkal s nesouhlasnými přístupy lidí, vyvěrajícími z předsudků a nepochopení podstaty menšinové sexuální orientace. Proto mě zajímaly názory studentů, které jsou vzhledem k složitosti tématu, velmi nesourodé.

Před konkrétnějším popisem a interpretací výsledků výzkumu je třeba upozornit na to, že vyplývající závěry nelze paušalizovat pro celou společnost. Tyto výzkumné nálezy se týkají konkrétní části populace, a to studentů určitých oborů vysokých škol. Dalšími limity výzkumu byl věk a počet respondentů.

Jedním z vytyčených cílů této části práce bylo zjistit, jaké jsou postoje nynějších vysokoškolských studentů k homosexuálně orientovaným lidem. Dle výsledků studie se mladá generace celkově jeví spíše jako tolerantní, avšak přibližně třetina dotazovaných zastávala předsudečné představy o homosexualitě. Ty zaznívaly především od mužské skupiny respondentů.

Předpoklad, že k homosexualitě budou méně tolerantnější muži oproti ženám, se potvrdil. Pouze třetina dotazovaných mužů se cítila být k odlišné sexualitě tolerantnější než jejich okolí. U žen tento podíl tvořil více než polovinu. Ženy se jako tolerantnější projeví i v případě samotné adopce dětí a zrovnoprávnění homosexuálního svazku s heterosexuálním. Větší tolerance humanitně orientovaných studentů se potvrdila pouze v případě možnosti adopce dětí homosexuálním párem. Dosahem studie bylo, že rozdíly mezi technicky a humanitně orientovanými lidmi nebyly zásadní. Mnohem větší roli představovalo jejich pohlaví. Naprostá většina dotazovaných ve svém okolí spatřuje nesnášenlivost vůči homosexualitě. Připouštím, že názor respondentů mohl být ovlivněn nevhodnou formulací otázky v dotazníku. Větší část studentů zde nicméně mohla zrcadlit své vlastní postoje k této problematice. Předpoklad většího zájmu o téma homosexuality ze strany žen potvrdil statisticky významný rozdíl, kdy zájem popsala polovina žen, zatímco u mužů to byla pouhá pětina. Navíc lze dodat, že větší zájem ze strany žen byl patrný při komplexním pohledu na vyplněné dotazníky, bez ohledu na jejich studijní obor.

Zajímavým poznatkem výzkumu bylo, že jen jedna žena z celého vzorku dotazovaných by svěřila dítě do péče samotnému muži, což může poukazovat na dosud převládající názor, že výchova je spojována vždy více s ženou, tzn. mateřstvím. Při zjišťování osobních zkušeností studentů s homosexuálně orientovanými lidmi vyšlo najevo, že člověka s odlišnou sexuální orientací zná více humanitně orientovaných studentů oproti technicky orientovaným. I přesto, že čtyři pětiny dotazovaných mužů zná homosexuálně orientovaného člověka, necelá třetina z nich uvedla, že by neheterosexuálové neměli mít právo na identický sňatek jako heterosexuálové. Z toho vyplývá potencionální prostor pro další zkoumání povahy

osobní zkušenosti v souvislosti s odlišnou sexuální orientací. K překvapivým závěrům jsem došel v otázce týkající se příčin vzniku homosexuality. Bez ohledu na studijní zaměření si téměř polovina respondentů myslela, že na vzniku sexuální orientace se podílejí jak genetika, tak i zkušenosti z dětství a dospívání. Tento výsledek se odchyluje od vědeckých výzkumů, které za nejpravděpodobnější příčinu sexuální orientace, zejména u mužů, považují genetické dispozice. Dalším zajímavým poznatkem bylo, že někteří respondenti napříč obory jako argument pro adopci dětí gay a lesbickým párem uváděli finance a sociální zázemí. Objevovaly se názory, že neheterosexuální lidé se o děti mohou hmotně postarat lépe než heterosexuálové.

Poznatky mé diplomové práce by mohly přispět k vhledu do problematiky homosexuálně orientovaných lidí a osvětlit některé příčiny předsudečných postojů. Vzhledem k frekventovanosti diskuzí o adopci dětí homosexuálním párem by i tato studie mohla přispět k větší informovanosti veřejnosti.

Další z výzkumů na toto téma by se mohl uskutečnit v rámci jiných skupin respondentů. Porovnávání by mohli být mladí lidé a senioři, lidé se vzděláním a bez vzdělání. Rozdíly mezi těmito kategoriemi by dle mého názoru byly značnější.

Seznam použité literatury

Literatura:

BEŇOVÁ a kol. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*, Praha: Úřad vlády ČR, 2007, 72 s., ISBN 978-80-87041-33-8

BLANKENHORN, D. *Fatherless America: Confronting Our Most Urgent Social Problem*, New York: Basic Books, 1995, 328 s., ISBN 0465014836

BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ – MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?*, Praha: Scientia Medica, 1992, 128 s., ISBN 80-85526-03-4

ČADOVÁ, N. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů: tisková zpráva CVVM z 11. 7. 2014*, Praha: SOÚ AV ČR, 4 s.

DRBOHLAV, L. *Homofobní obtěžování a šikana na škole*, bakalářská práce na Husitské teologické fakultě UK, Praha, 2014

ENGEL, R. *The rite of sodomy: homosexuality and the Roman Catholic Church*. 2nd ed. Export, PA: New Engel Publishing, 2011, 366 s., ISBN 978-097-7860-142

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Ve Věrovanech: Jan Piszkiwicz, 2004, 160 s., ISBN 80-867-6806-6

FANEL, J. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000, 527 s., [4] l., [12] s. obr. příl., ISBN 80-7272-010-4

FREUND, K. *Homosexualita u muže*. 1. vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1962, 274 s.

GOLDBERG, A. E. *Lesbian and gay parents and their children: Research on the family life cycle*, Washington, DC: American Psychological Association, 2010, 233 s., ISBN 978-1-4338-0536-3

JÓÁRT, P. *Lesbické ženy a gejovia v role rodičov*. Diplomová práce na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, Bratislava, 2000

SLOBODA, Z. Gay a lesbická média po roce 1989 In HIML, P. (ed.), SEIDL J. (ed.), SCHINDLER F. (ed.) 2013. *"Miluji tvory svého pohlaví": homosexualita v dějinách a společnosti českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2013, 649 s., Každodenní život. ISBN 978-80-257-0876-7

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 384 s., ISBN 978-80-262-0644-6

JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000, 218 s., ISBN 80-7184-954-5

JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita, vývoj a úskalí*, Praha: Grada, 2008, 288 s., ISBN 978-80-247-2284-9

JOHNSON, S. M., O'CONNOR, E. *The Gay Baby Boom: The Psychology of Gay Parenthood*. New York: New York University Press, 2002, 204 s., ISBN 0814742610

KAŇKA, P. *Abeceda homosexuality*, projekt homosexualita, odborný konzultant Dr. I. Procházka, 2000, 20 s.

LEIFER, G. *Introduction to Maternity and Pediatric Nursing*, 7th ed. St. Louis: Elsevier, č. 21, 2015, 842 s., ISBN 978-1-4557-7015-1

MALLON, G., P. *Gay Men Choosing Parenthood*. New York: Columbia University Press, 2004, 153 s., ISBN 0231117973

MENICHELLO, M. *A Gay Couple's Journey Through Surrogacy: Intended Fathers*, New York: Routledge, 2006, 164 s., ISBN 9780789028204

NEDBÁLKOVÁ, K. *Matky kuráže: Lesbické rodiny v pozdně moderní společnosti*, Praha – Brno: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Masarykovou univerzitou, 2011, 119 s., ISBN 978-80-7419-041-4

OKLAYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*, Praha: Portál, 2000, 176 s., ISBN 80-7178-403-6

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, Praha: Portál, 2007, 224 s., ISBN 978-80-7367-250-8

SOKOLOVÁ, V. Koncepční pohled na „sexuální menšiny“ aneb vše je jen otázka správné orientace In HAŠKOVÁ, H., KŘÍŽOVÁ, A., LINKOVÁ, M. a kol. *Mnohohlasem. Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*, Praha: Sociologický ústav AV ČR. 331 s., ISBN 80-7330-087-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*, Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 356 s., ISBN 978-80-246-2153-1

VÁGNEROVÁ, M. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012, 181 s., ISBN 978-80-87455-14-2

SEIDL, J. *Teplá Praha: průvodce po queer historii hlavního města 1380-2000*. Brno: Černé pole, 2014, 295 s., ISBN 978-80-260-6547-0

STEHLÍKOVÁ, D., PROCHÁZKA, I., HROMADA, J. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. 1. Vyd. Praha: Orbis, 1995, 140 s.

WEISS, P., ZVĚŘINA J. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 159 s., ISBN 807178558x

ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, 196 s., ISBN 978-80-262-0065-9.

ZIEGLER, S. *Pathways to Parenthood: The Ultimate Guide to Surrogacy*. New York: Brown Walker Press, 2005, 120 s., ISBN 9781581124347

ZVĚŘINA, J., BUDINSKÝ, V. *Vše o sexu: sexuologie a sexuální praxe pro každého*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2004, 335 s., ISBN 80-249-0460-8

Články:

AARDWEG, G. J. M. Homo-„Ehe“ und Adoption durch Homosexuelle: Gesetzliche Anerkennung einer neurotischen Wahnidee und die Kinder die es ausbaden müssen In *Medizin & Ideologie*, roč. 20, č. 4, 1998, s. 34-43

ALLEN, K., DEMO, D. The Families of Lesbians and Gay Men: A New Frontier in Family Research, In *Journal of Marriage and the Family*, roč. 57, č. 1, 1995, s. 111–127

AMBROSE, M., LADEWSKI, L. *Caring for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Patients*, Bglam, University of Michigan Medical School, 2005, s. 25 Dostupný z: <<http://umich.edu/~bglam/Resource-Guide-PRINT.pdf>>.

ANDERSSEN, N., AMLIE, C., YTTEROY, E. A. Outcomes for children with lesbian or gay parents. A review of studies from 1978 to 2000. In *Scandinavian Journal of Psychology*, 2002, roč. 43, č. 4, s. 335-351

BANAJI, M. R., HEIPHETZ, L. Attitudes. In D. T. Gilbert & S. T. Fiske (Eds.), *Handbook of social psychology*, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2010, s. 353-393

BIBLARZ, T. J., STACHY, J. (How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter? In *American Sociological Review*. roč. 66, č. 2, 2001, s. 159-183

BOS, H. M. W., VAN BALEN, F., VAN DEN BOOM, D. C. Experience of parenthood, couple relationship, social support, and child-rearing goals in planned lesbian mother families In *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, roč. 45, 2004, s. 755 – 764

BROOKS, D., GOLDBERG, S. Gay and Lesbian Adoptive and Foster Care Placements: Can They Meet the Needs of Waiting Children? In *Social work*. National Association of Social Workers, roč. 46, č. 2, 2001, s. 147-157

BRODZINSKY, D. M., PINDERHUGHES, E. Parenting and child development in adoptive families, In BORNSTEIN, M. et al., *Handbook of parenting*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2. vydání, 2002, s. 279-312

CAMERON, P., CAMERON, K. Homosexual Patente, In *Adolescence*, 31 (124), 1996, s. 757–776

ČADOVÁ, N. Postoje veřejnosti k právům homosexuálů: tisková zpráva Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) z 11. 7. 2014. Praha: SOÚ AV ČR, 2014, s. 1-4

DOLEŽAL, J., X. Když revolucionáři zvítězí, *Reflex* 17 (13), 2006, s. 6–10

FÁBRY, H. Namiesto predslovu niečo o štátnej (ne)rovnici... s. 9–12. In FÁBRY, H. a kol. *Triangel: homosexualita – spoločnosť – politika*. Bratislava: Museion a Občan a demokracia, 2007, 152 s., ISBN 978-80-969704-9-0

FARR, R. H., FORRSELL, S. L., PATTERSON, C. J. Parenting and Child Development in Adoptive Families: Does Parental Sexual Orientation Matter? *Applied Developmental Science*. Virginia: Psychology press, roč. 14, č. 3, 2010, s. 164-178. ISSN 1088-8691

FARR, R. H., PATTERSON, C. J. Transracial Adoption by Lesbian, Gay, and Heterosexual Couples: Who Completes Transracial Adoptions and With What Results? *Adoption Quarterly*. Virginia: Routledge, 12, 2009, s. 187-204. ISSN 1092-6755

GATES, J.G, BADGETT, V.M.L., MACOMBER, J.E., CHAMBERS, K. *Adoption and Foster Care by Gay and Lesbian Parents in the United States*, The Williams Institute UCLA School of Law, The Urban Institute Washington, DC, 2007, s. 37

GOLDENBERG, I., GOLDENBERG, H., Family Development: Continuity and Change In: *Family therapy: An overview* (6th ed.). Thomson, Pacific Grove, CA: Brookes/Cole, 2004, s. 270-298

GOLOMBOK, S., TANKER, F., L. 1994. Children in Lesbian and Gay Families: Theories and Evidence, In *Annual Review of Sex Research*, č. 5, 1994, s. 73–100

HANEY-CARON, E., HEILBRUN, K. Lesbian and Gay Parents and Determination of Child Custody: The Changing Legal Landscape and Implications for Policy and Practice, In *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*. American Psychological Association, roč. 1, č. 1, 2014, s. 19-29

HAVLÍK, R. Postoje k cizincům a menšinám ve světle sociologického výzkumu. *Paidea: Philosophical E-Journal of Charles University*. Praha: Pedf UK, roč. 4, č. 1-2, 2007, s. 1-8, ISSN 1214-8725. Dostupný z: <<http://pedf.cuni.cz/paidea>>.

CHAIKLIN, H. Attitudes, Behavior, and Social Practice, In *Journal of Sociology & Social Welfare*, roč. 38, č. 1, 2011, s. 31-54

JANOŠOVÁ, P., FIFKOVÁ, N. Nestandardní genderová identita u žáků základní školy, Praha: Grantová agentura AV ČR, In *Speciální pedagogika*, 2009. s. 238-252. ISSN 1211-2720

KUHAR, R., TAKÁCS, J. a kol. *Beyond the Pink Curtain: Everyday Life of LGBT People in Eastern Europe*. Ljubljana, Mirovni Institut, 2007

KUHAR, R., *Media Representations of Homosexuality: An Analysis of the Print Media in Slovenia, 1970–2000*. Ljubljana, Mirovni institut, 2003

LEHMAN, M. College Students' Attitudes towards Homosexuality, In *Journal of Student Research*, University of Wisconsin-Stout, 2010, s. 118-138

NEDBÁLKOVÁ, K. Lesbické rodiny: mezi stereotypem a autenticitou, In *Biograf*, roč. 38, č. 10, 2005, s. 31–44

NEDBÁLKOVÁ, K. The Changing Space of the Gay and Lesbian Community in the Czech Republic, s. 67–80 In KUHAR, R., TAKÁCS, J. et al. *Beyond the Pink Curtain: Everyday Life of LGBT People in Eastern Europe*. Ljubljana, Mirovni Institut, 2007

PARKS, C. A. Lesbian parenthood: A review of the literature, In *American Journal of Orthopsychiatry*, roč. 68, č. 3, 1998, s. 376–389

PATTERSON, C., J. Children of Lesbian and Gay Parents. In *Child Development*, roč. 63, č. 5, 1992, s. 1025–1042.

PATTERSON, C., J. CHAN, R. W. Gay fathers and their children, In CABAJ, R. P., STEIN, T. S. a kol. *Textbook of homosexuality and mental health*, Washington DC: American Psychiatric Press, 1996, s. 371-393

PATTERSON, C., J. Family Relationships of Lesbians and Gay Men In *Journal of Marriage and Family*, 62, č. 4, 2000, s. 1052–1069

PATTERSON, C., J. Lesbian and gay parents and their children: summary of research findings In *Lesbian and gay Parenting*, Washington, D.C., American Psychological Association, 2005, s. 5-22.

PATTERSON, C. J. Children of lesbian and gay parents: Psychology, law, and policy. In *American Psychologist*, č. 64, 2009, s. 727–736.

PECHOVÁ, O. Diskriminace sexuálních minorit v ČR. In NEUMANNOVÁ, R. (Ed.). 2006. *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. Praha: Multikulturní centrum, 2006, s. 29-33.

PECHOVÁ, O. Diskriminace na základě sexuální orientace. *E-psychologie* [online]. 3(3), 2009, 1-16 s. Dostupný z WWW: <<http://e-psycholog.eu/pdf/pechova>>.

PERRIN, E., C. Committee on Psychosocial Aspects of Child and Family Health, Technical Report: Coparent or second-parent adoption by same-sex parente In *Pediatrics*, roč. 109, č. 2, 2002, s. 341 - 344

PIZER, C. J., SEARS, B., MALLORY, CH., HUNTER, D., N. *Evidence of Persistent and Pervasive Workplace Discrimination Against LGBT People: The Need for Federal Legislation Prohibiting Discrimination and Providing for Equal Employment Benefits*. Los Angeles: Loyola of Los Angeles Law Review, roč. 45, 2012, s. 715-780

PROCHÁZKA, J. Homoparentalita, rodičovství leseb a gayů v českém kontextu. In KOLAŘÍK, Marek (ed.), *Současné podoby partnerského a rodinného soužití*. Asociace manželských a rodinných poradců ČR, Olomouc, 2014, s. 11-21.

RICKETTS, W. *Lesbians and Gay Men as Foster Parente*, Portland, ME: National Child Welfare Resource Center for Management and Administration, 1991

RYAN, S., PEARLMUTTER, S., GROZA, V. Coming out of the closed: Opening agencies to gay and lesbian adoptive parente, *Social work*, roč. 49, č. 1, 2004, s. 85-95

SOKOLOVÁ, V. Otec, otec a dítě: Gay muži a rodičovství. In *Sociologický časopis*, 45, č. 1, 2009, s. 115-145

SOKOLOVÁ, V. Reprezentace gayů a leseb v mainstreamových vizuálních médiích. In Kohout, J., Rumpál, A., Strachon, M., (ed.) *Mediální obraz leseb a gayů. Středoevropská konference při festivalu Mezipatra 2006*, 2006, Brno: Stud

WARDLE, L., D. The Potential Impact of Homosexual Parenting on Children, In *University of Illinois Law Review*, č. 3, 1997, s. 833-919

WEISS, P., ZVĚŘINA, J., JANÁČKOVÁ, L. Existuje bisexualita? In *Praktický lékař*. Praha: MeDitorial, 2010, roč. 90, č. 5, s. 311-312. ISSN 1803-6597

WOOD, P. B., BARTKOWSKI, J. P. Attribution Style and Public Policy Attitudes Toward Gay Rights*, *Social Science Quarterly*. Washington, D.C., roč. 85, č. 1, 2004, 58-74 s.

Encyklopedie a slovníky:

CAPPONI, V., NOVÁK, T., HAJNOVÁ, R. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994 149 s., Sám sobě. ISBN 80-7169-115-1

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s., ISBN 80-7178-303-x

Elektronické zdroje:

PROUD, *platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu* [online]. 2016: Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu, z. s., 2016, [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.proudem.cz>

PAGUE PRIDE, *Prague pride, z. s.*, [online]. [cit. 2015-12-02] 2016. Dostupné z: <http://www.praguepride.cz/cs/informace/caste-dotazy/>

FICOVÁ, S. *L&G rodiny ve světě: adopce ve světě*. [online]. [cit. 2016-01-02] 22.9.2007. Dostupné z: http://www.drbna.cz/clanek-reg_svet-64-adopce_ve_svete.htm

ČESKÁ TELEVIZE, *Homosexuální sňatky: Nizozemsko následovalo již devět zemí*. [online]. *Česká televize (ČT24)*, 2011, 1.4.2011 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1275287-homosexualni-snatky-nizozemsko-nasledovalo-jiz-devet-zemi>

LARENZIE, A. *Laws of gay adoption*. [online]. 2010 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: http://www.ehow.com/about_5434538_laws-gay-adoption.html

VESELÁ, L. *Homosexuálové mohou adoptovat děti, rozhodl dánský parlament* [online]. *idnes.cz*, 2010, 4.5.2010 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/homosexualove-mohou-adoptovat-deti-rozhodl-dansky-parlament-pub-/zahranicni.aspx?c=A100504_220039_zahranicni_vel

ŠURINA, M. *Izvanbračni parovi konačno mogu posvajati djecu!* [online]. *tportal.hr*, 2014, 6.6.2014 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/336866/Izvanbracni-parovi-konacno-mogu-posvajati-djecu.html>

DIE STANDARD, *Erste Adoption in lesbischer Beziehung* [online]. *dieStandard.at*, 2011, 21. 7. 2011 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://derstandard.at/1310511784774/Praezendenzfall-in-Slowenien-Erste-Adoption-in-lesbischer-Beziehung>

JUNEK, A. Utajení homosexuálové v české politice, *aktualne.cz* [online]. 17. 3. 2006 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/domaci/>

KUBIŠTOVÁ, P. *Děti v lesbických a gay párech čekají na právní jistotu už rok* [online]. *idnes.cz*, 2015, 18.9.2015 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/osvojeni-deti-v-gay-a-lesbicky-parech-dy4-/domaci.aspx?c=A150918_113710_domaci_hro

KLAUS, V. Prohlášení prezidenta republiky k dalšímu exemplárnímu útoku na svobodu slova. *Klaus.cz* [online]. 2011 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://klaus.cz/clanky/2896>

ŠVÁBEK, J. Práva homosexuálů jsou stejná jako práva heterosexuálů, řekl Zeman. *Novinky.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://novinky.cz/domaci/394280-prava-homosexualu-jsou-stejna-jako-prava-heterosexualu-rekl-zeman.html>

Zákony:

Zákon č. 115/2006 ze dne 26. 1. 2006 o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, In *Sbírka zákonů ČR*. 2006, částka 38, s. 1362–1376. ISSN 1211-1244

Resumé

Diplomová práce se věnuje postojům k homosexualitě s ohledem na adopci dětí v současné společnosti a je dělena na dva hlavní oddíly. Teoretická část práce je vytvořena na základě odborné literatury související s homosexuální problematikou. Praktická část popisuje proces empirického výzkumu, jehož výsledkem je analýza statistické metody Chí kvadrát.

Summary

Thesis devotes to attitudes towards homosexuality with respect to child adoption in present society and is divided into two main parts. Theoretical part of the thesis is based on professional literature related to homosexual issues. Practical part describes process of empirical exploration, whose result is the analysis of statistical method Chi-squared test.